

biblioteca de buzunar

biblioteca de buzunar

GIUSEPPE BONAVIRI

RÂUL DE PIATRĂ

roman

EDITURA ALLFA

Râul de piatră

W/D SALE

În memoria surorii mele Maria, moartă în iulie 1996, împărtaşind, din cauza unei comoții, soarta tatălui nostru. *(Nu vom putea, Maria, să deschidem porțile negre ale noii tale împărății, fie însă ca râsul tău cristalin să răsună ca un clinchet printre stele și în inima fiicelor tale, și în neamul lor ce va veni.)*

CAPITOLUL I

Părea ca o ploaie de pietricele gălbui ce cădea peste noi de sus, din înălțime, în timp ce Risichino, Pelonero și Turi Guastedda se cățarau printre arbuștii rari, urmărind șopârla.

«Încet, încet» strigă Stelladoro, cu capul întins înainte, lângă mine și Ciuriddu Simili. «Îi văd coada de aici. Nu vedeți tufișul ăla de mure? Înconjurați-o ca s-o prindem.»

Sudoarea ne ieșea prin toți porii. Risichino ne chema cu o voce ritmată ce se sfărâma în sunete neprecizate, în timp ce, de jos, Pelonero ne zicea:

«Uite șerpoaica. N-o prind cu spic de secară. Lațul nu strânge bine. Vreți să-i sfărâm capul cu o piatră?»

«Nu» ziseră Ciuriddu Simili și Turi Guastedda, gâlgâind cuvintele, aplecați peste un arbust pe care noi îl vedeam ca pe-o mulțime de franjuri destrămați. «Cu ce ne mai jucăm atunci?»

Pelonero nu ascultă pe nimeni, se întunecă la față, și, ținându-se de un bolovan înțepenit în perete, bombardă cu pumnul strâns șopârla cu o piatră, ce-i alunecă din mână și aproape că ne căzu în cap.

«Băi, boule!» înjură Stelladoro.

Eu strigai supărat:

«Vrei să ne spargi capul? N-ai ochi să vezi?»

Turi Guastedda era cel mai sus, i se vedea fundul pantalonilor cusut în mai multe locuri, în vreme ce urca cu grijă, crăcănându-se în patru labe.

«Bă, un' te duci?» îi zisei, repetând ca să mă audă.

«Nu vezi că șerpoaica a intrat în gaura aia? Hai să aprindem focul cu paie, că o să scuipe fumul și o să iasă.»

Între timp, eu și cu Stelladoro ne uitam spre punctul în care șerpoaica dispăruse, și eram siguri că ar fi ieșit și ar fi putut chiar și să cadă, dacă-i trăgeam cu pietre, jos pe pământul uscat ce ne împungea fluierile picioarelor.

Ne atrase atenția un «ooh» prelungit, și la început nu înțeleseserăm dacă era scâncetul vreunui animal ori careva din gașca noastră ne chema.

Pelonero se uită în sus și-l întrebă, cu monosilabe dezordonate, ce se întâmplase pe Turi Guastedda devenit ca un cocoloș incandescent de căldură în vârful dealului.

«Uită-te unde-a ajuns» îmi zise Stelladoro arătându-mi-l.

Risichino, țâșnind spre coama dealului, îl întrebă ceva pe Turi, care ne făcea semne să tăcem și cu sunete răgușite și prelungi ne zicea să ne luăm după el. Stelladoro mă sfătui să nu-l ascult pe nebunul ăla, mai bine să rămânem jos în groapă. Când auzii așa, făcui spume la gură.

«Eu mă duc acolo.» zisei.

Începui să urc, și pământul sub picioare se fărâmița în bulgări mici, pietricele și pulbere de un gri-orbitor.

Risichino era deja acolo sus, îl vedeam ca prin ceață cum gesticula și el tare și fără să facă zgomot.

Îl ajunserăm pe Pelonero care se învârtea pe lângă gaură, răscolind pământul cu un băț și încercând să dea de șopârlă.

«Și voi îi credeți pe ăia doi cretini?» ne zise îndată ce ajunserăm lângă el. «Or fi văzut vreun vultur zburând deasupra Calvarului. Da' dacă reusesc să prind șerpoaica de coadă, vă jur că o fac bucățele.»

«Te salut» îi spusei. «Șerpoaica n-o s-o poți prinde niciodată.»

Pentru noi, urcușul era tot mai greu căci peretele era aproape orizontal și plin de pietre ascuțite de ne dureau mâinile, în timp ce pământul se surpa împrăștiind țărâna peste capul lui Pelonero, în fosa de dedesubt.

«Nemernicilor»strigă Pelonero. «Așteptați-mă să vin și eu.»

După puțină vreme ajunserăm, gâfâind cu gura căscată, acolo sus și-l auzirăm pe Turi că zicea:

«Aplecați-vă ! Vreți să ne vadă?»

Ne ghemuirăm printre tufele de pelin împreună cu ceilalți.

«Ce-i?» întrebai.

«Nu vezi pe toată coasta Calvarului marea aia de corturi?» îmi șuiera la ureche Risichino. «Ești orb?»

«Maică Precistă! Mi se păruse umbra de la măslini. Chiar mă gândisem, așa-i de-ntunecată umbra?»

Turi preciză că era o tabără de soldați, că după părerea lui se întindea până înspre strădoiul de la Quattrocanali, dar Stelladoro îl întrerupse, întrebându-l:

«Și ce fac aici? Or fi ajuns azi noapte?»

«Ah, ce bou» îi zise Turi. «Ai uitat că-i război?»

Tăcurăm. Tâmpilele ne zvâcneau. Pelonero, negru de praf, se lungise cu burta-n jos, lângă Risichino. Eu deschideam și închideam ochii și, tot neîncrezător, țintuiam mai bine cu privirea spectacolul acela neașteptat.

Erau chiar corturi, în șiruri, nemișcate de-a lungul povârnișului, și se terminau într-un vârf ascuțit. Turi continua să se uite cu ochii ficși, îi trecea ceva prin minte.

«Și-acuma ce facem?» îndrăzni să zică Ciuriddu Simili. Turi se uită urât la Ciuriddu.

«Ce mai acuma și acuma!» zise. «Sunt niște soldați înspre puțul lui don Givanni Casaccio. Poate patru sau cinci.»

«Așa-i» răspunse prompt Pelonero. «Au puștile-n spate»

«Ce puști» zisei. «N-au nimic în spate. Te înșeală uniformă.»

Risichino interveni și el, zicând că se duceau să ia apă de la puț și ne sfătui să ne mutăm spre grotă lui Mannapane, pe furiș însă, ca să nu ne vadă.

Și așa, ieșirăm unul după altul dintre tufe și ne aplecarăm, târându-ne pe terenul uscat care ne ardea burțile. Din fericire, găsirăm o cărare printr-un crâng de smochini și ajunserăm pe terasa stâncoasă, tocmai când dinspre sat se auzea miezul zilei cu bătaia stinse.

«Aveam dreptate» zise Pelonero. «Au ceva în spate, gamele. Din locul ăsta se vede toată valea.»

În jurul nostru era o barieră de ruguri de mure și dincolo de ea vedeam măslinii din vale cu frunzele abia tremurânde, în vântul slab ce începuse să adie.

«E foc în rariștea aia» zisei.

Tovarășii mei urmăriră degetul întins, uitându-se în direcția arătată de mine.

«Ce crătițoi!» făcu Turi. «De-aia le trebuie așa un foc. Altfel cum ar umple atâtea burți?»

Soldații se îndreptau în grupuri spre focul ce ardea ca un mic cuptor, împrejur și pământul era roșiatic.

«Merg să mănânce» observă Ciuriddu. «Credeți că ne aduc războiul ăia?»

Nu-i răspunse nimeni. Priveam în continuare spre vale, care era de-acum toată o văpaie, și vedeam cum veneau alți soldați cu găleți pline cu apă. Auzeam zumzăitul lor, dar erau la mare distanță și vocile nu erau limpezi, ca și cum ar fi fost sufocate în pâlnii.

«De ce nu vorbesc mai tare?» se enervă Stelladoro.

De-acum în fosa aceea dogoritoare era un du-te vino de soldați cu mânecile suflecate și băștile sub epoleți. Se învârteau pe după cratița aceea mare și în șiruri se-ndepărtau printre măslini într-un clinchet asurzitor de gamele. Câțiva dintre ei veniseră cu siguranță sub stânca noastră să-și consume rația la loc umbros.

«Ce răcoare!» auzirăm.

Și apoi un pocnet de măsele însoțit de râgâieli.

Unul zise:

«Iar zeamă lungă. Carnea nu-i fiartă bine.»

Noi ascultam, iar Turi Guastedda chiar își arcuia urechile cu mâinile ca s-audă mai bine. Însă tot nu-i vedeam pe soldați. Ciuriddu Simili se aplecă în afară și eu îi zisei: «Vrei să-ți spargi capul în prăpastie?»

În vale, mulți se întindeau pe sub copacii rari, desfăcându-și centurile, câte unuia chiar i se vedea burta albă.

Umbra părea să fi fost înghițită de pământul acoperit de ierburi uscate, prin unele locuri negru și ars, cu măslinii săgetați de razele fierbinți ale soarelui.

După câțva timp, nu-i mai auzirăm pe soldații noștri.

«Au adormit la răcoare.» zisei.

«S-or fi dus în corturi.» replică Turi.

Panta Calvarului părea un furnicar de soldați în uniforme de culoarea paiului, în timp ce focul se stinsese în rariște unde numai câțiva tăciuni roșii mocneau încet.

«De ce nu sună trompeta?» întrebă Stelladoro.

«Bă, dobitocule» îl certă Turi. «Și dacă înspre valea Fiumefreddo ar fi inamicii?»

«Și cu asta?» exclamă Risichino, cu ochii pieziși. «Îi aud și se luptă. Păi ce război e atunci? Ca să ne jucăm de-a ascunselea?»

Luat pe neașteptate, Turi nu știu ce să-i răspundă și se îndreptă către noi ca să vadă ce credeam despre asta.

«Nu mă interesează» răspunsei. «Am venit aicea sus să ne jucăm. Hai să așteptăm și-o să vedem ce se întâmplă.»

Pelonero se chibzui altfel, lui nu-i mai păsa de soarta soldaților, îi era foame și vroia să-și umple burta. Zise:

«Cine vrea să vină cu mine? Hai să furăm niște smochine. Nu-i picior de săteni pe-aici. Suntem noi stăpânii. Cine-i prostul ăla care nu vrea să se-nfrupte?»

Stelladoro se luă după el. Pitiș-pitiș își făcură drum prin vălmașagul de tufe de mure și de scaieți, îndreptându-se spre smochinii lui don Giovanni Casaccio.

«Dacă nu vă găsim, la întoacere mâncăm tot» zise Pelonero înainte să dispară cu spatele aplecat.

Eram prea ocupați cu soldații aceia descoperiți printre stâncile Calvarului, ca să-i răspundem lui Pelonero, dimpotrivă Ciuriddu întrebă:

«Or fi știind în sat că au sosit soldații?»

«Da' secretarul fascist ce păzește» îi răspunse pe neașteptate Turi Guastedda.

Între timp mulți soldați se întindeau sub măslini, tocmai sub frunzișul umbros, în vreme ce alții dispăreau în corturi. Eu întrebai dacă dedesubt de noi mai erau cei doi sau trei militari, și Risichino drept răspuns apucă niște pietre și le aruncă încet în vălmășagul de ruguri. Clof, clof, clof.

«Ce faci?» și Turi îl luase de braț pe Risichino. «Ești nebun? Țștia ne împușcă!»

Spre norocul nostru nu auzirăm nimic altceva decât o liniște ce părea și mai tristă ritmată la unison doar de cântecul greierilor.

«Jocul ăsta mă plictisește» zise Ciuriddu.

«Ca de obicei, tu ești un mizerabil zdrențuit. Nu degeaba mă-ta cumpără și vinde zdrențe.» îi răspunsei.

Dar de fapt și eu mă plictiseam să privesc ca un prost marea aceea de corturi și tăciunii roșii ce mureau în vatră. Numai Turi fixa cu stăruință ceva nou jos în vale sau poate că nu se resemna ca totul să se sfârșească așa.

Ne atrase atenția un țipăt ascuțit ce se repetă de două ori și deveni, după o pauză, un fluierat mlădios.

«Cine-o mai fi?» făcu Ciuriddu, ascunzându-se în tufe.

Fluieratul se auzea întrerupt de un fâșâit precaut.

«Cine poate fi?» mă gândii «doar Pelonero». Într-adevăr sosi dintr-o dată, împreună cu Stelladoro, cocoșat ca un butoi. Se descheiară la cămăși și la pantaloni și parcă se căcau smochine din toate părțile.

Ne aruncară pe grămada ce se lătea pe țărână mănjind-o cu suc mielos.

«Sunt smochine Palermo» exclamă Risichino. «Ce bune. Fiți atenți la laptele ce iese din picioruș că face să se umfle mâinile.»

«I-auziți ce mare cunoscător!» zise Turi Guastedda, ce între timp așeza în ordine smochinele pe o lespede.

Eu și Risichino, cu buzele țuguiate, suflam jur împrejurul lespezii peste șirurile de furnici ce, ca-ntr-un dans neașteptat, se pierdeau în punctulețe negre printre tufe.

«Bine» ne zise Pelonero, «altfel am fi mâncat smochine cu furnici. Acuma să ne punem în jurul lespezii, ca și când am sta la masă.»

Ideea ne plăcu. Ne așezarăm cu picioarele încrucișate; masă mai bună n-am fi putut găsi. La început mâncam smochinele cu coajă, atât ne era de foame. Apoi le descojeam, sugeam miezul ca mierea chihlimbărie și aruncam cojile printre scaieți.

«Sunt foarte dulci» zicea Risichino.

«Hiii» râse Pelonero. «Știu eu ce știu. În pom le alegeam una câte una». «Ține» îi ziceam lui Stelladoro ce întindea poalele cămășii. «Ține, nătăfleată!».

Ne simțeam sătui, Turi își bătu burta ce răsuna. Pelonero râgâi de mai multe ori și, împrăștiind în jur o răsuflare dulceagă, ne privi cu ochii extaziați, exclamând:

«Oh, raiul burții mele!»

Drept răspuns, Risichino se beși: «Pârț, pârț».

«Împușcă-le mai tare» zisei. «Degeaba suntem în război? Așa fug și soldații.»

Râserăm; cel mai tare râdea Turi, ținându-se cu mâinile de burtă să nu pleznească și cu gura căscată, toată încleiată încă de la smochine.

Ciuriddu își răvășea părul cu degetele și ne privea printre gene, lingându-și colțurile gurii.

«Ce bună-ar fi un pic de răcoare» se plânse. «Să bagi picioarele în apă. Hai, vreți să mergem la Fiumecaldo?»

«Ești nebun!» strigarăm. «O oră de drum pe căldura asta!»

Ne lungirăm pe lespedeaa aceea stâncoasă. Pelonero și Turi strânseseră niște ierburi uscate ca să-și facă pernă, dar n-aveau chef să vorbească. Din fericire, soarele se rotea pe cer și dinspre tufele de mure ne venea cât de cât o dungă de umbră. Mă culcasem cu burta-n sus, cu mâinile sub cap, și mă uitam absent la cerul ce se ridica deasupra mea în mase incandescente de aer. Doi șoimi planau în cercuri și apoi se opreau cu aripile deschise.

Turi dormea deja lângă mine, sforăind și tresărind uneori prin somn. Risichino îi ținea companie, suflând și el, cu brațele încrucișate peste față, ca într-o trompetă zgârietoare. Pelonero îmi dădu un picior în fund ca să-mi atragă atenția și-mi șopti:

«Îi facem o glumă?»

«Ce?»

«Îi lipim cojile de smochine pe frunte și pe nas?»

Nu-i răspunsei, eram tot o moleșeală, și totul se sfârși.

Adormiră și Stelladoro și Ciuriddu, unul lângă altul, sub zborul șoimilor.

«Ăștia or să doarmă pân' deseară» observă Pelonero. «Stelladoro se beșește și-n somn. Furnicile o să-i mănânce de vii. Ce mai stau pe-aici. Te salut.»

Și se ridică.

«Un' te duci?»

«Merg să-o caut pe șarlatana aia de șerpoaică. Crezi c-am uitat de ea? Vrei să vii?»

Încercă să mă ridic, apoi zisei:

«Nu mă țin picioarele.»

«Porcule, dormi.» strigă Pelonero, alergând spre râpă.

Nu știu cât dormii. Mă trezire Turi și Risichino, fluierându-mi întâi într-o ureche și apoi în cealaltă.

«Oh, vântul» exclamai, nedându-mi seama nici cât era ceasul nici unde mă aflam.

Lipsea doar Pelonero. Ceilalți erau așezați de-a lungul tufelor, chirciți ca să vadă. Mă ridicai, căscând cât mă ținea gura și mă dusei lângă ei, în genunchi. Văzui soldații, în formație pe Calvar, cu puștile-n spate; câte unul cânta.

«Hei, hei!» zise Ciuriddu care stătea la pândă. «Cine vine pe cărăruie?»

Ne ținurăm și respirația, să vedem mai bine. Un catâr și doi măgari cu spinările sclipitoare, șchiopătau pe urcuș, pufăind ca niște hornuri, în timp ce doi soldați le ieșeau în întâmpinare.

«Soldați?» zise Turi. «Sunteți orbi? 'S doi gradați. Nu vedeți și oamenii călare pe măgari?»

Așa era, al naibii. Gradații îl salutară pe omul ce călărea catârul; era salutul roman. Împreună se îndreptară spre intrarea în tabără. Apoi legară animalele de un balot de nopal, unul după altul; catârul tropăi un pic, poate că-l deranja soarele.

«Cine-or fi? Vin din sat?» întrebai.

«Unu-i îmbrăcat de doliu.» preciză Ciuriddu care avea ochi de vulpe.

«Ce-ai zis?» făcu Turi și-l prinse de gât.

«I-mbrăcat de doliu» murmură Ciuriddu.

«Ce doliu și doliu, are cămașa neagră. E învățătorul Piripo, secretarul fascist. Nu-i vedeți picioarele lungi?»

Măgarii răgiră spărgând aerul. Niște soldați le dădură câteva cu biciul peste urechi.

«Oh, ce nemernici» exclamă Steladoro «nu pot nici să ragă?»

Se ridică un sunet de trâmbiță care ajunsese la noi în ecouri mărunte. Văzurăm o trupă de soldați așezându-se în jurul unui cort, din care ieși un gradat.

«Cine e?»

«E comandantul, nu vedeți?» zise Turi.

Se apropie de învățătorul Piripo, salutându-l. Secretarul răspunse ridicând brațul, în timp ce alți ofițeri veneau lângă ei.

«Unde merg?» întrebai.

«O să vedem» îmi răspunse Turi.

Grupul trecuse prin rariștea unde se pregătise de mâncare. Probabil schimbau câte-o vorbă, cel puțin așa se înțelegea din gesturile lor.

«Vin sub stânca noastră» zisei.

«Așa-i» îmi răpunseră.

O apucară pe-o cărare ce se contura gri printre ierburile uscate și înalte și băgai de seamă că umbrele cădeau la dreapta lor. Nu-i vedeam printre măslini. În tabără, soldații rămăseseră în formație, ca și când ar fi așteptat ordine. Auzirăm niște voci ce se apropiau.

«S-au oprit aici jos» preciză Risichino.

Într-adevăr, vocile pluteau în aer cu aceeași ascuțime, dar la noi ajungea o bolboroseală beșinoasă.

«Suntem terminați» zise Guastedda.

«De ce?» întreba Stelladoro.

Turi spuse că s-auzi și să nu vezi era mai rău decât să mori, joc mai urât nu se putea, și trebuia să găsim o cale de ieșire.

«Da' ce ne pasă nouă?» îl întrerupse Ciuriddu.

Turi nu-i răspunse, ridică numai din umeri și, târâindu-se pe sub tufe, se aplecă în afară peste marginea râpei, spre marea noastră spaimă.

«Am găsit» zise.

Se lipi de pământ, se făcu subțire ca o lamă și, întorcându-se cu capul spre noi, se legănă încoace și-ncolo, dispărând absorbit în golul de dedesupt.

«Sfânta Agripina» făcurăm. «S-a zdrobit tot.»

Alergarăm spre marginea stâncii, dar Turi era acolo spre mirarea noastră și cobora printre bolovanii de care se agăța cu mâinile. Era un fel de potecă plină de scaieți spinoși. Risichino își dădu cu pumnii-n cap și se luă după Turi.

«Și jos ce-i?» întrebai.

Auzii: «E o grotă, ca un balcon.»

Era o grotă presărată cu pulbere foarte fină, ca mătasea, în care ne rămâneau urmele picioarelor. Se ajungea dintr-o dată la grotă, chiar după ce se sfârșea cărarea.

De acolo se vedea rariștea, înconjurată de măslini.

«Uite-i» zise Turi, arătându-l pe învățătorul Piripo, cu comandantul și alți trei ofițeri.

Ședeau pe patru scaune. Un soldat așeza pe o măsuță niște pahare și o sticlă.

Stăteam ca la teatru în balconul ala. Comandantul tocmai zicea că l-a convocat pe secretarul fascist pentru comunicări urgente, când auzirăm pe cineva care ne striga cu o voce cântată.

«E blestematul ăla de Pelonero» zisei. «Cum

facem să-i spunem că suntem aici fără să ne-audă soldații?»

Risichino se urcă înapoi pe stâncă, ca un dihor, și în scurt timp îl văzurăm că se-ntorcea cu Pelonero, care se plângea și țipa.

«Porcilor» zicea. «Unde v-ați ascuns? Nu vedeți c-am prins șerpoaica?»

Și ne arată o șopârlă care se-ndoia și se zbătea, agățată de spicul de secară. Turi se ridică și-i dădu un pumn ce spre norocul lui nu-l nimeri.

«Nu vezi acolo jos» șopti holbându-și ochii. «Vrei să ne tragă o-mpușcătură?»

Pelonero era gata să se-arunce pe Turi, îndrăcit cum era, și să se rostogolească în gol, dacă nu s-ar fi oprit, năucit la vederea învățătorului Piripo și a ofițerilor care beau.

«O, Cristoase!» exclamă. «Cum ați găsit locul ăsta?»

Ne așezarăm cu burta-n jos, suspendați pe nisip, și auzirăm din nou niște voci limpezi ce veneau dinspre vale.

«Am putea face și o acțiune de forță.» zicea comandantul, care-și dăduse jos chipiul și-și făcea vânt. Dar vrem sprijinul populației. Și numai dumneavoastră ne puteți da o mână de ajutor. Avem nevoie de pâine, fructe, vin, pui și ceva femei. Nu știu dacă vom putea apăra satul. Se zice că englezii au debarcat în Sicilia acum câteva zile. Doliu național! Astăzi e unsprezece iulie omienouăsutepatruezecișitrei. Dacă organizăm o linie de apărare în munții ăștia și în sat, în Mineo, am putea să respingem inamicul înapoi în mare. Ducele vrea așa.»

Învățătorul Piripo era dus pe gânduri, parc-ar fi fost deochiat, și nu scotea o vorbă. De-abia gustase din vin, dar paharul îi rămăsese în aer, înroșindu-i degetele. Avea moțul de păr alb răvășit și cămașa neagră descheiată pân' la coșul pieptului. Bracilittone, bărbierul, și Costa, ajutorul lui, îl priveau cu ochii stinși. Eu îmi adusei aminte că-n ziua aceea împlineam treisprezece ani.

«Astăzi fac treisprezece ani» îmi veni să spun. Și imediat după aceea îmi păru rău. Risichino îmi răspunse:

«Și ce-mi pasă mie?»

Învățătorul Piripo pusese paharul pe masă și zisese:

«Și aliații noștri nemți?»

«Deocamdată ne interesează demnitatea noastră de italieni» reluă comandantul care pentru o clipă nu-și mai făcu vânt. «Vreți să intru-n sat cu soldații? Pot să ajung la hotărâri drastice dacă nu-mi dați ce vreau. Știți ce-nseamnă să nu ai provizii? Ați făcut armata? Înseamnă dezertări, fugă, jaf, armata transformată în hoarde de barbari.»

«Secretarul v-a-ntrebat despre aliații noștri» se băgă Costa, încheindu-și la gât cămașa neagră.

«Da' trăiți pe lună?» replică comandantul, mișcând din evantai. «Nu știți că ne-au trădat pe frontul rusesc? Și se gândesc numai la pielea lor? Așa vor face și aici. Eu așa cred, clar și răspicat.»

«Pâine, vin, ulei, carne.» zise șoptit secretarul, trecându-și o mână prin părul rar.

«Și ceva femei.»

«Ceva femei?»

«Exact.»

«Spuneți-mi, cum pot eu să obțin toate astea din sat?»

Comandantul se ridică, aruncă pe jos chipiul și bătu cu scaunul de pământ.

«Cristoase! Cristoase! Cristoase!» «Sunteți ori nu sunteți fascist? Cine v-a făcut secretar?»

«Dac-aș putea face o adunare, să vorbesc cu lumea, înconjurat de tinerii fasciști, aș putea obține totul. Dar așa, cum să fac?»

«Dumneavoastră nu vorbiți ca un fascist.»

«Știți că mi-au rămas fideli vreo douăzeci de oameni, nu mai mult, și să porți cămașa neagră e un act de eroism, mai ales acum, că americanii au debarcat în Sicilia?»

Noi stăteam tot pe burtă, ba chiar Pelonero ca să nu se ridice se pișase pe de lături.

Risichino îndrăzni să zică:

«Vreți să-i tragem o piatră-n cap dobitocului ăluia de comandant?» Nimeni nu-i răspunse; cine știe de ce, eu continuam să mă gândesc că-n ziua aia împlineam treisprezece ani.

Jos, doi soldați turnau de băut din vinul ce rămăsese, azeam până sus cum gălgâia, însă nimeni nu bea. Se-nfuriaseră, plutea o liniște gravă, comandantul mergea în sus și-n jos în aceeași direcție neschimbată.

Bracilittone, strâmbându-se ca o maimuță, se ridicase, ca și când ar fi așteptat un ordin.

«Deh» zise comandantul, «la necaz sunt eu, la

necaz sunteți voi. Dacă nu ne-nțelegem între noi, cine să ne-nțeleagă?» Auzind așa, secretarului și acoliților săi le veni sângele în obraz și încercau să surâdă pe jumătate.

«Pregătiți-ne ce puteți, până deseară.» zise comandantul. «Or să vină niște soldați de-ai mei să ridice totul. Ne trebuie și niște catări. Noi avem doar niște camioane stricate, și dacă retragerea se face prin munți, nu putem să le folosim.»

«Până deseară?» întrebă secretarul fascist, pierzându-și aerul trufaș, în timp ce obrazul i se mîcea parcă. «Să zicem mâine la amiază.»

«Credeti că istoria are picioarele de plumb? Până mâine ar putea fi nevoie de noi în valea Cataniei. Țsta-i parcursul meu. Poate că trebuie să opunem rezistență către Messina sau în Calabria.»

«În Calabria?» întrebă Piripo cu fața tot mai mică. «Zic și eu așa.» tună comandantul. «Vreți să facem rezistență la voi în sat? Vreți aici avioane și bombe? N-ați auzit de bombardamentele groaznice din Catania și din Palermo?»

Piripò parca nu mai avea chef să vorbească, deseară ori mâine pentru el părea a fi totuna; probabil îi era cald, căci se deschiesc la încă un nasture, aplecându-și capul ca o cucuvea.

«Și deci...?» întrebă un ofițer blonduț.

Comandantul dădu din cap, ca și cum ar fi zis: «Deci?»

Secretarul făcu un gest larg, ce putea să însemne totul sau nimic. Costa i se alătură și-i văzurăm fața josnică și albă, în timp ce Bracillittone devenise ca o

sperietoare, nemișcat de parcă n-avea nici un gând.

«Veniți deseară.» răspunse Piripo, ridicându-se.
«Târziu, foarte târziu.»

«Mai ales catârii. E bună și carnea» decretă comandantul, scuipându-se pe barbă.

«Carnea de catâri?» îmi suflă-ntr-o ureche Risichino.

Turi îmi zise că la Catania mâncau carnea de catâri și că era bună și la mare căutare. Ne lua drept tâmpiți, fiindcă nu știam de asta.

«Curaj» îi făcu comandantul lui Piripo, strângându-i mâna și imediat după aceea înălțând brațul în salutul roman.

«Veți avea ce ne-ați cerut. Și-o să câștigăm războiul. Suntem tari și curajoși. Ducele e cu noi.»

Părăsiră locul acela, îndreptându-se către corturi, unde soldații așteptau în poziție de drepți, cu jumătate din față acoperită de puștile ridicate. Costa și Bracilittone salutau cu salutul fascist, dar în silă, ridicând brațele pe jumătate și lăsându-le să cadă moi în jos. Piripo își rotea capul în cercuri largi de sus în jos, chiar și când fu călare pe catâr și abia se mai vedea printre spiralele de praf orbitor ce se ridicau pe panta Calvarului.

«Încă mai salută» comentă Ciuriddu.

«Cum de reușești să-l mai vezi prin praful ăla?» zisei. După ce plecară fasciștii, eram dezorientați; nu știam ce joc să ne jucăm drept care Stelladoro propuse să mergem să-l căutăm pe Giovanni Roccuzzo și gașca lui.

«Pentr-un dobitoc ca tine prostu' ăla-i bun. Să ne jucăm cu mâțele. Ți place?» comentă Turi.

Jos în tabără era acum liniște și soldații rupseseră rândurile, mergând să se-așeze în fața coturilor sau pe sub măslini.

Nu puteam auzi ce vorbesc pentru că erau prea departe.

«Eu am plecat.» zise Stelladoro.

«Și eu.» făcu Ciuriddu.

«Credeti că noi rămânem aici ca proștii?» încheiai eu.

Turi îmi zise că așa hotărâre nu se aștepta de la mine, coțcar împreună cu Giovanni și cu cioclii lui. Plecarăm fără să-i răspundem, însă mâinile ne dureau căci pielea era întinsă și jupuită de la pietre. Turi până la urmă se luă după noi, plouat. Pe podiș, Pelonero ne întrebă ce era de făcut cu șerpoaica pe care-o ținea prizonieră cu spicul de secară.

«Vrei s-o mănânci friptă?» îi zisei, smulgându-i-o și aruncând-o printre scaieți. Șerpoaica țâșni învârtindu-se ca o nebună, dar rămase proțăpită într-o grămadă de pietre.

«Strivește-o» îi zisei lui Pelonero.

O călcă însă Turi Guastedda, furios fiindcă era nevoit să vină după noi. După ce-o îmboldi orbește de mai multe ori, coada șopârlei se îndoii, se-nțepeni, o apucă un tremurat până când căzu la pământ.

Căpșorul era deja o pată albicioasă de creieri sfărâmați.

«Așa v-aș strivi vouă capul» chelălăi Turi. «Aici trebuia să rămânem. Am fi văzut desigur multe lucruri încă.»

Nu-i răspunserăm, în fond eram de acord, însă

eram copti și răscopti de atâta stat acolo sus în miezul zilei, pe căldura cea mare, fără să obținem nimic. O luarăm la fugă să ne pierdem răsuflarea, și din mers săream să apucăm câte-o smochină din copaci sau aruncam cu pietre prin aer, fericiți de libertate și de jocul nou.

Turi venea după noi la distanță, gesticulând de unul singur.

Dealul Calvarului era de-acum departe, în urma noastră.

Trebui să ne urcăm pe la Fadda, printr-o-nvălmășeală de tufe de pelin, ruguri de mure, ierburi uscate. Urcam fugind, dar sudoarea ne cobora din creștet jos spre fund și ni se lipea de picioare, cleioasă.

«Bă, proștilor» ne strigă Turi, care, ca să ne facă-n ciudă se avântase înainte și era mai sus decât toți, «credeați c-o să vă distrați?»

Satul se ridică deasupra noastră, și se vedeau casele pe marginea abruptă a muntelui.

«Unde mergem?» întrebă Turi, când se sfârși urcușul, lângă panta Caudaredda.

Ne luă pe neașteptate, căci dacă ne gândeam bine nici unul dintre noi nu știa unde era Giovanni cu tovarășii lui.

«Deci?» continuă Turi, cu vocea ascuțită și batjocoritoare.

«Uite-acolo» zisei dintr-o dată, arătând către nopalii donnei Carolina la două sute de metri de noi.

«Urra» răspunseră ceilalți într-un ropot de voci limpezi. «Toți sus.»

Imediat ce ajunserăm în galeriile acelea înflăcărâte

de căldură, auzirăm ca o psalmodie rară. Ciuriddu ne făcu semn cu mâna să ne oprim și ne întrebă dacă nu era un cântec de călugări. Stelladoro zise că probabil ciripeau păsările, dar Turi zise că numai cine are urechi de măgar putea auzi astfel.

«Am înțeles» făcui. «E Giovanni Rocuzzo cu tovarășii lui.»

Turi îmi surâse fiindcă înțelesesem repede și-mi dădu un pumn în spate în glumă.

«Mergem la ei sau ne-ntoarcem la sodații noștri?» mă-ntrebă parcă ghicindu-mi gândurile.

Nu-i răspunserăm, rămânând în ascultare să stabilim de unde venea litania, și eu zisei: «Pe-aici!»

Furăm nevoiți să ne târâm printr-un tunel strâmt de rădăcini și frunze de nopali. Ciuriddu zise:

«Oh, Cristoase, spinii mă-mpung tot!»

«Cine-i?» auzirăm, în timp ce cântecul funerar încetă dintr-o dată. Era ca o alarmă răsunând deasupra capetelor noastre.

«Ce facem?» murmură Stelladoro. «Ăștia-s în stare să ne ia la pietre.»

Mă gândii că dacă tot era să ne războim, să strig «Suntem noi!».

Probabil se-nțeleseră-ntre ei, căci auzirăm o sușoteală frenetică și un zgomot de pietre adunate grămadă.

«Ăștia ne sparg capul» zise Turi. «Știți că Giovanni nu glumește.»

Pe neașteptate auzirăm: «Cine sunteți? Și ce vreți?»

«Hei, Giovanni» strigai «suntem noi. Ne lași să trecem ori nu?»

Nu știam ce să facem, de sus nu piuiau, liniște, se codeau; eu zisei tovarășilor mei: «Haideți, ce mai așteptați?»

Mă ridicai eu întâi, grijuliu, ca și când aș fi fost în căutarea unei prăzi. Pe o cărare cu nopali ajunserăm într-o rariște unde ne-așteptau, cu pietrele-n mână. Giovanni Roccuzzo ne zise:

«Ați venit să ne stricați jocul?»

Îi spusei că aduceam mari noutăți din sat, stând tot în patru labe.

«Nu vrem să știm nimic. Stați de-o parte, că suntem chiar la mijlocul jocului. Și-am căutat mult să găsim mâța. Noroc cu Carmelo.»

Carmelo era unchiul meu, un frate de-a lui tata, de paisprezece ani. Stătea acolo alături de ceilalți, gata să-nceapă bătaia cu cu pietre.

«Bine» zisei.

Și ne așezarăm pe rădăcinile de nopali, răsucite și scortoase.

«Uite, așa le stă bine la tâmpiți» bombăni Turi, pământiu la față.

În mijlocul rariștei săpaseră o groapă din care se ridica încă mirosul de pământ înfierbântat. Pisica moartă zăcea pe o grămadă de pietre, putea un pic; coada era umflată și pufoasă. Carmelo și Scinchimiddu aranjau niște chibrite împrejurul pisicii iar Agrippino Lauria lega un sort negru de șoldurile lui Giovanni, care deschisese un cărțoi cu coperta zdrențuită.

«Să reluăm» ordonă Giovanni, întorcându-ne spatele împreună cu ai săi.

Cântau cu voce groasă, ca niște condamnați la moarte și noi ne uitam unii la alții nedumeriți, în tăcere. Mie mi se părea că eram la biserică, la întuneceală, printre bătrâni; se auzeau potolit greierii dinspre Mura. Giovanni deschidea și-nchidea cartea, Agrippino și Filippo Ialuna presărau cu nisip corpul pisicii.

«Aruncați țărâna în aer» zise Giovanni, ridicând cartea spre cer.

Nu ni se mai vedeau bine fețele și nu știam din ce parte venea întunericul spre noi.

«O, spirite ale râului și ale binelui !» zise Giovanni, în vreme ce ceilalți o țineau pe-același ton, ca o tobă desfundată. «Mâța se coboară în țărână și voi coborâți cu ea.»

Schinchimiddu și Carmelo începură s-aprindă chibritele, praful se așează și se văzură niște flăcărui strălucind roșiatic.

Pisica deveni un ghem de lumină, Giovanni parcă o binecuvânta stropind cu apă care arse peste chibrite, stingând câteva. Reluară cântecul și mai tare, în timp ce Giovanni întindea șorțul în groapă.

«Mâța» zise.

Schinchimiddu și Carmelo o luară de cap și de coadă. Era o pisică mare, grasă, toată gri.

«Băgați-o-n groapă.» ordonă Giovanni.

Aruncară voioși cu pietre, ce răsunară pe burta pisicii.

Când totul se sfârși și sulful, evaporându-se, ne făcea să tușim, Turi zise din păcate pentru noi:

«Și crucea?»

«Vrei să ne sictirești?» îi răspunse Giovanni.

«Scuză-mă» continuă Turi «nu toate mormintele au cruce? N-ai fost niciodată la cimitir?»

«Da' ce crezi că-s dobitoc?» făcu Giovanni. «Mâta e cumva creștină? Crezi că ne jucăm ca turcii?»

Turi râse, și Risichino râse. Stelladoro îmi zise: «Începe bătaia. Turi umblă după bătaie. Nu știe că Giovanni e obsedat?»

Lui Giovanni i se aprinseseră ochii și se aruncă pe Turi, zicând alor săi:

«Nu vă băgați.»

Giovanni îi dădea cu pumnii fără milă și Turi îi răspundea, ținându-i piept cu înverșunare, furios.

Se înlănțuiseră, aruncându-se pe jos unul pe altul.

Turi îi rupsese cămașa lui Giovanni, dar acesta îl strângea de gât. Se rostogoliră pe rariște și noroc cu mormântul pisicii, altfel ar fi căzut în gol.

«Gata. Opriți-vă!» strigai.

«Dacă mai scoți o vorbă, te-omor.» îmi zise Giovanni, încercând să-l strângă de cap pe Turi, care-l umplea de șuturi.

Dintr-o-mpinsătură, săriseră pe mormânt și se rostogoliseră către prăpastie.

«Sunteți nebuni?» zise Carmelo.

Și, tremurând de frică să nu se-ntâmples ceva groaznic, ne aruncărăm pe ei să-i despărțim.

«Ne mai vedem noi» zise Giovanni, scuturându-se de praf.

«Păgânule!» strigă Turi.

Între timp, se încinsese între noi o discuție dacă era sau nu nevoie de cruce.

Agrippino zicea că era un suflet și nu se putea face deosebire, iar Giovanni zicea că nu-i suflet creștinesc.

În ciudă, trupa noastră ținea în cor cu Turi, până când o scoaserăm la capăt, și puserăm o cruce micuță, din frunze de nopal, pe mormânt.

Giovanni se uită la noi pieziș, dar când Risichino vorbi despre soldați și propuse să ne-ntoacem la Calvar, întrebă, uitând de bătaie:

«De care soldați vorbiți?»

«Vai de voi dacă-i spuneți» ordonă Turi.

Mie-mi era foame și vroiam să mă-ntorc acasă, însă tovarășii mei de data asta îl urmară pe Turi, care-mi zise:

«Hodorogule!»

Rămaserăm eu, Stelladoro și Giovanni. Pe urcușul cu nopali auzirăm tropăitul ca de căluți al celorlalți în timp ce se-ndepărtau, însoțiți de hurelul pietrelor ce se prăvăleau pe povârniș.

Donna Carolina se arătase la o fereastră, strigând:

«N-avem pace și liniște-aici, cu zi cu noapte. Iadul pe pământ.»

Ne blestema bătrâna, înconjurată, acolo sus, de razele arzătoare ale soarelui la asfințit. Giovanni n-o băgase-n seamă.

«Vă salut» zise și plecă.

«Unde s-o fi dus?» mă întrebă Stelladoro.

Ne uitarăm înspre valea Fadda și văzurăm ceata noastră-ntreagă sărind printre tufele de mărar sălbatic și ierburi.

În urmă, se văzu și Giovanni, cu spatele aplecat

să nu-l vadă. «Nemernicul!» exclamăi. «Merge și el la Calvar. Nu s-au săturat de jocul ăsta cu soldații?»

Stelladoro râse și fugi fără să-l vadă, zicând:

«Cine rămâne-i prost! Merg și eu.»

Îi trăsei o piatră care se-nvârti, rupând un vlăstar de nopal ; apoi, tot supărat, strigai:

«Așteaptă-mă, vin și eu.»

În timp ce coboram, evitând spinii și surpăturile, mă gândeam: «Le succesc gâtul unul câte unul la nemernicii ăia când îi prind, mai ales lui Turi.»

Îl ajunsei pe Stelladoro pe lângă casa lui don Iacopo Aloisi. Căzuse și îl durea tare un genunchi.

«Păi și normal» zicea «dobitocii ăia fug ca niște cai.»

De data asta urcau pe partea mai puțin abruptă a Calvarului, cine știe ce vroiau să facă. Pe acolo, terenul nu era așa de abrupt, dar era mai uscat.

Urcușul era obositor oricum, din fericire soarele era la asfințit.

Eu cu Stelladoro trebuia să alergăm, căci ceilalți erau deja la jumătatea drumului și se vedeau ca niște pete mici întunecate pe gălbuiul terenului. Dădurăm peste Giovanni, care mergea în zig zag să nu-l vadă, târându-se în urma celorlalți.

«Hei, ce faci?» îl întrebai.

«Merg la soldați. Numa' voi să descoperiți jocuri noi, când eu v-am învățat atâtea?»

Nu-i răspunserăm; ni se alătură, însă trebui să încetinim căci pe Stelladoro îl durea tare genunchiul.

«Vai, ce mă înțeapă!» zicea.

Bine că Turi nu ne văzu, altfel ne-ar fi bombardat cu pietre drept pedeapsă.

Mergând în zigzag pe pantă, îi ajunserăm pe ceilalți, care nu ne ziseră nimic, ocupați fiind să vadă vreo scenă neașteptată. Turi scuipe de două ori pe jos, când ne văzu sosind.

«De unde vine?» întrebă Risichino. «Nu vi se pare ca un geamăt?»

De acolo se vedea o latură a taberei cu corturile roșii din cauza apusului, dar nu se deosebea nimic de la așa distanță. Giovanni încercă să-și ascundă mirarea, rămăsese nemișcat, neîncrezător ca în fața unei vedenii.

Auzii ca un gălgâit tânguitor ce venea din dreapta noastră. Turi ca să vadă mai bine își pusese mâna la ochi, dar nu se vedea nimic decât spinarea uriașă aplecată a muntelui.

«O fi vântul?» întrebă Schinchimiddu.

«Nu se mișcă nici o frunză» făcu Risichino.

Ne îndreptarăm cu toții către glasul acela ce se auzea în pustiu; ierburile trosneau ușor sub picioarele noastre. Turi se opri, exclamând:

«Oh, ce prost! E o capră. S-o fi pierdut. Poate că-i a lui nea' Iano, bătrânul. Hai înapoi.»

Carmelo, unchiu-meu, era mai înainte și ne făcu semn să mergem acolo.

«Iar începem» bombăni Turi. «Iar neagă-rea și pierde vreme. Ce vrea?»

Era ca o adâncitură cu doi măslini. Pe fundul ei era plin de pietre și de bolovani.

«Acolo» zicea Carmelo.

«La pământ» ne ordonă Turi.

Giovanni se aruncase primul pe jos. Sfoara caprei se încâlcise prin tufe și doi soldați erau lângă ea în genunchi.

Noi nici nu răsuflăm, adăpostiți după un bolovan mare.

Un soldat cu păr blond ținea animalul de picioarele din spate.

«Oh, te miști odată?» făcea celălalt, căruia îi vedeam fața ruginoasă și un smoc de păr răvășit.

«Ce să mă mai mișc? Nu merge.»

«Nu ești bun de nimic. Trage mai tare ori vin eu.»

Capra nu stătea locului, sărea behăind foarte tare.

«Ține-o de coarne» zise blondul. «Parc-aș fi pe cărbuni aprinși!»

«Uite ce-am ajuns!»

Dar se ridicase oricum și luase capra de coarne; capra își proptise capul în jos și împingea să se elibereze din boala aia de moarte.

«Oh, Cristoase, nici așa nu merge.» se plânse soldatul blond.

«Tâmpitule» îi strigă celălalt.

«Uită-te la ăștia ce fac!» susură Giovanni.

«Taci» făcu Turi. «Am înțeles.»

«Ce?»

«Ce se-ntâmplă?»

«Ce fac?»

«Nu se jupoaie așa o capră, l-am văzut pe don Pino, măcelarul, cum face.»

«Tăceți din gură» zise Turi. «Vreți să ne-mpuște? Nu vedeți puștile?»

Vedeam puștile lângă o grămadă de pietre; țevicele sclipeau, baioneta era înăuntru. Capra behăia, ca un om când moare de frică; în jurul nostru nu se-auzea nimic, greierii încetaseră de mult să cânte.

Soldatul blond se ridică din poziția în patru labe.

«Ce sistem!» comentai.

«Măi!» bombăni Giovanni. «Nu m-am gândit niciodată.»

«Șșș» șuieră Turi.

Celălalt soldat părea ca un stejar, acum că-l vedeam în picioare. Zise:

«Leag-o de măslin și ține-o de coarne.»

Se chirci, sărea și el după animal și de-acolo de jos ne venea un miros îngreșător de capră. Probabil că animalul avea spasme, căci se zvârcolea. Coloana vertebrală i se contura ca un colier de pietricele.

«Hai să dăm cu pietre în soldați» zise Ciuriddu, privindu-ne cu ochii împietriți.

Risichino îi trase un pumn în piept. Răsună. Soldații nu băgară de seamă, ocupați cum erau cu jocul lor.

«Oh» făcu soldatul blond «mă dor mâinile și cu coarnele poate să mă-mpungă în burtă.»

Celuilalt îi zvâcneau tâmpilele și fața îi era și mai roșie de efort. Umbra lui era toată încâlcită. O, păcatele lui!

«Hei, ție-ți spun!» continuă tovarășul său. «Bă, prostănacule, ce faci?»

«Ai dreptate» îi răspunse celălalt. «E prea mare diferența.»

Capra fu eliberată și începu să alerge în jurul măslinului, dând furios din coada scurtă.

«Cum să facem?» întrebă uriașul, sângeriul la față.

«Îți arăt eu.»

Blondul se apropiase de puști și scosese o baionetă.

«Vezi?» se repezi.

«Nu-i rea ideea.» răspunse celălalt. «Așa suferă numai o dată.»

Și râseră amândoi, apropiindu-se de capra care-i privea.

La scurt timp, auzirăm un țipăt ascuțit ca de om lovit pe neașteptate, străpuns de o sută de spade.

Ecoul repeta acel strigăt, ca un vuiet, ca un jeluț de mamă copleșită de soartă rea.

Ciuriddu și Carmelo își astupară urechile, Schinchimiddu, Agripino și Stelladoro vroiau să vorbească însă începură să tremure.

Animalul tăcuse, după ce behăise îndelung, și de-acum stătea nemișcată, sprijinită pe picioarele dinapoi. Un pârau roșu se prelingea printre stânci. Soldatul uriaș aștepta și privea departe, poate înspre noi, blestematul, încât ne ghemuirăm în spatele stâncii.

«E sânge.» zise Turi de la o vreme. «Nu vedeți?»

«Ah» zise militarul «parcă mă simt mai ușurat.»

Răsunară cuvintele celuiilalt.

«Dă-te la o parte. E rândul meu.»

«Și el» zise Giovanni.

Pârâul acela roșu gălgâia și petele se împrăștiu printre pietrele de culoarea plumbului; se auzea un behăit slab. Celălalt se așezase cu spatele pe trunchiul de măslin și curăța baioneta însângerată. De partea cealaltă, uriașul se strâmbă și suflă.

«Ah» exclamă după puțin timp, și se ridică.

«Inimă senină, aer pur» cântă.

Niciunul dintre noi nu se aștepta o voce așa de limpede ce umplea valea cu un sunet dulce.

«Aer pur» continua.

Careva din depărtare îi răspunse, cine știe, vreun soldat sau vreun țăran de pe Fadda. Soldatul blond continua să curețe baioneta, scuișând deasupra și apoi lustruind cu o bucată de cârpă. Celalalt tot cânta. «Un cântăreț» mă gândii, «o fi cântăreț, cântă de dragoste.»

Cei doi măslini tremurau acolo sus, căci un vânticel minunat se ridicase.

«Cântă bine» făcu Stelladoro. «Nu vi se pare că suntem la Operă?»

Capra încercase să se țină în patru labe, dar nu reușise și se aplecase pe-o parte, într-un tufiș de mure. Îi mai curgea încă sânge din rana făcută de soldatul trădător.

«Are un butoi de sânge» zise Colombino, poreclit astfel, fiindcă era rotofei ca un porumbel.

Blondul, între timp, își luă haina și își puse pușca pe umăr.

Câțiva dintre ai noștri dădeau semne de oboseală, îmi dădui seama după cum lungeau picioarele și după cum scuișau întruna Schinchimiddu și Carmelo. Cei doi soldați plecau. Ne fu frică.

«Și dacă vin înspre noi?» zise Risichino.

Spre norocul nostru, merșeră către tabără.

Nici nu dispărură bine din vedere, că eu, Ciuriddu și Schinchimiddu dintr-o săritură părăsirăm ascunzișul și fugirăm spre groapă.

«O, aici se respiră mai bine!» ziserăm.

Capra, cu o contracție ritmică a burții pierdea ultimul sânge cu gâlgâituri repezi.

«E răcoare aici» zise Schinchimiddu. «Ar trebui să venim aici să ne jucăm.»

Coborâra și ceilalți, aruncându-se jos dintr-o săritură. Se uitau curioși în jur, câțiva se așezară printre mure. «Împung» ziseră.

Turi se uită la noi pieziș.

«Jocurile mele sunt mai frumoase ca ale tale» răbufni către Giovanni.

«E clar?» continuă. «Tu știi să te joci numai cu pisici moarte. Nu știi să ne-nveți altceva.»

Giovanni fu lovit unde-l durea. Era imposibil ca cineva să vorbească despre jocul lui preferat cu asemenea nepăsătoare ușurință. De ciudă, dădu un picior în burta caprei, care deschise pentru ultima oară ochii, dezvăluindu-ne o semilună de cornee albă.

«Și tu știi să te joci doar cu capre moarte» izbucni Giovanni și se năpusti asupra lui Turi care-l aștepta cu pumnii încleștați.

Noi nu știam dacă să-l ajutăm pe unul sau pe celălalt, însă obosiți după acea zi lungă, preferarăm să ne așezăm printre mure și să asistăm la răfuială.

Aerul răsună de zgomotul pumnilor încasați, și cei doi adversari, orbiți de o furie neînfrânată, nici nu-și mai dădeau seama că erau acolo în groapa pietroasă.

«De cad, își sparg capetele.» zise Ciuriddu.

Ne uitarăm urât la el, ca și cum i-am fi spus că orice luptă are un început și-un sfârșit, și-i dădurăm de înțeles să tacă din gură, altfel îi rupeam botul ăla de purcel.

Turi și Giovanni se înlănțuiseră pe la mijloc, încercând să se trântescă la pământ unul pe altul, bocănind pe terenul din care se ridica praful.

Giovanni avea sânge la gură, Turi o zgârietură lungă pe umăr. În sfârșit, Giovanni reuși să-l aplece pe Turi, aruncându-l la pământ și încercând să-l zdrobească cu corpul.

«Câștigă, Giovanni!» strigarăm ridicând brațele.

Însă Turi, cu un șut, îl făcu să se rostogolească cu capul pe spate.

Un sunet, în depărtare, ne făcu să ne ridicăm dintr-o dată în picioare.

«Soldații» zisei. «Pot să vină aici.»

«Hei, voi doi!» făcu Carmelo către cei doi adversari, «opriți-vă!»

«Gata!» strigă Stelladoro.

«Gata!» făcu Colombino.

«Gata!»

«Gata!»

Însă cei doi nu se opreau, mârâind ca niște dulăi.

Mă ridicai, apropiindu-mă de ei. Ceilalți după mine. Ne băgarăm între ei să-i despărțim. Dar ne loveau și pe noi. «Au!» strigă Carmelo.

Atunci începurăm să tragem la pumni, parcă ploua cu grindină acolo jos. Turi și Giovanni erau morți de oboseală, și de la lupta lor și de la pumnii noștri. În sfârșit îi luarăm de picioare.

Răsuflând greu, lăsau o dâră în urma lor. Îi aruncărăm printre tufe, ce din fericire ne apărau de terenul plin de pietre ascuțite.

«Băi, animalelor» zisei «mult ne-a trebuit să vă oprim.»

Ne așezarăm. Nimeni nu vorbea și în jur aerul se întuneca; cine știe dacă soarele apusese. Capra murise.

Zăcea pe-o latură, cu picioarele spre noi. Nu mai curgea sânge. Se formaseră cruste negricioase în mai multe locuri.

«Oh, oh» făcu Ciuriddu.

Nimeni nu-i răspunse, prea multe văzuserăm în acea zi și oboseala ne înmuia trupurile.

«Oh, oh» făcu iarăși Ciuriddu, arătând corpul cocoșat al caprei. «Sângele se albește.»

Văzurăm, într-adevăr, scurgându-se încet între picioarele dinapoi ale caprei un lichid galben murmurător.

«E lapte» zise imediat Agripino Lauria.

«De unde știi că-i lapte?» întrebă Carmelo.

«Nu-ți trebuie mult ca să-nțelegi» zise în silă Agripino.

Se apropie de capră, muind un deget în lichidul acela opalescent, și apropiindu-se de Carmelo îi zise să deschidă gura aia spurcată care tăgăduia adevărul adevărat.

Și în timp ce ăla-i răspunde: «De ce? Vrei să-mi joci un renghi?» îi băgă degetul în gură.

Carmelo se pierdu și fără să vrea exclamă:

«Ce dulce-i!»

«Te-ai convins că-i lapte?» întrebă înțepător Agripino.

Ne uitarăm spre țâțele caprei și văzurăm că de acolo ieșea acel lichid alb; era ca o venișoară ce curgea în timp ce țâțele se miceau.

«Ar putea avea un litru jumate de lapte, nu mai mult» comentă Agripino.

Turi și Giovanni zăceau în continuare unul în fața celuilalt. Aproape că uitasem de ei.

Dar de-acum era vremea să ne întoarcem în sat. Vântul se ridicase mai tare, era un suflu cald ce venea dinspre apus.

«Parc-ar fi nisip plutitor peste noi» observă Risichino.

Și vorbea despre vânticel, lungit cu burta-n sus și cu trupul greoi.

«Hei» zise iar. «Așa-i. Uitați-vă acolo.»

Ne uitaram eu și cu Stelladoro; Ciuriddu se întorsese pe-o parte, poate că-i era somn. Văzurăm niște fulgi impalpabili ce veneau spre noi, dinspre stâncă, era ca o dungă galbenă pe muchia dealului.

«Nu-i nisip.» zisei. «Ce născocoști?»

«Ce vrei să fie?» îmi răspunse Risichino, uitându-se mai bine.

Dunga aceea impalpabilă se îngroșase, în timp ce masa plutitoare gri-violet cobora spre scobitura unde ne aflam.

«Hei» făcură Stelladoro și Colombino. «Ce se-ntâmplă?»

Agripino, ce era fiu de țărani, izbucni:

«O, ce dobitoci! Nu vedeți că-i puf de scaieți? Vântul îi împrăștie peste tot. De-aia nu mor niciodată.»

Agripino avea dreptate și noi nu-i răspunserăm. Risichino îl trezise cu un șut pe Ciuriddu. Erau din ce în ce mai mulți, tot de un albastru-violet, se ridicau

ca o cupolă deasupra văii, iar o parte cobora peste noi, căci vântul de Apus sufla mai ușor acum.

«Ne îngroapă» zise Schinchimiddu, văzând ultimele raze de soare stingându-se peste cei doi măslini.

Primii fulgi ne căzură de sus și noi îi sfărâmarăm într-un praf verde suflând îndelung.

«Ce mulți!» făcu Ciuriddu, schimbat la față.

Treceau încetișor peste capetele noastre ce priveau în sus cu mirare și mulți se opreau pe crengile măslinilor. Totul părea pufos.

Giovanni și Turi se ridicaseră. Giovanni fluieră ciobănește și zise alor săi:

«Haideți. Mai stăm mult să ne plictisim aici?»

Carmelo, Schinchimiddu, Colombino, Agripino și Nolfo se ridicară.

Giovanni se apropie de capra moartă și, aplecându-se peste balta de lapte, zise:

«Tre' să fie bun.»

Pe nas avea cheaguri de sânge. Bău câteva înghițituri, era însetat după luptă. Apoi se urcă pe povârniș, dispărând după norul de puf de scaieți.

«Au plecat» zisei.

«Noi suntem mai proști?» zise Turi. «Ce mai așteptăm?»

Pe panta Calvarului, spre occident, câmpia se vedea limpede și clară.

«E aproape seară» făcu Risichino. «Hai să mergem în sat.»

«Mergem unde vreau eu» ordonă Turi.

«Suntem o turmă de oi?» interveni Ciuriddu.

Turi mârâi, zicându-i că-i umflă fața. «Încearcă numai, încearcă» îi spuserăm iritați.

Și-l lăsarăm acolo, îndreptându-ne spre Quattrocanali.

«Ce bou!» exclamai. «Crede că-i un rege?»

Trupa lui Giovanni stătea lângă adăpătoare și se spăla pe mâini.

«Nu vă apropiați» ne zise Giovanni.

«Și tu te crezi rege? Și mai găsești și tâmpiți care se iau după tine!»

Și plecarăm. O luarăm pe-o scurtătura săpată în povârnișul cretos. Nu după mult timp, ne ieșiră înaintea de pe străduță Paladino, Agipino, Carmelo și Nolfo.

«Ce faceți?» îi întrebaram.

Îl lăsaseră singur pe Giovanni, căci vroia să-i ducă iar să caute pisici moarte.

«Da' ce, am devenit cioclii lui?» încheiară în cor.

«În sat!» strigai.

«În sat!» îmi răspunseră.

Ne cățăraram pe urcușul de la Mura; niște țărani se întorceau acasă pe măgari.

«E război și voi lucrați și-acum?» zise Risichino în batjocură.

«Tu găsești pâinea gata pe masă, fire-ai al naibii?» îi răspunseră.

În sat era camuflaj, cu războiul, nu se puteau aprinde luminile.

Ne era foame. Hotărâram să mergem acasă să luăm pâine și să ne întâlnim apoi în piață.

Veniră doar cinci: eu, Pelonero, Ciuriddu, Stelladoro și Carmelo.

«Și ceilalți?» întrebai.

«Ce ne pasă nouă?» făcu Carmelo.

În piața era semiîntuneric și era puțină lume.

«Ce facem aici? stăm ca proștii» mă întrebă Pelonero.

Să se sfârșească astfel ziua, chiar că nu ne plăcea.

Ne uitarăm absenți la lumina înnăbușită ce venea dinspre Casa del Fascio¹. Ne trezi interesul și o luarăm spre ferestrele din strada Luigi Capuana.

«Mă uit eu primul» zise Pelonero.

«Nu, eu!» făcu Stelladoro.

Ne uitarăm cu toții. Carmelo și Stelladoro se așezaseră în genunchi. «Vedem mai bine așa» ne ziseră.

Ferestrele erau întredeschise; auzeam un murmur, ca niște voci învălmășite. Careva ne văzuse, cine știe, poate umbra lui Stelladoro ori a mea ajungeau în salon prin spirala de lumină. Dintr-o dată deschiseră fereastra și noi ne acoperirăm ochii din cauza luminii orbitoare.

«Fugiți, fugiți» mai apucă să zică Pelonero.

«Intrați» ne zise cineva. «Ați uitat dragilor că asta e și casa voastră?»

¹ Este vorba despre sediul partidului fascist, amenajat, mai ales în localitățile rurale, în fostele Cercuri ale Nobililor, un fel de cluburi unde notabilitățile satului își petreceau timpul discutând, jucând biliard sau cărți, și unde în perioada fascistă se organizau reuniunile politice; într-adevăr, în roman clădirea este indicată cu ambele denumiri, *Casa del Fascio* sau *Fascio* și *Casino dei Civili* sau *Casino dei Nobili* (N.t.);

Noi eram neîncrezători, căci pe vremuri ospătarii ne luau la curele dacă ne găseau jucându-ne în jurul terasei, acolo vizavi de piață.

«Ce casa noastră, casa noastră» făcu Pelonero, cu voce neliniștită. «Hai să fugim că ăștia își bat joc de noi.»

Ne vorbea învățătorul Salemi, privindu-ne cu ochii lui de oaie.

Ne luă de braț unul câte unul: «Intrați» ne zise «E casa tuturor fasciștilor.»

Înăuntru erau cam vreo zece persoane, așezate în fotolii.

Văzurăm niște tablouri, unul cu regele.

«Numai voi ne puteți ajuta» auzirăm.

Ne întoarserăm și dădurăm bot în bot cu învățătorul Piripo, fără cămașa neagră. Stătea acolo în picioare, în fața sălii de biliard, pieptănat cu grijă. Bracilittone stătea lângă el, în cămașa neagră.

«Vedeți?» zise iar.

Și ne arătă un tablou cu Ducele, pe peretele opus celui cu regele, sticla îi răsfrângea lumina roșiatică.

«Trebuie s-o faceți pentru el» continua, «pentru patria noastră, pentru țara noastră.»

Ducele ne privea ca un om apucat de o mânie furioasă, privirile lui veneau pieziș dinspre perete.

«Cum se uită la noi!» făcu Ciuriddu.

Învățătorul Piripo, ridicând un braț, zicea: «Pentru el. Sunt soldați, fii ai patriei, care au nevoie de ajutor. Nu sunteți pionieri?»

Ceilalți tăceau, cu capetele de struț aplecate spre pământ, și din când în când consimțeau în tăcere înclinând capul.

«Ce vreți?» zise direct Pelonero.

Învățătorul Piripo îl privi încruntat, ridicând brațul și mai sus, dar Pelonero continuă:

«Știm că englezii sunt în Sicilia și în curând vor ajunge și în Mineo.»

Toți se uitară spre secretar. Fața acestuia, din întunecată ce era deveni dulce-acrișoară, pentru o clipă ochii i se aprinseră dar se stinseră imediat ca o apă moartă, fără gânduri.

«Oh, oh!» făcu cineva. «Auziți-i pe copiii ăștia!»

«Bine, așa să fie!» exclamă Piripo. «Vreți să ne ajutați? Momentul eliberării va veni.»

«Ce trebuie să facem?» întrebai.

«Foarte simplu» interveni învățătorul Salemi. «Trebuie să mergeți acasă la mine, acasă la cavalerul Racinedda și acasă la secretarul nostru să luați proviziile pe care vi le vor da nevestele noastre. Și aveți grijă, să vă țineți gura.»

«Știm tot.» izbucni Stelladoro, anume cu vocea mieloasă.

«Ce?»

«Despre care tot vorbiți?»

«Despre soldați și despre proviziile pe care le vreau înainte de a pleca.»

«S-a întors lumea pe dos» făcu secretarul, adresându-se tabloului cu Ducele. «Vezi ce vremuri am ajuns? Pionierii tăi vin să ne comande.»

«Dragă Piripo» observă învățătorul Salemi «cred că zvonul umblă prin sat.»

Bracilittone se uită la cămașa lui neagră și ceilalți, ca loviți de o mie de sulite, rămaseră așezați pe

divane cu o mână sprijinită pe obraz. Stelladoro se făcea că plouă, stând cu gura căscată.

«Oricum» zise învățătorul Salemi, care era cel mai puțin agitat, «să-i ajutăm pe soldați e datoria noastră. Vreți să-și descarce mitralierele în noi?»

Continuă adresându-ni-se nouă, cu mâinile împreunate.

«Haideți. Ce joc vreți să vă jucați? Suntem ori nu suntem învățătorii voștri? Mergeți pe la casele noastre, știu tot, și întoarceți-vă cu proviziile. O să aveți răsplată bună.»

Odată afară, auzirăm o fluierătură lungă. Ne întoarserăm să vedem.

«V-ați dus la Casino dei Civili?» ne ziseră. «V-ați tâmpit la cap?»

Erau Risichino și Stelladoro. Povestii totul. «Ha, ha!» râdeau «vi-i imaginați pe domnii că au nevoie de noi.»

Plecarăm prin cartierul San Francesco.

«Hai să ne despărțim» ne sfătui Risichino.

«Trebuie să stăm uniți» zisei.

Ajunserăm acasă la cavalerul Racinedda și băturăm. După o răscoleală de lanțuri de fier zbatute, cavalerul ne deschise, orbindu-ne cu o lanternă.

«Sunteți diavoli sau copii?»

«Învățătorul Piripo» ziserăm.

La acea frază, poarta de la intrare fu deschisă și bătrânul mormăi:

«Veniți, veniți. Treceți pe-aici.»

Intrarăm pe vârfuri și ne aflarăm sub arcada unei scări.

«Cine e?» întrebă nevastă-sa între timp, de acolo de sus.

«Coboară!» strigă bărbatul, făcând lumină cu lampa.

Pasul femeii era greoi și răsuflarea găfâită: «Of, of» se plângea.

«Trebuie să le dăm la împielitații ăștia proviziile?» zise scrutându-ne. «S-a tâmpit secretarul?»

«Ssst» zise cavalerul. «Dacă trebuie să fie așa, n-are rost să discutăm.»

În timp ce mergeam spre pivniță, pe sub scară, femeia bombănea împotriva noastră și a învățătorului Piripo.

În grajd, doi cai își bălăbăneau capul în aerul acela stătut mirosind înțepător a bălegar. Trecurăm prin spatele animalelor; stăteam în șir indian.

«Sunt fantome aici?» zise răutăcios Pelonero.

Fantome nu erau, ci umbre de coșuri pline de grâu, buți aliniat și șiruri de cârnați.

«Vă dau eu fantome, fire-ați ai naibii» ne zise nevasta cavalerului.

Umplură niște coșuri cu ouă, sticle de vin, pâine și cârnați.

«Destul!» exclamă femeia către soțul ei, care lua alți cârnați. «Vrei să-mi golești casa? Și voi, copii, cărați-vă la Fascio. Dacă nu, vă scot ochii!»

«Prr....» făcu Pelonero, pocnind ușor din buze.

Femeia întrebă, trufașă și botoasă:

«Ce-i?»

«Vrei să-ți pui mintea cu copiii?» o luă la rost cavalerul, trăgându-și în sus pantalonii, ce i se răsuceau pe glezne.

Odată afară, sub mișcarea senină a cerului, Pelonero cânta:

«Ah, ce aer, ce măreție!»

Trecuți de colțul străzii pe la don Saverio, se iscă între noi o neînțelegere și aproape că ne luarăm la bătaie. Schinchimiddu, Carmelo și Risichino susțineau că pâinea, cârnațul și vinul fuseseră făcute de copilul Iisus anume pentru burțile noastre; eu, Pelonero, Ciuriddu și Stellladoro ziceam că orice fruct se coace la vremea lui și trebuia să mai așteptăm puțin.

«Mizerabililor, proștilor!» ne ziseră.

Până la urmă îi convinserăm.

Pe scările de la San Pietro, meraserăm spre Itria, pe străzile întortocheate ca niște mațe și aburind de căldură.

«Aici e» ne zise Carmelo, arătându-ne o poartă.

Băturăm. Auzirăm: «Așteptați.»

Era fiul învățătorului Piripo.

«Și celelalte provizii?» întrebă.

«Uite-le!»

Și arătarăm coșurile.

«Intrați.»

Mirosea a pâine caldă. Ah, ce mângâiere pentru nărilor noastre!

Ultimii aburi se împrăștiau din cuptor colorând scara în gri-închis.

«Nea Iano!» auzirăm. «E totul pregătit. Însotește-i pe copii cu măgarul.» Era un țăran de vreo șaizeci de ani, osos, cu ochii vioi.

«Ați auzit?» zise Risichino. «Am încurcat-o. Cum ne scăpăm de țăranul ăla?»

Desagii erau acoperiți. Iano puse înăuntru și proviziile noastre.

«Noi mergem» zise pe neașteptate Pelonero.

«Păi cum?» ne întrebă țaranul. «Și nu mă ajutați? Mergem la învățătorul Salemi.»

Din fericire, învățătorul stătea aproape, și nevastă-sa, cunoscând vocea țaranului, ne deschise îndemnându-ne să urcăm să luăm coșurile deja pregătite.

Urcăm fugind pe scară, dar când puserăm mâna pe coșuri ziserăm:

«Vai, nene Iano, ce grele sunt! Ajutați-ne!»

«Nu zbierați așa!» ne zise un bătrân cu scufie violetă.

«Să nu zbierăm? De ce, englezii sunt aici mâine.»

Nea Iano urca iar noi coborâram și ieșirăm afară, cum face vulpea cu lupul în puț. O, țaranule smintit bătrân și mort de frică!

«Îi cunoașteți pe copiii ăștia?» auzirăm.

«Înainte cu măgarul!» ordonai.

Animalul, legat de stăpânul lui, se proptise în picioarele dinainte.

«Am încurcat-o!» zise Risichino.

«Dați-i la fluierale picioarelor.» ne sfătui Carmelo.

După ce lovireă măgarul cu o ploaie de șuturi, acesta renunță să mai încerce să-l aștepte pe bătrânul lui stăpân urât mirositor.

O luă la trap în silă, dar noi tot îi mai trăgeam cu picioarele, și animalul se luă după noi pe o străduță.

Îl auzirăm pe nea Iano chemându-ne, în șoaptă:

«Copii, copii», apoi cu voce tot mai tare: «Copii, copii», la urmă plângând disperat: «Măi copii, copii, m-ați nenorocit pe veci.»

Pasul lui îl auzirăm repezit, apoi prăvălit, însă greși strada și se pierdu poate în iadul cel adânc.

Ce întuneric în sat!

«Către grota Sfintei Agrippina!» zise Risichino.

Răgi un măgar, altul îi răspunse, și al nostru cu voce răgușită își chemă stăpânul: «Sunt aici, sunt aici.»

Îi trăserăm cu pietre. Nu mai răgi și se luă după noi cu frâul liber.

«Dacă mai rage» se preocupă Carmelo «dați-i niște pâine.»

Îi dădurăm o bucată. Animalul gustă și mestecă încet.

Odată ieșiți de pe străzile satului, o luarăm pe calea largă ce tăia câmpul, dând drumul măgarului, după ce descărcasem desagii.

Grota era înaltă o sută de picioare de la pământ și se putea ajunge la ea pe o cărare cu ierburi uscate și tufișuri mărunte pe margini.

Ura, ura ce mai așteptăm să ducem în măruntaiele negre prada noastră? De partea din jos, doi dintre noi țineau în brațe coșul, iar alți patru trăgeau de marginea de sus de cealaltă parte.

«Ce greu e!» făcu Ciuriddu.

Așezarăm desagii la intrare și ne apucarăm grăbiți să căutăm cârnațul și pâinea, însă găsirăm și o jumătate de ied fript și doi pui jumuliți ce ne priveau cu ciocul deschis, bălos.

«Ăsta era pentru comandant» observă Stelladoro.

Dar ce comandant mai bun ca noi? Schinchimiddu ținu iedul pe mâini, ca pe un platou de argint, și noi începurăm să mâncăm, în genunchi, parcă am fi fost în biserică în fața altarului.

«O, soldaților binecuvântați» zicea din când în când Pelonero, sughițând căci avea burta prea plină.

După ce terminarăm într-o clipită iedul, luarăm puiul, rupând aripile și picioarele, pipărate, sărate, date prin brânză, desfătându-ne cu descoperirea aceea minunată.

«Murim la noapte?» întrebă, amețit de miresme, Ciuriddu.

«Așa se moare?» răspunse ghiftuit Stelladoro.

Mânzul ne aștepta în mijlocul străzii, cu nările desfăcute, inspirând parfumurile nopții.

«Parfumurile nopții?» îmi zise Carmelo, ce cunoștea la perfecție animalele, fiindcă taică-său avea un han în centru.

Și luă două pâini, le rostogoli în jos pe râpă, iar pâinile, ca și când ar fi fost înmulțite de o mână cerească, deveniră trei, patru, cinci, șase dansând ca niște cercuri întunecate.

Măgarul fugi după o pâine și o mușcă mestecând-o furios; amărâtul, îi era mai foame decât nouă!

Începurăm însă să tragem cu pietre, fiindcă oprit cum era acolo jos, sub un copac inform, ne-ar fi dat de gol dacă din întâmplare ar fi trecut careva la ora aceea, bătută de toate clopotele cu un ding-dong șovăielnic.

«Miezul nopții!» zise Risichino. «Cât ne mai porcim încă?»

Dar imediat întinse o mână spre orizont, zimțat de copacii de pe marginea străzii ca un râu lung spumegând de stele aprinse.

«Spumegă!» se auzi Risichino.

Rămaserăm o clipă nedumeriți, niciunul nu mai văzuse cerul astfel, râu nu era căci era roșu de sânge.

«Ce zici?» interveni Pelonero. «Sunt crânguri ce ard.»

«Către Vizzini» preciză Carmelo, ce umblase prin multe locuri cu taică-său, pe pământ și pe mare.

Eu priveam vrăjit, cred că aveam funingine la nas de mirare, însă Pelonero zise repezit:

«Și de ce ard pădurile? Cine le distruge la ora asta? Nu se poate. Ați uitat că-i război? Acolo jos se trage, pe porecla mea de Pelonero.»

Era așa de greu de înțeles?

«La naiba, e războiul» făcu Stelladoro. «E la porțile cerului, vizavi de Mineo. Se aude vreun ecou?»

Ne puserăm la pândă, dar era doar vântul plutind în depărtare, poate nimic, urechile ne țiuiau, ce tâmpiți mai eram, o fi fost vreo plantație de măslini ce trosnea încetișor în incendiul acela.

«Ha, ha» râse Ciuriddu.

«De ce râzi?» îl întrebă.

«Ne-am săturat, iată de ce privim în depărtare.» continuă Ciuriddu. «Nu vedeți câtă mâncare ne rămâne?»

«Și războiul?» întrebă Risichino.

«Ha, ha» răsese și Pelonero și ne încuraja cu râsul lui. «Hai să ne-nfruptăm. Ce ne interesează? Dacă am fi dormit, am fi văzut cerul deasupra capetelor?»

Și iar mâncărăm, pâine, cârnați, smochine; și cine-și mai amintește, ce bunătăți ne mai desfătară cerul gurii?

Eram obosiți de prea mult mâncat, și întrebai:

«Și mâncarea asta?»

Apoi arătai spre cei doi desagi, pe jumătate plini încă.

Hotărâram să-i ascundem în grotă, adevărată burtă de bou negru, maț fără sfârșit, umed, ce înmiiia ecoul cuvintelor noastre. Plecarăm propunându-ne să ne întoacem să ne îndopăm iarăși. Odată în sat, unul o luă spre San Pietro, unul spre Varanna; eu și cu Stelladoro ne îndreptarăm spre Santa Maria, pe strada lungă, golită de aer și de sunete de atâta zăpușeală.

CAPITOLUL II

Mă trezii târziu. Maică-mea stătea lângă mine și-mi spunea, cu mâinile împreunate:

«Măi băiete, ai uitat că taică-tău e în Abisinia de patru ani, pentru voi? și tu ești cel mai mare și ar trebui să muncești? pe unde tot umbli până noaptea târziu?»

Mă-mbrăcai în tăcere, răspunsei dând din cap și consimțind. Însă, imediat ce maică-mea se duse în cealaltă cameră să alerge după surorile mele care plângeau și țipau ca să-și împartă pâinea: «Te salut» murmurai «măicuță dragă».

Și fugii în stradă. Mersei în fața bisericii Santa Maria; nu era nimeni. Coborâi pe la Ciurera, în fugă, mâncând pâine muiată în oțet. Nu găseam pe niciunul din camarazii mei. Unde se duseseră? În schimb, îl văzui pe Giovanni Roccuzzo lângă casa meșterului Iano Fungi; puțin lipsi ca să ne batem.

«Sparge oale» îmi zise. «Ar trebui să-ți umflu fața. Mi-ai spart gașca. Nu mai găsesc pe nimeni să mă joc.»

«Jocurile noastre-s mai frumoase.»

«Vino-ncoa', te zgârii și-ți sug sângele de la gât.»

Luai o piatră, șlefuită și ascuțită, și-i zisei:

«Îți găuresc burta.»

O bătrână, nana Caterina a lui Tariola, se apropie cu bastonul ridicat: «Oh, dracilor însetați după sânge, nu ne înspăimântă destul războiul. Vă sparg capetele dacă nu terminați.»

«Ne mai vedem noi și-altădată.» îmi zise Giovanni, și plecă coborând pe panta de la Mura, înflăcărată de soare.

Eu alergai spre Fuoriporta; nu era nimeni. «Ce zi urâtă» mă gândii.

De sus auzii un fluierat. Mă uitai în jurul meu.

«Noi suntem» auzii. «Nu ne vezi?»

Pelonero, Ciuriddu și Agripino coborau lăsându-se s-alunece pe fund de pe povârnișul de la Roca, ridicând praful nisipos și culcând la pământ loboda încâlcită ce acoperea panta.

«Hai la Casino dei Civili» îmi zise Pelonero.

«V-ați pierdut mințile? Ați uitat ce s-a-ntâmpat aseară?»

«Nu știi noutățile? Mai înainte, în piață, învățătorul Salemi ne-a îmbrățișat, spunându-ne: «Copiii mei, ați făcut bine că ați fugit cu măgarul; soldații ne-au trădat și-au fugit, și în curând vor sosi englezii. Nu uitați că v-am dat de mâncare!».»

«Vai, ce ticălos» izbucnii. «Zice că avem dreptate, zice așa fiindcă pierde. Eu la Fascio tot nu mă duc.»

«Noi mergem.»

Ce proști! De o sută de ori proști! Bine că cel puțin norocul ne surâdea.

Casa del Fascio era închisă, ca un bloc de piatră rea trona în mijlocul pieței.

«Nu» zisei iar, când Agripino și Ciuriddu bătură. Între timp, sosiră Risichino cu Schinchimiddu gâfâind, dinspre San Pietro.

«Stați așa, opriți-vă!» ziceau «avem alte vești. Nemții au contraatacat în câmpia Cataniei.»

Ușa se deschise și o mână ne apucă cu o moliciune prefăcută.

«Intrați, hai, ce mai?»

Ne supuserăm, fără să vrem.

«Hi, hi»râse Bracilittone.

«Luați-i la curele fără milă» ordonă învățătorul Piripo, galben de ciudă. «Credeați că ne înving englezii? Ne-ați trădat. Lașilor!»

Bracilittone și Costa își desfăcură curelele și le învârtiră în aer de două-trei ori.

«Ai noștri sunteți.»

«Vă fac să vă pișați sânge» urla cavalerul Racinedda cu un baston în mână.

Noi ne lipiserăm de pereți. Pelonero reușise să înfaște un tac de biliard și Risichino își deschisese brișca. Eu o deschiseseam pe a mea și o țineam îndreptată spre cârdul de fasciști, ce veneau spre noi încetișor.

«O să vă căcați cârnațul și pâinea» repeta cavalerul, strâmbând din gura urâtă și băloasă.

În acea clipă, cineva bătu zgomotos la ușă.

«Ce, n-auziți? Sunt Margarone. De ce v-ați închis înăuntru?» Ușa se deschise.

Margarone era palid și răvășit. «Vești urgente» zise.

Arătă spre noi, implorând cu ochii să fim îndepărtați.

«Spuneți» ordonă Piripo. «Acești mici trădători sunt în mâinile noastre»

«Englezii sunt la Nicchiara. Mi-a spus meșterul Turi Papò. A vorbit cu ei. Nu degeaba a fost douăzeci de ani la New-York.»

Întâmpinară știrea cu o tăcere gravă; în curând însă fetele se învăpăiară, apoi se albiră; boabe de sudoare rece le picură pe frunțile palide. O, fasciști futuți, nenorociți, tâmpiți!

«Hai să le băgăm cuțitu-n burtă» zise Risichino.

«Ești nebun?» îi zise Pelonero. «Acuma vine partea cea mai frumoasă. Stai liniștit și bagă cuțitul la loc.»

Cavalerului Racinedda îi căzu bastonul din mână, iar pantalonii, fără ca el să-și dea seama, îi coborâră de la buric în jos pe coapse, tric trac, ca și când s-ar fi dezumflat. Învățătorului îi dispăru expresia disprețuitoare, deveni ca un sarazin căruia pe neașteptate i se retezase capul. Bracilittone și Costa lăsară curelele să cadă. Salemi începuse să privească tablourile cu regele și cu Ducele, pete clar-obscur pe pereți.

«Curaj» zise. «Ăsta-i un ceas rău. Dar a cui e vina? Uite-acolo, uite-acolo.»

Și întinzând brațele, îi blestema cu gesturi obscene, cu rânjete măgărești, mișcându-și degetele furioase din încheieturi, pe Duce, pe rege, sfârșitul lumii, iadul viu pe pământ.

«Jos cu tablourile alea, jos!»

Cavalerul se apropiase de noi: «Am glumit, copii» ne zicea «cine s-ar fi atins de voi? Aveați dreptate, sunteți bineveniți la mine acasă când vreți voi».

«O scară» făcu popa Scrofani, care tăcuse până atunci.

«De unde s-o luăm?» răspunse Bracilittone. «O masă ar trebui.»

Învățătorul Salemi amuțise. Sorrentino târâi biliardul. «Ajutați-mă, ajutați-mă» zicea, și împreună cu Bracilittone îl sprijiniră lângă perete. Sorrentino se urcă pe masă, însă tablourile erau prea sus: «Cum poți ajunge?» bolborosi.

Ceru un scaun însă nici așa n-ajungea. Jos în salon se uitau unii la alții speriați, erau pierduți.

«Cum să facem?» se plângea cavalerul.

«Vă ajutăm noi» zise Pelonero.

«Îți bag cuțitu-n foale» răspunse Risichino.

Pelonero trase cu ochiul, cum știa el, închizându-l pe jumătate; desigur se gândea la ceva.

«Și cum faci, băiete?» întrebă cavalerul.

«Pot să mă urc pe umerii cuiva.»

«Bine» făcu Costa, roșu de efort. «Vino.»

Odată suit pe umerii lui Costa, zise:

«N-ajung. Sunt aproape de tavan tablourile astea. Trebuie cineva mai înalt. Învățătorul Piripo, de pildă.»

Era într-adevăr cel mai înalt. Toți se uitară la el. Se schimbă la față, devenind cenușiu. Pelonero se prefăcea că nu mai are răbdare pe umerii lui Costa și le cerea să se miște mai repede dacă voiau ajutor. Fasciștii erau îndreptați toți către șef și-l rugau cu priviri încrucișate, încercând să vorbească.

«Puștile, puștile, aduceți puștile» începu să zică secretarul, cu ochii ca focul.

Nimeni nu avea curajul să răspundă; bum, bum, bum răsună vocea lui Piripo.

«Păi cine ni le dă?» zise până la urmă Margarone.
«De unde să le luăm, domnule secretar?»

«Puștilebum, puștilebum» făcea ecoul în salon.

«Pe alea de la avangardiști le avem, dar nu trag bine, știți și voi. Sunt de copii, erau numai de joacă.»

«Bumpuști, bumpuști.»

Cuvintele acelea deformate se răspândeau peste pereți, pe bolta înaltă pictată cu îngerași, zgâriau ferestrele.

«Oh, Dumnezeule, a-nnebunit» zicea cavalerul.

Noroc că popa Scrofani se ridică de pe sofa și se apropie de secretar.

«Calmați-vă, calmați-vă» îi zicea «Sunteți Dumnezeu pe pământ? Ce vină aveți dumneavoastră de răul de pe lume? Faceți voia domnului. Tablourile acelea necurate trebuie să dispară. Mergeți spre biliard.»

Îl împinse ușurel. «Curaj» îi zicea «de ce vă rușinați de copii?»

Îl făcură să se suie: «Oh, oh» ziceau ceilalți, ținându-l pe la spate; de-acum se calmase, avea privirea porcină și mintea violetă. Pelonero sări de pe umerii lui Costa pe cei ai învățătorului Piripo și începu să se întindă pe vârfuri, să se răsucescă strângându-l de gât pe învățător.

«Grăbește-te» zise secretarul. «Nu vezi că mă sugrumi?»

Noi stăteam serioși, dar de bucurie aveam un nod în gât. «Ah, de-ai crăpa!» mă gândeam. După o

sută de sărituri, salturi și răsuciri de picioare, Pelonero puse mâna pe tabloul cu regele.

«Ține-l» zise, dându-i-l lui Bracilittone.

«Acuma cel cu Ducele» se băgă și cavalerul Racinedda.

Mutară masa de biliard lângă peretele de vizavi. Pelonero de data asta zise:

«Mi-e frică.»

«De ce?» făcu cavalerul, înfășurat în pantaloni.

«Se uită la mine și mă sperie.»

«Haide, haide, băiete, e doar un tablou.»

«Mi-e frică, lăsați-mă să cobor.»

Eu fluierai, și Stelladoro după mine, scuipând după fiecare fluierătură.

«Ce v-apucă?» ne zise popa.

«Nimic» răspunsei. «Facem totdeauna așa când la unul dintre noi i-e frică. Trebuie să fluierați și voi.»

«Să fluierăm și noi?»

«Vor să-și bată joc de noi, hai să-i dăm afară» interveni Costa.

«Răbdare, răbdare» se rugă cavalerul. «E doar o glumă. Altfel cum vreți să vă scăpați de tablouri?»

Începu primul cavalerul Racinedda, fluieră încet încet, urmat de Bracilittone și de Margarone ce se beșeau de-a dreptul cu gura. Noi trâmbițam tare: «Pipi, fur, fur, puur, purr; ah, ce joc minunat, măiculiță sfântă»

Pelonero râdea, tot pe umerii maurului.

«Gata!» strigă Salemi. «E o pescărie ori Casa del Fascio?»

«Da' despre care fascism vorbiți, cumetre?» îi răspunse preotul Scrofani.

Pelonero în sfârșit luă tabloul din cui și coborî, alunecând pe spinarea secretarului.

«Ah, ce ușurare!» zise cavalerul Racinedda, ștergându-și sudoarea de pe ceafă.

Fu liniște pentru o clipă dar o întrerupse Pelonero cu o nouă găselniță.

«Și?» zise.

«Și?» făcu cavalerul cu vocea behăită.

«Ce facem cu tablourile astea?»

Oh, ce săgeți, ce fulgere, ce ploaie răsunătoare! Fasciștii rămaseră cu gura căscată.

Margarone îi sfătui să le ducă de-acolo, însă Risichino îi spuse că sătenii și englezii ne-ar fi omorât cu pietre dacă ne-ar fi văzut.

«Păi atunci...?» întrebă cavalerul.

«Hai să le dăm foc» zise Salemi.

Don Ciccio, ospătarul, nu vorbise până atunci și stătuse sprijinit de un perete, însă acum interveni:

«V-ați pierdut mințile? Lumea vede fumul de afară. Un singur lucru e de făcut: să le ascundem în pod.»

«Bravo, don Ciccio!» zise preotul. «Dumnezeu i-a arătat calea cea bună, lui, celui smerit.»

Ciuriddu, Risichino și Carmelo duceau tabloul cu regele cântând un marș regal și solemn, tatazùm, tatazùm, eu, Pelonero și Stelladoro în urma lor cu tabloul ducelui, cu pieptul în afară în pas roman. Agripino și Schinchimiddu băteau din palme ca o tobă, alternând cu scurte pauze.

Trecurăm prin salonul de biliard și de-acolo urcarăm pe o scară fixată în zid, spre pod.

Don Ciccio venea în urma noastră cu capul aplecat.

În pod intra un pâlpâit de lumină, încât fotoliile rupte, zimțuite, îngrămădite unele peste altele împreună cu sticle și teancuri de ziare, se vedeau șters.

«Mă scăp pe mine!» îmi zise Risichino.

Merserăm în capăt, podul acolo era mai întunecat, plin de umbre ce se scurgeau de pe perete.

«Unde mergeți?» zise bătrânul. «Nu sunt cămași aici».

«Vai, ce de șoareci! Fugiți!» îi răspunserăm.

Piș-piș șopoteau ziarele, foșnind când mai tare când mai încet, sub țâșnitura limpede și spumoasă. Ce plăcere să te golești!

Agrippino și Ciuriddu făcură repede, «altceva avem de făcut» ne ziseră. «Nu vedeți câte scaune vechi?» Începură să le zbată de podea, rupându-le picioarele și spetezele.

«Ce faceți acolo?» ne zise don Ciccio. «Ați ascuns tablourile?»

«Sunt șoareci. Păzea!» strigarăm.

Îl întrebai pe Agripino de ce rupea scaunele și el mă lămuri că iarna se apropia drept pentru care era bine să facem provizii de lemne. Râsei.

«Haideți!» strigă ospătarul. «Ce mai așteptați?»

«Șoareci.»

«Șoareci.»

Era ca un joc drăcesc, brațe de scaune sfărâmate, ca ronțăitul a o sută de șoareci. Don Ciccio nu ne vedea acolo, mergea pe dibuite: «Vă umflu fața, fire-ați ai naibii» zicea.

Coborâram în șir, rostogolindu-ne pe scară, care sărind, care alunecând. Pelonero și Risichino rămăseseră în pod.

«Și ceilalți ?» întrebă ospătarul.

Din salon ne chemau: «Tabloul cu Ducele» ziceau «tabloul». «Ce se-ntâmplă?»

«Hei, voi» strigarăm «ce faceți acolo? Aduceți tabloul.»

Pelonero apăru primul, ținând rama și strâmbându-se la față. Îmi arată tabloul și cuțitul. «Cu ăsta» îmi zise. Vai, ce om schilodit! În salon îl găsirăm pe șeful de post ce le povestea fasciștilor neîncrezători cum contraatacul din câmpia Cataniei reușise și nemții înaintau spre zona noastră. Preotul se aprindea puțin, însă Piripo rămânea pe gânduri, jumătate vultur, jumătate găină.

«Tabloul trebuie pus pe perete» urla jandarmul, urât, grăsan și cu pistrui.

«Vai, Doamne Dumnezeule!» făcu cavalerul, arătând spre tablou, spijinit pe o sofa.

Ne abținurăm să nu râdem, tăcerea era grea ca plumbul. Dintr-o tăietură, aproape rotundă, cineva îi scosese un ochi Ducelui, ce privea acum strâmb cu singurul ochi nevătămat, înflăcărat, mânios și întunecat, iar cu celălalt găurit în semn de moarte iminentă.

«Care a făcut așa ceva?» întrebă, sărind în sus, jandarmul.

«Șoarecii» îi răspunse Pelonero.

«Șoarecii?»

«Se poate» interveni spre norocul nostru don Ciccio. «Sus e iadul curat. Trebuie să aducem niște pisici.»

Jandarmul se uită suspicios la gaură, ba chiar se aplecase, sprijinindu-și genunchii de podea, și fața i se confunda aproape cu cea sluțită a Ducelui.

«Trr, trr» făcu cineva la ușă.

«Șoareci, iar șoareci» făcu cavalerul scârbos.

«Hai să fugim» îi sfătuii pe ai noștri, însă Risichino, ce stătea lângă fereastră: «Turi» ne zise. Și deschise. Era și Colombino.

«Tâmpiților» strigă Turi «Ce faceți aici înăuntru? Englezii sunt deja la Nunziata. Uitați.»

Și aruncă niște pachete. Jandarmul le adună și le învârti în mâini.

«Sunt galete, Dumnezeule mare!» exclamă «cu scris englezesc. E sfârșitul. Mi-au dat informații false.»

Și se așeză iar pe divan, pe partea stângă. Cavalerul întrebă ce era de făcut de vreme ce lucrurile stăteau astfel. Costa zise că-i aștepta pe toți spânzurătoarea.

«Spânzurătoarea?»

«Nu sunteți fascist? nu sunteți șef de raion? membru de onoare în partid?» continuă Costa, posedat de spirite rele.

«Membru de onoare eu, băiete? Niciodată.»

«Engezii, antifasciștii, ce credeți că o să ne facă? Spânzurătoarea ne-așteaptă!»

«Gata, băiete, am fost întotdeauna slab de inimă.»

«La spânzurătoare! Parcă vă văd atârnat în piață, alături de mine și de ceilalți.»

«Vai, sfântă Agripina făcătoare de minuni, mă sufoc.»

Bătrânul se muiase tot, îndoit în două, cu bale la gură, amorțit.

«A leșinat, a leșinat» zicea învățătorul Salemi.
«Apă. Un pahar.»

Preotul Scròfani se ridicase: «Dumnezeu sa ne-ajute, Dumnezeu să ne-ajute» zicea «E vremea să mergem acasă, in domo dei² e mântuirea și pacea.» Și o luă la drum, bătrân împruțit și tremurător, deschisese ușa încovoiat și plecase, lăsând înapoia lui fumegarea sulfuroasă a amiezii. Jandarmul nu zisese nici păs, și ieșise, zăpăcit și îngălbenit.

«Apă» zicea învățătorul Salemi. «Nimeni nu m-aude?»

«La spânzurătoare!»

«Of, of».

«Vai, vai, vai».

«Da' de ce nu m-ați chemat mai înainte?» ne zise Turi. «Teatru de marionete mai frumos unde găsești?»

Salemi, tot cerând apă, apă, pă, pă ca o rață zăpăcită și fugărită o apucă pe ușă și dispăru.

«Domnule secretar, curaj» zicea Margarone, luându-l de braț pe lunganul de Piripo, sau Cucurigò cum îl strigarăm cu voce tare și alintată, când îl văzurăm că iese, urmat de Bracilittone.

«Din cauza voastră, nenorociților !» răbufni Costa, în timp ce se-ndepărtă ultimul, deschizând și închizând ușa, împrăștiind o rafală de lumină viermănoasă.

² Expresie latinească aparținând limbajului religios, lit. în casa Domnului (N.t.)

«Acum stăpânii suntem noi» zise, rânjind, Pelonero.

«Și cu bătrânul?» întrebă Ciuriddu.

«Ha, ha» râse Risichino, «vroia să mă bată pentru cârnați. Tâmpitul. Hai să-i punem sare pe p....ă»

«Așa rușine pentru bătrân?» zise Colombino.

«Tu ce te bagi, pardon? Ai ajuns la gata» mă enervai.

«Hai să i-o sărăm.»

«Hai să i-o sărăm. Ne trebuie sare.»

«Și unde să găsim sarea?»

«Este o cutie acolo, cu țarană, hârtii, gunoi» zise Risichino.

«E rușine mare pentru un bătrân» se băgă Ciuriddu.

«Taci, prost și scârbos ce ești.»

Luarăm cutia, putea a trabuc, și o târâirăm la picioarele sofalei, unde bătrânului i se scurgea sufletul. Îi căzuseră pantalonii, avea nasturii descheiați și noi prin deschizătura aceea aruncărăm, cu degetele, cu palmele, cu pumnii praful, hârtiile mărunțite. «Dați-i înainte!» zicea Risichino.

Bătrânul se plângea, tușea iar pantalonii i se pătau de pământ murdar, de gunoi: «Pe p...ă, pe p...ă» zicea Pelonero.

«Hai, gata! da' ce-i, o fântână?» zise Schinchimiddu.

Turi și Colombino se uitau și râdeau, gustând scena aceea trivială, și: «Noi nu avem de-a face, pe noi nu ne-a jignit» ziceau.

Când încetarăm, cavalerul își revenea în mijlocul unui fum sulfuros; tușea bătrânul, tușea din piept. «Vai, ce fum» zicea. «Se trage?»

Turi, între timp, spunea că odată sfârșit jocul acela nu ne rămânea altceva decât să mergem în întâmpinarea englezilor, să ne-ndopăm cu galete, căci era chinuit de o foame străveche, însă noi hotărâram să ducem tabloul cu Ducele prin sat.

«Sărbătoare mare» zicea Stelladoro. «În procesiune, în urma tabloului, or să vină sătenii.»

Eu, Risichino și Stelladoro ieșiram cu tabloul pe umeri, dar pentru o clipă ne acoperiram față căci aerul fierbea. Deschiserăm și închiserăm ochii de mai multe ori, în acea mare de soare.

«Pe unde mergem?» ne întrebă Turi, alăturându-ni-se.

În piață nu era nimeni și prăvălia lui Peppi a cumătrului Nofriu era închisă, cu coșurile de lăptucă vestejită în fața ușii.

«Unde s-au dus sătenii?» întrebă Risichino.

«Hai să mergem înspre Santa Agrippina.»

Nu întâlneam pe nimeni și străzile păreau mai largi. O luarăm pe niște străduțe, poate acolo ceva copii sau femei s-ar fi arătat de prin grajduri ori de pe la ferestre. Agrippino, ca să împrăștie plictiseala și zgomotul pașilor noștri, cânta un cântec fascist.

Cânta bine țăranul, ca și când ar fi fost în lan la secerat de grâu, încât unul după altul ne luarăm după el: «All' armi, siam fascisti, all'armi, siam fascisti». Dar nu vedeam pe nimeni; sătenilor morți și îngropați, unde erați? V-ați dus la iernat din cauza războiului? Coborâram la vale pe străduțele întortochiate dărăpănate și murdare de bălegar și de paie. Nu mai urlam de-acum, ci cântam rar imnul ca niște clopote

mortuare: «All' armi, siam fascisti, all'armi, siam fascisti»

«Nu v-ați obosit?» zise Turi, ce ne ajută să ducem tabloul. «Hai să bombardăm ușile.»

«Da'ce, mai suntem copii?» zise Stelladoro.

Altceva nu era de făcut, decât să spargem ușile încuiate, să iasă lumea. Adunarăm pietre și ne oprirăm în fața ușilor crăpate și întunecoase, chiar în fața casei lui Mario Gulizia.

«La atac!» strigă Turi.

Carmelo începu ploaia de pietre. Și, imediat după el, noi, roși de plictiseală. Aruncam câte o piatră în fiecare poartă, alergând pe străduță într-o învâlmășeală de picioare și corpuri. Însă după ecoul mort al loviturii, nu se auzea nici un glas, ne răspundea numai o tăcere apăsătoare. Aruncarăm toate pietrele în ultima poartă.

«Fecioară Marie» auzirăm «e sfârșitul. Se trage.»

Printr-o gaură din fereastra spartă, un bătrân se uită-mprejur. Ne văzu și ne zise:

«Dracilor împielițați, sunteți voi? Nu v-ajunge războiul? De ce vreți să mă scoateți afară?»

«Hai să-i rupem botul» făcu Stelladoro.

«Stai așa» îi porunci Turi. «E un bătrân.»

«Unde s-au dus sătenii?» întrebă.

«I-am văzut roind» ne răspunse acea umbră de om «în alai murmurător înspre Fuoriporta, să-i aștepte pe englezi care trebuie să aducă monezi de aur și pâine.»

Ne întoarserăm înapoi. Nu mai aveam chef să cântăm, cu tabloul greu în spate și străzile tot goale.

Trecurăm prin piață și pe sub arc merserăm la Fuoriporta. Pe la casa lui Cudde, văzurăm, cu spatele la noi, o mie, două mii, poate cinci mii de săteni ce priveau spre Albero Bianco.

«Sunt toți aici?» întrebă Ciuriddu. «Puteam să-i tot căutăm!»

Copiii stăteau pe zid cu mâinile la ochi, iar femeile se acopereau cu basmale de căldura mare.

«Oh, sfânta Maria» zise Carmelo, năucit de zidul acela de persoane, «da' ce așteaptă? venirea lui Dumnezeu?»

Printre smochinii lui Cuddè, îi vazui pe Cacanitu, Raffaele Passuluni și Mario Gulizia.

«Uitați-vă cine-i acolo!» zisei.

Încercărăm să ne facem loc, lumea era înghesuită și abia se dădea la o parte. «Of, ce strâmtoare» zicea Ciuriddu, «ajungem pe marginea povârnișului odată?»

Bătrânii, cu băști în cap să nu-i ardă razele soarelui, la trecerea noastră ziceau:

«Sunteți nebuni cu tabloul ăla? nu știți că Ducele a murit?»

Merserăm înspre stânga, nu era atâta înghesuială, și în sfârșit ajunserăm printre nopali cu Mussolini care ne privea cu patimă din tablou, plângând din orbita găurită.

«Ia mai lăsați portretul» zisei.

Însă Carmelo, Ciuriddu și Stelladoro îl duceau ca pe o cruce străpunsă, cu coastele sângerând.

Ne uitarăm spre Albero Bianco, însă nu văzurăm nimic altceva decât un nor suspendat, o scânteiere orbitoare de culoarea coralului.

«Oare mă înșeală ochii?» zicea Risichino, în timp ce noi ne frecam pleoapele.

Dar nor nu era, sclipea pe pământ ca o coadă uriașă de inorog; «Isuse, ce se-ntâmplă?» întrebai. Turi dădea din cap clipind într-una, însă Carmelo văzu bine cel dintâi în depărtarea aceea spumoasă.

«Băi, prostule» îmi zise «mult îți trebuia ca să pricepi? Sunt tancuri.»

Ciuriddu și Stelladoro între timp, lăsară tabloul să alunece la pământ, buimăciți de spectacolul acela. În câteva minute, recunoscurăm coloana de tancuri descoperite, cu mitralierele plasate pe turelă, și văzurăm soldații protejați de căști.

Acel animal unicorn, fâlfâitor, se lungea pe strada largă ce se unduia în urcușuri și coborâșuri și pe dealul lui Mario Privitera, la San Gisipuzzo, se pierdea printre înălțimile limpezi, printre terase de măslini în penumbră și neclintiți.

Turi, Colombino, Schinchimiddu și Agrippino stăteau în picioare să se uite, nemișcați, suspendați de firul mirării. Ceilalți nu reușiseră să se uite așa îndelung și se lungiseră la pământ.

«Ce greață» zicea Stelladoro.

Agripino zisese: «Nu auziți un zgomot asurzitor?»

«Nu» răspunsei «aerul e așa de străveziu.»

Agripino se culcă jos, cu urechea lipită de pământ.

«Nu m-am înșelat» zise.

Ascultarăm în continuare, avea dreptate Agripino. Era un zumzet egal, stoluri și stoluri de cocori migrau bătând din aripi sincronizat, nici un fulg mai mult,

nici un fulg mai puțin nu mișcau. Așcultai cu atenție acel freamăt unduitor de păsări migratoare: «veniți, veniți» le zisei celorlalți.

«Ai înțeles ce-i?» mă întrebă țăranul ăla, pușlama de Agrippino.

Îmi dădui seama imediat. Nu mă gândisem înainte.

«Gura» îi zisei camaradului meu răutăcios. «Nu mă păcălești, tancurile fac mult zgomot.»

În timp ce simțeam terenul cum vibra, Raffaele Passuluni din copac strigă:

«Uite, uite.»

Se agita sub umbrela de frunze, arătând cu mâna spre Quattrocanali, unde strada se lărgea întunecându-se de un praf roșiatic.

«E fum» zise Stelladoro.

«Nu.»

«Ba da.»

«Sclipește, nu vezi.»

«E praf.»

«Nu-i vânt.»

«Tancuri.»

«Tancuri, tancuri» se sugrumau Pasuluni și Mario Gulizia din smochin.

Le văzurăm apărând acolo jos, de după curbă, bine de tot, oh, Isuse, fumegânde animale marine, unul, două, trei, cu țevice mitralierelor îndreptate spre cer.

Englezii stăteau înăuntru liniștiți și fluturau cu puștile și cu pipele către noi.

«Ce blonzi sunt!» zise Carmelo. «Cum am fi putut să-i vedem pe deal la Albero Bianco?»

Tancurile se opriă, cinci, nu mai multe, probabil erau în recunoaștere. Pe neașteptate, auzirăm niște bubuituri trosnitoare.

«Oh, oh» ziseră.

«Ce se-ntâmplă?»

«Iar război?»

«Ne omoară mișeii ăștia!»

Ne aruncară pe jos, aproape una cu pământul: «Mârșavii, netrebnicii» zicea Turi.

Nu se mai auzi nici o împușcătură; «mi-am murdărit pantalonii» zicea Colombino scuipând pământ negru.

«Ce fac?» întrebă Agripino, întinzând gâtul.

Sătenii smicurau mățăniile: «sfântă Marie, sfântă Marie» cu ecouri triste de plânset.

«Ha, ha» râseră Cacanitu, Passuluni și Mario Gulizia. «Ha, ha, ce tâmpiți mai suntem.»

«Ce văd ticăloșii ăia?» exclamă Turi.

«Nu se înțelege nici unde încep, nici unde se termină jocurile astea.» Litania se întrerupse transformându-se într-o așteptare suspendată, în canicula sângerie.

«Ha, ha» râdeau în copac.

«De ce râdeți ca niște găini futute de cocoș» striga Risichino. «Ce vedeți în prăfăraiul ăla?»

«Au omorât niște găini pe la casa lui Spadaru, și cocoșul, avea capul sfărâmat. Am văzut tot de aici de sus.»

Umblă o voce: «Omoară găinile, ce război e ăsta?»

Noi ne ridicasem, alte tancuri răsăreau și mergeau în șir pe strada ce ducea spre Mineo, într-o

jumătate de oră ar fi ajuns la noi. Auzirăm femeile blestemând:

«Maurilor» ziceau «veniți să ne aduceți pacostea? vreți să ne furați sângele?»

În curând, primul tanc era în nopaliu donnei Carolina, la Fuoriporta; ni se întuneca privirea văzându-l; oh, Orlando, călăreț fremătător, cine te văzuse vreodată până atunci? Se opri.

«Alà, alà» zisera soldații scuipând fum.

Nimeni nu răspunse. Sătenii aruncau priviri întunecate pe sub baticurile săgetate de soare.

Mario Gulizia, Cacanitu și Passuluni vorbiră primii cu soldații, ridicând brațele și strigând:

«Alalà, alalà, la arme».

Noi împinsesem tabloul cu Ducele în tufe de mure «nu se știe, ăștia ne împușcă» zisese Colombino. Tabloul se învărtise pe jumătate și ne privise, pentru ultima dată, cu ochiul bun plângător și cu celălalt ce se umplea de spini. Tufe se deschiseseră, gluglu făcuse tabloul dispărând în întunericul iadului.

«Alalà» striga și Colombino.

«Bă, prostule» îi zise Carmelo «da' ce, sunt fasciști?»

Sosiră alte tancuri și se opriră în cerc pe câmpia Fuoriporta. Un gradat aruncă cel dintâi în aer rafale de galete, în dreapta și în stânga «moarte Ducelui» strigând.

Nimeni nu se mișcă să le ia. Ceilalți soldați îl imitară pe gradat și aruncară pachete și bucăți de ciocolată.

«Guddèi, littlitaliansguddèi!»

Noi priveam vârtelnița aceea, bufneau galetele rupându-se cu un zgomot melodioase.

«Ce mai așteptăm să adunăm binecuvântarea asta de la Dumnezeu?» zise Passuluni.

Coborâse din copac, împreună cu tovarășii săi și alergase în mijlocul străzii să adune de-ale gurii. Risichino, Pelonero, Carmelo, Schinchimiddu și apoi eu, Agripino și Stelladoro ne luarăm după ei să ne umplem cămășile cu galete și ciocolată. Englezii râdeau și aruncau iar pachete cu amândouă mâinile; «Urta, urta» strigau «ollraitcildren, ollrait!»

Ploaie era, ce cădea din cer, ne izbea în cap și aurea pietrele de pe jos. Măi sătenilor întristați, de ce rămâneți țepeni, ca un zid uniform de fețe gălbui? nu vă așteptați la așa mană cerească?

În timp ce ne învărteam veseli ca într-un dans, răsunară niște împușcături ce ne făcură să ne întindem imediat în mijlocul străzii.

Nu auzirăm altele, drept pentru care ridicarăm capetele și văzurăm niște porumbei ce se-mprăștiau cu un tumult, într-un clocot de pene albnegre peste noi, peste acoperișurile Primăriei, peste valea Faddei. Un porumbel, apoi doi, în cele din urmă trei cădeau încet, scuturând din aripi, atârânăzi parcă ar fi înnotat în gol. «Mamă, mamă» zise Agripino, și fugi în nopali.

Noi nu mai aveam poftă să adunăm pachetele, de altfel cum era să facem, căci aveam cămășile pline ca niște burdufuri. Soldații urmăreau porumbeii: «Șiutșiut!» auzirăm. Cineva striga:

«Uezghivăniordersiut?»

Căzu un porumbel, încă mai râcâia cu ghearele în aer.

«Urta!»

Și un soldat îl apucă, umplându-se de pene pe față.

«Ciocul îți lipsește» zise Agripino.

«Uitpigeontunait» zise un soldat.

«Pigeon, pigeon» exclamară ceilalți, arătând pasărea.

Ceilalți doi porumbei răniți se zbăteau, unuia îi găuriseră o aripă, într-adevăr împleticindu-se tăia ultimul său drum. Stolul era departe, se rotea în formație deasupra creștelor în zigzag ale munților. Al doilea căzu, cu capul în jos de parcă vroia să-și sape groapa. Se izbi de un tanc; «Urta, urta.»

«Pigeon, pigeon.»

Al treilea pilota cu aripile, cobora peste noi, lăsând pene în aer. Căzu jos, tremurând de frigul morții. Pelonero îl apucă dintr-o săritură:

«E al nostru» zise «vai de cine s-atinge de el.»

Îl vrem, îl vrem, ziceau pesemne soldații în acea limbă păgână și slută, însă Pelonero îl ascunse în tufe. «Nu mai e» dădea de înțeleș «a zburat!» arătând spre înălțimea cerului. Râseră englezii: «Little rogue, little rogue» ziceau către Pelonero, care-i privea cu ochii sfidători.

Cineva dăduse probabil ordine, căci tancurile porniră rulând cu pocnete neîntrerupte de fierărie ce niciodată nu se oprește.

«Pleacă» ziseră din mulțime.

Era o coloană nesfârșită, se forma, se deforma, lăsând un șir inelat de urme.

«Hai să mergem» ne sfătui Turi. «Nu vi se-nvârte capul?»

«Și un' să mergem?» întrebai.

Ideea îi veni lui Carmelo «Lă Castel» zise «Acolo sus e de noi. O să vedem toată valea și soldații cum trec.»

Ciuriddu căută porumbelul ascuns, îl luă cu amândouă mâinile zicând: «A murit. Ce facem cu el? Îl lăsăm baltă?»

«Ești nebun?» îi răspunse Pelonero. «Hai să-l ducem cu noi. Dacă tot a murit, mai bine să-l mâncăm noi, ce ziceți?»

Traversarăm strada printre tancuri, ale căror șenile sfârâiau pe drumul pietruit.

«Hai repede» zise Tur, când ieșirăm dintre soldați.

La Castel nu găsirăm pe nimeni, se vestejeau cei câțiva salcâmi; «hai să mâncăm, să ne-ndopăm» zicea Risichino.

«Stai puțin» zise Agripino. «Hai să aprindem focul pentru porumbel.»

Ieșirăm pe povârniș, se prăvălea în pante abrupte înspre Lavatoio.

«Sunt acolo, sunt acolo» trâmbiță Colombino.

Arătă spre vale, spre Mineo ce viermuia de tancuri, de camioane, sub zăpușeala potolită a apusului. Da, primele tancuri se mișcau acolo jos înspre Palagonia.

«Ura, ura» făcu Agripino. «Focul e aprins.»

Jumulirăm porumbelul. «Săracul» îmi veni să spun «noi nu suntem de vină.»

Avea carnea albă și fragedă, de sub o aripă picura sânge.

«Aici l-au nimerit» observă Pelonero.

Se frigea pe foc, și ultimele pene îi ardeau scânteind fumegător; ah, ce miros se simțea când începu să se rumenească!

«Ar trebui o sută de porumbei» zise Schinchimiddu.

În schimb, aveam o bogată rezervă de pesmeți și de ciocolată.

«Cu ce începem?» întrebai.

«Cu porumbelul.»

Unul luă jumătate de picior, altul o aripă; «mie capul» zicea Colombino. Aruncarăm intestinalele. Ficățelul îl împărțirăm în trei bucăți.

«Hai să trecem la pesmeți, la pesmeți» ordonă Pelonero.

Ne așezarăm cu picioarele încrucișate pe niște tufe de iarbă uscată, curățând terenul de pietre.

«Biscuiți, nu pâine, sunt pesmeții ăștia!» exclamă Ciuriddu, lingându-se pe buze.

«Ai dreptate» îi răspunse Turi. «Ce mănâncă hainii ăia? zahăr și miere e mâncarea lor.»

Crănțăiau pesmeții și noi îi mestecam în făină fină, împreună cu ciocolata pe care-o râgâiam anume, cu gura închisă, pe nas.

«Doamne, doamne, doamne» făcea Pelonero și altceva nu știa spune.

După prima răbufneală, acum mâncam încet, sugând de pe degete ciocolata topită.

«Cine mai pleacă de-aici?» zicea Stelladoro.

Însă furăm nevoiți să părăsim Castelul căci ne era sete. Simții ca o gâdilătură în gât, «prea mulți

pesmeți» mă gândii, însă apoi se prefăcu în uscăciune a gurii, întâi suportabilă, apoi sufocantă, ne îngroșa limba și ne ardea.

«Cum să facem?» zicea Carmelo. «Mă arde.»

Ceilalți nu-i răspundeau, răbdând de sete fermecați de vraja ciocolatei.

Și mestecă și mestecă, mâncarea nu aluneca-n jos și un junghi de tuse ne rodea stomacul.

«Nu coboară.» observă Carmelo.

«Ce păcat!»

«Nu putem face nimic.»

«E mai tare ca noi.»

«Ard tot.»

«Apă.»

«Apă ne trebuie.»

Turi se ridică. «Nea Angelo locuiește sub Castel» zise, stâlcind vorbele în timp ce ciocolata i se întărea pe bărbie. «Trebuie să coborâm printre stânci ori să ne întoarcem înapoi.»

Ne luarăm după el, nu era simplu să coborâm pe povârniș, însă ce se gândi Turi?

Făcu o frânghie din curelele noastre și o legă de capătul unei stânci: «Pe-aici» ne sfătui.

«Bă, Turi, se rupe funia» strigă Colombino, fricos ca de obicei.

Turi alunecă rapid și dintr-o săritură ajunsese pe o ridicătură din peretele de stâncă; de acolo, apucând cu mâinile când un vârf, când altul, ajunsese pe străduță.

«Veniți jos» ne strigă.

Îl urmară Agripino, Risichino și Stelladoro. Colombino zicea: «La bunica mă-ntorc» însă eu îi

dădui un șut, zicându-i să se grăbească. Transpira rece, îi reuși însă manevra.

«Nu-i așa de greu» exclamă.

Hruba lui nea Angelo era încuiată. Băturăm, vibrau în gol pumnii noștri. Unde se dusesse bătrânul zdrențăros și bălos? Cine mergea până la Seicanali să bea, plină cum era strada de englezi?

Agripino zise:

«Veniți.»

Sări peste gardul grădinii lui nea Angelo și noi după el.

«Vedeți troaca aia de porci?» zise. «E pentru găini. E cu apă limpede.»

Se aplecă și suflă la suprafața apei. Ah, ce nectar, ce apă răcoroasă, gustoasă, cum cânta în burțile noastre!

«Pe toate tu le dibuiești?» făcu Turi.

«Degeaba-s copil de țăran?»

Băurăm până când ne săturărăm. Găinile începură să facă gălăgie mare cu cotcodacul lor dezacordat. Hotărâsem să ne întoarcem iar sus la Castel.

Era greu de urcat cu stomacul plin, unul râgâia, altul scuipa, altul zicea: «Încet, cine fuge după noi?» Și pe deasupra, pe pantă creșteau tufe mici spinoase de măghiran, cu miros îngrețosător.

«Ce de măghiran!» zicea Schinchimiddu.

«Îl împrăstie vântul» observă Pelonero, care se târa în patru labe.

Era și izmă, tufe peste tufe ce se deschideau când puneam piciorul răspândind în aer un miros de mentă ce ne ametea.

«Nu putea să fi fost numai pietre!» blestema Stelladoro.

Pietre sau nu, trebuia să urcăm; hapciu! hapciu! strănuta Stelladoro din cauza mirosurilor fluide mentolate.

«Fire-ați ale naibii » zicea.

«Haide» zisei «încă patru coate și-am ajuns.»

Ajunse primul Carmelo căci știa cum să urce. Mergea pe o parte, dădea din fund și se agăța de protuberanțe, de tufe uscate de iarbă, apoi se arcuia și se împingea în sus. Pelonero ținea pasul, chircit tot, trăgând din când în când aer în piept de-și umfla plămâni.

«Vlăguiților, blegilor» ne strigară, odată ajunși în vârf, aproape întunecat, căci se lăsase seara. «Suflați și vă târați ca niște raci. Hi, hii!»

Eu eram furios, eram tot cu ceilalți dar pierdeam vremea din cauza lui Colombino care zicea: «Așteaptă-mă, așteaptă-mă, dă-mi mâna»și la dracu!, Turi cu Agripino mă depășiră, lăsându-mă în urmă.

«Am ajuns» strigară și ei.

De-acum, cât mai rămăsese de urcat nu mă mai interesa, ba chiar îi dădui mâna lui Colombino, zicându-i:

«Încet. Nu mai are nici un rost.»

Ne așezarăm în locul cunoscut; ultimul ajunse Stelladoro, fluierând nepăsător.

Se vedea slab. Căscarăm pe rând, prima dată Turi. Ne lungirăm pe jos. Pietrele ne împungeau și le dădurăm la o parte.

«Câte stele» comentă Stelladoro, proaspăt ca un trandafir.

Nu-l băgarăm în seamă; clipirea aceea în mijlocul cerului negru ne umplea de somn.

«Hei, ce se-ntâmplă? adorm?» zise Carmelo.

Colombino își revenise și-și întindea liniștit brațele.

«Cunoașteți toate stelele?» începu.

Mergea încă la școală, era primul din clasă, burtosul ăla de câlți. Era cel mai mic din grupul nostru.

«Vrei să faci pe învățătorul, pușorul mamei?» îi răspunse Turi, ce deja se odihnea pe-o parte.

«E un joc» reluă, ca să se distreze, Colombino.

«Cerul e ca o vale plină de străzi și de animale.»

Tăceam, căci vocea aceea domoală ne legăna într-un leagăn de mătase. Naani!Naani!

«Uitați, de pildă» continuă prăpăditul și nemernicul ăla de cioclu al lui Giovanni Roccuzzo.

«E Ursa Mare, șapte stele, un car, nu auziți că merge? Are Ursa Mică lângă ea, un căruț peste care atârână Steaua Polară.»

«Eu știu care-i Steaua Polară» îl întrerupse Agripino. «Ne trebuie la țară să știm cât e ceasul.»

«Face cocoșii să cânte.»

«Așa-i» exclamă Stelladoro. «Cocoșul o simte pe creastă; cum apare, zice. E vremea de cucurigat.»

«Ce tot spui, tâmpitule?» îl repezi Turi. «Ești un măgar întruchipat.»

Noi între timp priveam degetul întins al lui Colombino. «Mai sus» ne zise «e Cassiopea; nu simțiți că vă scufundați înăuntru ca într-o fântână?»

«Ooo!» făcu Ciuridu.

«Dar suntem deja în Calea Lactee» continuă acel pierde vreme fără somn. «E lapte, au răsturnat o sută de găleți; vedeți?»

Cine mai băgase de seamă până atunci? Fusesse pictat cine știe când, râufierbinte umflat și senin; tăia în două pădurea cerului.

Se uitau și Turi cu Pelonero; acesta din urmă strâmba din nas, imitând cântecul huhurezului, chiucchiuvi ciucchiuvi, ca să nu se dea bătut, dar măsura cu coada ochiului spada aceea alburie. Oare Colombino, botosul ăla vorbea sau altcineva?

«Mai jos e Lebăda. Are aripi, le întinde peste ape și strălucește. Vreți să vă mai plimbați? E un drum fără sfârșit. Vultur, Săgetător; hai să coborâm, hai să coborâm. Scorpionul, omidă strălucitoare, aproape se scufundă în linia orizontului. Acum urcăm și mergem la stânga. Nu simțiți că vi se oprește răsuflarea?»

În depărtare auzeam mugetul pierdut al camioanelor engleze, nedeslușit și indescifrabil, mare, ce se desfăcea și se învălătucea, poate se limpezeau în ea aștrii îndepărtați și uluitori. Colombino își continua povestea.

«Stele, stele, când se mai termină?»

«Șarpe, Hercule, Boote.»

«Boote» repetă Schinchimiddu. «Uitați-vă, sunt terase, una peste alta, întuneric beznă le umple.»

Colombino se liniști.

«Ai terminat?» îl întrebai, privindu-l printre gene rupt de somn.

«Astrolab» zise. «Măsoară distanțele în cer.»

«Astrolac» făcu Stelladōro, respirând greoi de somn.

«Astrolac.»

«Astrolac.»

«Astrolac.»

«Astrolac.»

«E un cuvânt care cheamă spiritele» conchise Pelonero.

Priveam spre Boote și spre Lira, păreau o flăcăruie stinsă, cercuri ce se răspândeau în întuneric.

«Oare ce m-apucă?» mă întrebai.

«Astrolac, astrolac, astrolac, astrolac» auzeam iar, în timp ce cineva sufla fum spre mine. Deja dormeam; jos pe pământ, cu tufele uscate drept pernă, în vreme ce împrejur astrolăceau stelele. Câtă vreme dormirăm ca niște oițe în stână la căldură?

«Oh, dormi, dormi, Tìtolo» îmi zicea Turi schimbându-mi anume numele. «Vrei să mori în noaptea asta?»

Dormeau și Colombino și Ciuriddu. Din stomacul meu întors pe dos se auzeau bătăi de tobe și sunete de corni ce răsunau în noaptea aceea granuloasă.

«Ce-i? Ce-i?» întrebai.

«Se luptă în Câmpia Cataniei» îmi răspunse Agripino, în picioare lângă ceilalți.

Eu mă luptam cu somnul, mă înlănțuia din greu. «Lăsați-mă să dorm» zisei.

Însă și Colombino și Ciuridu se treziseră, priveau cu brațele atârănânde.

«Se măcelăresc ca porcii» observă Turi. «Se văd satele înroșite la poalele muntelui.»

«Misterbianco, Misterbianco» zicea Carmelo, ce umblase peste tot prin lume.

«Motta.»

«Paternò.»

Apăreau și dispăreau satele în para de foc, limpezi ca ziua, apoi dintr-o dată scufundate în noapte.

Mă frecam la ochi; vai, ce greață-mi era! Bubuiturile ajungeau până la noi și zguduiau satul.

«Vă place?» întrebă Pelonero. «E un joc minunat.»

Ne așezasem unul lângă altul. Zgomotele erau din ce în ce mai slabe, vedeam doar imagini nedeslușite tot mai mici, însă un huiet îndepărtat se auzi.

«Ce se-ntâmplă?» întrebă Carmelo.

Niște păsări pluteau înspre munții Vizzini, însă păsări nu erau, înțeleseserăm imediat ce văzurăm o dâră galbenroșie.

«Și semnalul ăsta?» îl întrebai pe Pelonero ce se străduia să ghicească ce se întâmplă acum în joc.

Urmăream dâra aceea tot mai lungă ca o cometă, în timp ce bâzâitul era mai puternic și mai zgârietor.

«Sunt avioane de luptă» strigă Agrippino.

«Așa-i» zise Turi. «Ce prost mai sunt. Mult îmi trebuia să pricep!»

Avioanele în puțin timp fură deasupra noastră, lumini clare, se auzea motorul turat la unison. Se îndreptară spre Câmpia Cataniei unde nu se mai deslușea nimic. Apoi îi pierdurăm din vedere, nici motorul nu se mai auzea.

«Și acum? totul s-a terminat?» zise Ciuridu Simili. Hotărâsem să ne întoarcem la culcușurile noastre,

când niște limbi de flăcări se revărsară înspre Etna. Durară o clipă și totul se stinse într-o lumină galbenlunară.

Începură să tragă de jos; «apărarea antiaeriană» zise Turi. Probabil loviseră un avion, îl văzurăm plutind într-o străfulgerare de foc.

«Pilotul e pierdut» făcu Stelladoro. Și cine știe de ce, lui Pelonero îi veni să zică: «Pigeon, pigeon» ca și când destinul s-ar fi înverșunat împotriva unui porumbel. Și între timp împărțea ciocolată, căci avea încă buzunarele pline. Avionul pierdea din înălțime, coborând când încet, când supt de vreun vârtej mortal, arzând ușor ca un foc de paie.

«Pigeon» zise iar Pelonero.

Timp de o clipă râul Simet se luminează, abia se vedea ca o dungă stinsă, până când avionul căzu.

«E gata» comentă Turi, scuipând ciocolată neagră.

Noaptea răsări iar, peste toată Câmpia, însă acolo, într-un punct, rămase un halou roșu.

Așteptară încă puțin. «Ah, sunt obosit» zise Stelladoro «ce mai așteptăm, hai să ne culcăm la loc. Totul se termină odată și odată.»

Și meraseră să ne culcăm pe iarba noastră uscată, mestecând ultima ciocolată.

CAPITOLUL III

Timp de câteva zile nu reușirăm să ne vedem. Era mare sărbătoare cu englezii aceia care umblau în sus și-n jos, după pâine, după ouă, după vin și carne dând în schimb pesmeți, uniforme, centiroane, ciocolată și țigări. Noi făceam negoț în hărmălaia aceea; unul dădea, altul primea. Cine mai avea timp să se întâlnească?

Din întâmplare într-o după-amiază mă întâlnii cu Pelonero și cu Passuluni care erau împreună cu doi americani.

«Hei, Peppi, unde mergi așa grăbit?» mă întrebară.

Mă oprii, mi-i prezentară pe cei doi soldați, William și Harry, ce stâlceau cuvinte de-ale noastre în timp ce sughițau și trăgeau fumuri din țigară. Pelonero îmi zise:

«Ne spun „wine, wine”, tu știi ce-nseamnă, doar maică-ta a fost în America?»

«Nu înțeleg» zisei, și dădui să plec.

«Da' unde mergi? Stai cu noi.»

Și rămăsei, nemaigândindu-mă la ouăle pe care trebuia să le cumpăr. Ne îndreptarăm spre San Pietro.

«Wine» zicea William ars de soare.

«Wine» repeta Harry, mișcându-și picioarele de păianjen.

Noi drept răspuns începurăm să fredonăm «wine, wine, wine» și apoi, cu glasul limpede și mlădios, «wine, wine, wine, wine.» Cei doi americani ne priveau îndoielnici, dar se opriră dând din umeri.

«Wine» se tânguia William «wine, gin, wischi, marsalà, marsalà.»

«Ce cântec e ăsta?» întrebă Passuluni.

«Marsalà, marsalà» repetai, «sa fie oare pește sărat?»³

«Pește sărat, pește sărat» ziserăm celor doi tăntălăi în pantaloni scurți.

Ne priveau ca peștii stăpuși de lance, cu ochii stinși stinși stinși.

«Vin» exclamă William, parcă gata să leșine. Și tuși.

Între timp auzirăm o fluierătură. «Careva din gașca noastră» mă gândii, și mă întorsei să mă uit înapoi.

Din ușa unui grajd, ne strigau Risichino, Ciuriddu, Agripino și Colombino.

«Lăsați-i pe americani» ne ziseră. «Stați la răcoare cu noi, în pivniță.»

Agripino insista mai mult decât toți: «Intrați, intrați, e casa lui bunicu-meu.» Dar eu le zisei despre vin și Risichino exclamă:

³ În textul original este vorba de un joc de cuvinte între *marsala*, 'localitate din Sicilia unde se produce un renumit vin licoros cu același nume', și *baccala*, 'pește sărat și uscat' sau în sens figurat 'tâmpit, prost' (N.t.);

«Aha, atunci hai să mergem. Țsta-i un joc și mai frumos.»

Ceilalți se luară după noi în silă, închizând ușa cu lanțul, în timp ce Risichino ne dădea de înțeles că trebuia să mergem la cavalerul Racinedda.

«Are buți pline de ajung până-n tavan.»

Pelonero râse șmecherește, strâmbă din gură. Soldații se luară după noi, săltând pe străzile rotunjite, pline de hârtoape și de pietre rele.

«Boys-boys, încet, încet!» urlau cei doi păgâni.

«Încetișor, încetișor» zicea Agripino ce mergea pe vârfuri ca să-și bată joc de soldați. «Suntem invitați la bal acasă la regele.»

Ciuriddu și Passuluni făceau la fel, un păsuleț înainte, un păsuleț înapoi. Abia ajunși în fața porții încuiate, umbrită de balcoanele rotunde, burtoase, Pelonero îi zise lui Harry:

«Uite vinul, wine.»

Se uitară la noi buimăciți: «Nu, boys» exclamă William «am spus vin, vin, marsala, gin.»

«Așteptați, o să vedeți» dădu de înțeles Pelonero, ce începu să bată cu pumnii, cu picioarele, cu capul în timp ce noi ziceam: «Vin, gin, marsală.»

Nu răspundea nimeni. «Cavalerul e fascist» zise Pelonero furios «de ce nu trageți în broască?»

«Fascist? Să tragem?» zise William care dădea din cap cu suspiciune.

Bombardaram ușa cu pietre și în sfârșit auzirăm o voce tristă de femeie.

«Cine-i? Ce vreți?»

«Deschideți! Vrem dreptate!» zicea Risichino.

Deschiseră și prin deschizătură văzurăm un smoc alb de păr.

«Ce vreți?» auzirăm.

«Donna Peppinella, ascultați» făcu Risichino «americanii vor să-l aresteze pe bărbatul dumneavoastră, dar dacă le dați niște vin, lasă totul baltă.»

«Vin de la Dumnezeu» se bâlbâi femeia. «Păi de unde să iau eu vin, măi copii?»

Împinserăm poarta, un brânci, două brânciuri, trei brânciuri; ah, baba naibii! Aia se ruga: «Sfântă Marie, sfântă Marie» dar noi reușirăm să deschidem și urlarăm:

«Urra, urra!»

«Intrați, intrați» zicea acum și bătrâna. «Este vin pentru toți, e apă binecuvântată de Dumnezeu.»

Soldații ne urmau precauți cu pistolul în mână, se așteptau la vreo capcană, dar când pe sub scară ajunseră în pivniță, se liniștiră văzând printre franjuri de funingine, butoaiile enorme și creștinești.

«Cârnați, ouă, pâine.» ordonă disprețuitor Pelonero, care vroia să se-ndoape.

«Da' cine mai are așa ceva, copii. Casa mi-ați golit-o.»

«Sunt în camera de alături. Vreți să facem să-l aresteze pe cavaler?»

Bătrâna, ieșind și stăpânindu-și limba veninoasă, se mușcă de buze ca să nu ne răspundă și se supuse, aducându-ne ceea ce îi cerusem.

«Să vă fie de bine» ne zise.

William deschise un butoi, și vinul gâlgâi într-un buchet de miresme dulciamare. Începu să bea

americanul, și tovarășul lui după el, cu gălgâituri ritmate, ca într-o cântare începută și niciodată terminată. Noi gustarăm vinul. «Licoare dumnezeiască» ziseră Passuluni și Agripino ce se arată a fi băutori minunați, în timp ce noi mâncam smochine uscate, cârnaț, pâine și jeleu din vin fiert. O parte din vin curgea pe jos și, cu triluri chinuite, încolăcindu-se, ieși pe sub poartă, revărsându-se direct în stradă. «Ce se-ntâmplă?» auzirăm de afară.

Americanii beau. «Wine, wine» ziceau prin ploaia aceea roșie și nici măcar nu-și dădură seama că trei săteni, între care bătrânul Peppi Pace, intraseră în pivniță.

«O, tatăl ceresc!» exclamară.

Nea Michele Salerno ne întrebă:

«Cavalerul a murit?»

«Da» răspunse Pelonero. «E vin pentru toți.»

«Trăiască fascismul!» strigă bătrânul Peppi Pace, ce sub un robinet sugea ca de la o mamelă de vacă.

«Fascismul?» făcu William cu licoarea roșie ce-i curgea pe față și cu ochii tulburi căci începea să se amețească. «Uspochenovdifascism? Uspochen?»

Cine să-l mai poată opri? Scoase pistolul de la brâu.

«Stai așa, stai așa» strigarăm cu Risichino, dar ăla trase nebunește, din fericire în sus, spărgând acoperișul și găurind un butoi.

«Oh, oh» zise speriat de bubuituri, drept pentru care repuse pistolul în toc.

Un gălgâit țâșni în perete, lărgindu-se ca o pată cu o mie de raze, până când vinul se prelinse, se scurse,

se revărsă în pivniță, un torent deveni și spumegând, acidulat, ca apa sfințită, ajunse până afară.

«Ce se-ntâmplă? Isuse Cristoase!» se auzea dinspre ușă.

Tovarășii noștri beau și ei. Dacă vorbeai, vinul îți intra în gură și trebuia să-l scuipi ca să nu bei prea mult.

«Oh, vinule din pahare sclipitor!» cânta Peppi Pace deschizând brațele în aerul ce se înnegura căci noaptea sosise pe neașteptate.

Eu, Risichino și Ciuriddu nu rezistarăm și ieșirăm afară. Văzurăm un pâlc de oameni ce dădeau colțul de pe străduțe, și care cu sticle, care cu lighene, unii chiar cu damigene, veneau acasă la cavaler.

«Cavalerul a murit» glăsuiau zgomotos.

Un țăran băgase un furtun de cauciuc într-un butoi și împărțea vin celor care soseau într-una.

Era din ce în ce mai multă lume și auzirăm că cineva ne strigă:

«Ciuriddu! Peppi! Risichino!»

«Veniți» răspunsei.

Erau Turi, Stelladoro, frate-meu, Mario Gulizia. Își făcură loc. «Faceți loc, faceți loc!» strigau, și se proptiră cu noi în poartă. Dinspre urcușul de la San Francesco veneau niște americani preocupați și negri, cu puștile mitraliere ținute.

«Stopder, stopder» urlau.

Intrară în pivniță, acoperindu-și fața să nu se ude și vorbiră în turcește gutural cu William și cu Harry ce ziceau: «House fascista, house fascista.»

Soldații râseră și începură să bea.

«Comîn, comîn» ziceau catre sătenii care se-nghesuiau.

Pelonero, Agrippino și Passuluni ieșiseră și, ținându-se de cap, vomitau lângă zidul lui don Saverio Sbriglio.

«Porcilor!» le zicea Turi. «Da' câte damigene ați băut?»

Butoaiele erau aproape goale, mai ieșea doar o scursoare cremoasă cu un ultim muribund gălgâit. Cavalerul nu se arătase, cine știe în ce odaie se pitise.

William și Harry erau afară: «Air, air» ziceau sughițând și uneori râgâind a vin. Apoi William îl întrebă pe Pelonero, ce se uita cu ochii spălăciți de la vomitat:

«Este alți fasciști?»

Pelonero râse în felul lui, știa ce vrea și nu se plictisise încă de jocul acesta.

«Da» răspunse.

«Ce te-apucă?» îi zise Ciuriddu. «Lasă-i să plece pe proștii ăștia.»

«Da» continua să zică Pelonero. «Este Casa Fascistă, house Fascio.»

«House of the Fascio?» întrebare cei doi americani, urmați de ceilalți care puteau ca niște ciumați.

«Go, go, andiamo» repeta Pelonero, șoarece nerușinat.

Turi râse, și frate-meu și Carmelo: «Haideți!» ziseră, în fruntea alaiului ce se adunase pe pantă, albită de la lumina apusului.

Sătenii întrebau: «Ce se-ntâmplă iar? Mai e vin? pâine? sau alte bunătăți?» și între timp ne urmau ca

o turmă mugindă, cu americanii după ei ce ziceau: «Daunuititiranmussolini!»

«Daunuititiranmussolini, alala» cânta Risichino, de braț cu Turi, cu frate-meu, cu Pelonero și cu Agripino în fruntea alaiului.

«Tiranmussolini, alalà, alalà.» contra-atacau, întâi încet, apoi cât îi tinea gura, cum fac cocoșii dimineata, și sătenii după noi grămadă.

În piață nu era nimeni, doar monumentul lui Luigi Capuana, cenușiu ca pământul. O luarăm pe după Casino dei Civili și frate-meu îi arătă lui William cuvintele: «*Credere, obbedire, combattere*»⁴, sculptate pe frontal. Soldatul privea și dădea din mâini ca să ne spună că nu-nțelegea, când se apropie don Paolino Di Grazia ce fusese în America și-i explică totul. Americanii se adunau unii lângă alții. «Ptiu, ptiu, pe fascism» ziceau, iar unii vomitau.

«I shut» striga William, dar se clătina și împușcăturile se pierdură pe acoperiș, pocnind.

Și atunci începu jocul cu focul. Era o rafală de împușcături și de flăcări care alergând pieziș distrugeau frontalul, milioane de chibrituri fumegânde.

Cuvintele Ducelui se răsuciră, plângând cu stropi purpurii și se desfăcură în guri de flăcări și în fărâme de puncte negrugalbene, scârboase.

«Ușa» zicea frate-meu. «Nu vedeți că-i închisă?»

Lumea privea, înghesuită în hol, și din toate părțile strigară: «Urta, urta» când poarta cedă în fața puștilor mitraliere, sfărâmându-se în bucăți de lemn

⁴ Motto fascist, lit. *credință, supunere, luptă* (N.t.);

și de schije. Apoi fu liniște, nu se auzea nimeni, bine că Risichino și Turi ziseră: «Hai să intrăm, hai să intrăm» altfel am fi rămas acolo îngrădiți.

William, Harry și mulți soldați intrară după el. În salon, ce fu luminat ca ziua de la candelabru. Divanele erau acolo, curate, și alergarăm să ne așezăm. Harry se sprijini pe un braț și vomită un lichid negricios, și Agripino vomită zicând:

«Măicuță, cât e de amar!»

Mulți rămaseră afară, un zid inform de umbre păreau, în noapte. Cine știe câtă lume mai sosise de prin cartiere, într-adevăr ne țiuiau urechile. Eram înghesuiți în salon și ne sufocam, fiindcă sătenii și americanii vomitau cu stropituri și cu vin ce împrôscau pe sofale, pe haine, pe jos.

«Hai să ieșim» ne zise Colombino. «Vreți să ne sufocăm?» Pelonero, Colombino și Schinchimiddu stăteau pe brațele divanelor și ziceau:

«Urra, alalà, traiască Ducele, daunuitmussolini.»

«Ce frumusețe!» zise frate-meu. «De ce nu sărim peste?»

Era greu să mergi printre ei, căci mulți se lungiseră, ca niște furnici zdrobite, pe podeaua murdară de la vinul apos.

«Călcați-i, călcați-i» ziceau Turi și Stelladoro, mergând cu nepăsare.

«Au, vai, ura, alalà, Mussolini» se auzeau glasuri ridicându-se de jos când treceam.

Se mergea ca pe cauciuc, ni se lipeau tălpile încălțărilor de la vinul scârbos, scursoare împruțită de la americani și săteni.

«Haide» râdea Pelonero, scuișând în aer, imitat de frate-meu și de Passuluni. În sfârșit, ajunserăm la ușa de la intrare, cu o aureolă de roșu. Dar în hol cum trebuia să facem?

«Călcați-i, călcați-i» zicea într-una Pelonero, în fruntea șirului nostru ce șerpuia în mijlocul mulțimii îndobitocite. «Ce se-ntâmplă?» ne-ntrebau, din spate, ultimii sosiți, neștiind de beția colectivă, dar de la Dumnezeu.

«Faceți loc, faceți loc» ziceam ca să nu ne strivească.

«Haideti, la o parte, vreți să tragem?» striga împielitatul ăla de Pelonero ca să-și facă drum, și lumea răspunse:

«Nu, băieți, ați înnebunit?»

Așa reușirăm să ieșim în piață, de unde, întorcându-ne înapoi, vedeam lumea îngrămadită laolaltă.

«Unde mergem?» întrebai.

«La Fuoriporta» îmi răspunse cineva «să alergăm și să respirăm cât ne țin plămânii!»

CAPITOLUL IV

William plecase după câteva zile. «Gudbai» ne zise din camioneta care-l ducea împreună cu mulți alții.

Îl salutarăm fluturând din mâini. «Adio, adio» zicea Colombino.

«De ce plângi?» îi zise Raffaele Passuluni. «Hai să mergem să-i căutăm pe Harry și pe Charles.»

Îi găsirăm în piață.

«Alò, alò» ne striga Charles care era de origine italiană și știa să vorbească pe înțelesul nostru. Ne spuse că era liber și ne arătă jeepul pe care-l lăsase lângă biserica de la Colleggio.

«Mere, mandarine, smochine, unde se găsesc?» ne întrebă.

Turi zise că știe unde dacă se luau după el.

«Hai să urcăm în jeep» strigă Stelladoro, și împreună cu frate-meu se urcară primii în spinarea acelui cal negru nechezător.

Americanii surâseră: «All right» exclamară, în timp ce Pelonero de sus din mașină zicea: «Vă fac eu să râdeți, proștilor.»

Ca să ajungem în Câmpie trebuia să coborâm pe stradă-n jos, pe sub umbrele de măslini; ah,

prospețimea acelei dimineți, cu câmpiile acelea părăginite, cu grâu des galbenauriu, nesecerat din cauza războiului! Cântam, dar eram asurziți de jeep, ce lăsa în urma noastră satul într-o întindere de praf. Strada era tot o curbă, și Harry înjura fiindcă mașina derapa în continuu.

«Opriți» ordonă Turi, pe strada spre Borgolungo, tocmai când eram pe șes, printre livezile de portocali ce luceau cristalini în lumina halucinantă. «Hai să coborâm, vom găsi fructe. Ce, vreți să mergeți pân' la Caltagirone?»

O luarăm pe o cărare printr-o livadă, însă portocalii aveau puține fructe, mici și zbârcite, așa încât Passuluni, înfometat ca întotdeauna, întrebă: «Și fructele unde-s?»

Înaintarăm printre copaci. Nu era vremea portocalelor.

Agripino se opri sub un lămâi încărcat.

«Hai să le-adunăm» zise.

Ne urcarăm unul pe o creangă, altul pe alta, dar nu ne puteam sătura cu lămâi, ne îngroșau limba. Noroc că înspre râul Ferro era o poiană cu caise coapte.

«Urra» strigă Passuluni alergând pe pământul ars.

Un câine lătră.

«Ce vrei, jigodia naibii?» îl întrebă batjocoritor Pelonero.

Din albia râului văzurăm ivindu-se o femeie, slabă ca o furnică uscată, ce desfăcându-și cocul, cine știe de ce, întrebă:

«Ce vreți?»

«Caisele» îi zise Passuluni.

«Adunați, n-are cine să le mănânce că bărbații-s toți la război.»

Traserăm cu pietre în copac și fructele cădeau împrejur, întregi sau terciuite, iar americanii gustându-le ziceau: «Good, good-good, good-good-good.» Ne săturarăm îndată și începurăm să scuipăm în jur bucăți de caise, însă Turi, mai mare decât noi cu doi ani, ne sfătui:

«Proștilor, hai să culegem mai multe, că le vindem în sat pe ouă și pe pâine.»

Și așa făcurăm și cu smochinele, noi le culegeam, binișor-binișor, de pe jos. Între timp, femeia se întorsese cu un coș cu ouă și pâine albă și ne zise:

«Mâncați. mâncați, n-am cui să le dau nici cui să le vând.»

Cei doi soldați priveau ca și când capul li se-nvârtea dintr-o dată și Charles, jumătate în creștinește și jumătate în turcește, zicea:

«Italy e foarte bogată și beautiful. De ce ați făcut the war?»

Nimeni nu-i răspunse. Agrippino ne zisese:

«Vă învăț eu cum să coacem ouăle. O să le halim pe toate.»

Făcurăm o grămăjoară din paie și măracini în formă de con, în jurul căreia puserăm pământ fărâmițat și pietre mici. «Un chibrit» ceru Agripino, și aprinse îndată un foc ce trosnea.

«Fire, fire» ziceau americanii, râzând.

Se sfârși degrabă foșnetul flăcării cu o scânteiere, ce muri în cenușa fină și caldă.

«Gata» ordonă Agripino.

Și urmând exemplul lui începurăm să așezăm ouăle în cenușă.

«All right, boys, all right!»

Împărțirăm pâinea, o bucată la fiecare: «Mie miezul, mie coaja » ziceam.

«O, ce cuib mare!» făcea Pelonero, arătând grămada acoperită cu tartru de frunze arse și de găoace de ouă ce se crăpau dintr-o dată.

Petrecerea începu. Cu crengi și cu țăndări căutam prin cenușă.

Era o adevărată plăcere să bei din două-trei înghițituri ouăle-acelea, și chiar și Harry cu Charles ne imitau.

La început ouăle erau simplu de găsit, era destul să zgândărim, să mișcăm puțin prin cenușă și le vedeam rostogolindu-se la picioarele noastre, după aceea trebuia să ai noroc ca să le găsești și pe deasupra erau tari și trebuia să le mâncăm cu pâine.

«Pâine!»

«Pâinepâine!»

«Pâi, pâi, pâi!»

«Bread, bread!»

În sfârșit, fiecare o zicea pe-a lui, în timp ce ciocăneam ouăle pe pietre și se vedeau ieșind aburi.

Mai mult decât toți mânca Passuluni, cu fața gălbinoasă încordată mereu. Tocmai când eram în toiul petrecerii, văzui o fată care ne privea de după o căsuță dărăpănată. Mai mult de douăzeci de ani nu avea. O văzu și Pelonero, care-i făcu semn să se apropie, dar văzând-o nehotărâtă, strigă:

«Vino, este și pentru tine.»

Ceilalți se întoarseră și o invitară să vină alături de noi; Agripino în schimb o chemă pe nume:

«Hei, Peppa zisă Pupa, nu mă mai cunoști?»

Când fu aproape de noi luă lămâia pe care i-o aruncă Charles și și-o puse în păr. Nu vru să ia ouăle: «Vi le-am trimis eu» zise către soldații care-o scrutau cu pleoapele coborâte ca și când le-ar fi fost somn.

«De unde veniți?» îi întrebă pe cei doi mauri.

Charles înțelese și se ridică, făcând un gest foarte larg către Răsărit și către Apus, ca și când întreg universul ar fi fost al său:

«America.» zise.

Peppa privi în zare, unde carul soarelui ardea în râuri roșii, și zise:

«Bine. Țara mea e Sicilia.»

Ne făcu un semn de salut și se-ndepărtă spre marginea albiei. Charles se uită la ea, i se încetoșă privirea și-l văzurăm că se ridică și se ia după fată, neîndemânatic ca un maimuțoi.

«Charles» îl strigă Harry, și noi ca să-l luăm peste picior îi ziserăm:

«Un' te duci să te pierzi, Orlando îndrăgostit?»

Peppa sărise peste povârniș și parcă o-nghițise pământul. Charles se opri o clipă în fața pârauului și rămase să se uite cu brațele ridicate.

«Aici, aici-aici» făcu frate-meu, imitând cântecul prepeliței. Soldatul ezită, dar plană imediat din câteva sărituri pe fundul canalului. Noi mâncam în continuare ouăle de opal granuloase. Pelonero zise:

«Dumnezeu nu ne-a dat și ochi?»

Se ridică de jos, unde fundul lui lăsase o urmă întunecată și se îndreptă, urmat de frate-meu și de Colombino, înspre râu.

«Haideți!» strigai.

Rămaseră Stelladoro, Passuluni și Schinchimiddu să mai caute ouă prin cenușă. Noi coborâram cu grijă, ținându-ne echilibrul cu coatele, pe alunecuşul lăsat de Pelonero, ho-pa, ho-pa, și iată-ne pe platoul acela cu bulgări de pământ toți la fel. Pelonero și frate-meu cercetau împrejur, nu se vedea nici Peppa, nici Charles. Unde se ascunseseră?

«În păpuriș!» zise la urmă frate-meu, spiriduș strengar cu ochii gânditori.

Nu-l văzusem. În dreapta noastră era un zid de trestii, ne împiedicau să vedem până sus, ca o poartă apărută printr-o vrajă. Deci așa, căci eu chiar îmi ziseseam: «Străduiește-te, de ce nu vezi acolo?»

Turi ne sfătui să nu intrăm, ci să mergem roată pe lângă păpuriș, ca să nu facem zgomot. Bun sfat. Pârâul se lărgea într-un mal mai jos, în care de-abia creșteau câțiva barba-ursului păroși și umflați, amestecați cu alte plante de apă încrețite de atâta legănat.

«Pe-aici» ne zicea încet Agripino.

Vedeam dintr-o parte bucata de mal, de cealaltă parte a păpurișului, ca un povârniș jos de brazde.

«Uite-i» făcu Pelonero.

Ne oprirăm. Pupa mergea în față, cu picioarele crăcănate din cauza terenului moale și Charles după ea, maimuțărindu-se și mai tare.

«Oprește-te, girl!»

Așa zicea din când în când, cu o voce nazală pe care noi o auzeam limpede.

«Hai să ne oprim» zise Turi, ce se așeză pe mal.

Desigur Peppa și Charles nu ieșiseră de mult din trestii, unora li se mai legănau încă vârfurile, ciufuri de frunze foșnitoare.

Peppa încetinise pasul. «Se oprește» exclamă Agripino. Într-adevăr nu se înșelă.

Se așeză, scuturându-și rochia, și zise: «Ce vreți?»

Aruncă lămâia în râu, într-un punct se fisură spumegând. Charles o ajunsese, schiopătând și mai tare pe terenul acela moale.

«Excuse me, mă așez.» știu să spună.

Era gata să cadă, dar se ținu de trestii. Odată așezat, Pupa începu să pălăvrăgească, ca o cloșcă, co, coco, cocococo.

«Ah, curva naibii!» exclamă Turi.

Însă ea zicea înainte, neștiind de noi:

«Nu știu ce vreți. Veniți de așa de departe. Aici sunt alte obiceiuri, nu sunt orașe iluminate ca la voi.»

«Oamenii-s toți la fel.» zicea soldatul.

«Sicilia e săracă, bătută de soare» zicea Angelica prefăcută. «Vedeți?»

Și nu vru să-i arate rochia peticită, ci un umăr care era alb. Americanul zicea doar: «Girl, girl» și se atingeau umăr cu umăr; pesemne stăruia apăsând cu iscusință Pupa, ca o frunză ce se lipea de alta de la vântul bălos.

«Săracă-i Sicilia. America e țară străină, despărțită de noi prin adâncuri înfricoșătoare de mare. Tu ești catolic și eu sunt sarazină.»

Charles voia să se apere, întâi răsuflând și ridicând brațele spre puritatea cerului înflăcărat, apoi vorbind pe jumătate cu grohăituri, cu vaiete, parcă împrășca, și pe jumătate pe înțeles.

«Nu, girl, te înșeli; suntem toți la fel, îți spun sigur că am umblat atâta cu războiul. Lumina ești tu.»

Peppa râdea strident, râsul i se prelingea din gură printre dinți, lingușitor ca de vrăjitoare.

«Înșelători sunt bărbații» zicea. «Pleacă la război și uită de toți.»

Și stătea tot umăr lângă umăr, ba chiar răsucea capul înainte, frecându-și o mamelă de pieptul lui Charles, care începuse să spună, ca o coardă atinsă îndelung, cu sunet grav și dureros «girl, girl.»

Risichino ne zise: «Le rupem vraja?»

«Nu» îi răspunsei împreună cu Turi. «Stai să vedem ce se alege de Orlando înnebunit.»

Peppa continua, cum ar fi cântat o privighetoare deasupra apelor, încătușate și moarte sub razele sumbre ale soarelui.

«Du-te în țara ta, soldățelule. Voi umblați prin lume ca păsările și nu vă faceți niciodată un cuib.»

«Sunt soldat, așa-i, dar știu să mă opresc și să rămân alături de cine doresc. Dulceață ești you. Nu înțelegi?»

Dar înțelegeau bine amândoi; ea acum îl orbea cu părul despletit, ce aluneca pe fața soldatului, legănând capul și mișcând în sus și-n jos din umeri. Se lungea pe vârfuri, tot mai jos, tot mai jos, până când dintr-o dată aruncă în apă pantofii rămânând desculță.

«Lasă-mă, soldatule» zicea cu vocea potolită pe care-o auzeam ca un clinchet nedesăvârșit. «Am devenit frumoasa din pădurea adormită? Eu locuiesc la țară, fără bărbați, și aștept să se coacă portocalele. Anul ăsta, o să vezi, o să le aruncăm ca grâul de semănat. Întoarce-te în februarie, sunt coapte atunci.»

«Rămân cu you, cu tine, porumbița mea frumoasă.»

Pelonero când auzi se sprijini de mine, își frecă fața de spatele meu și-l simțeam că se umfla și se dezumfla ca burduful unui cimpoier care cântă.

«Ce te-apucă?» îi zisei.

«Vai, nu mai pot de râs» izbucni Pelonero.

«Porumbițo!» auzeam în aer.

«Pigeon» începu să zică Pelonero. «Era bun, mai știți? Fript cât trebuie. Haideti, hai să tragem cu pietre după porumbei.»

Dar furăm împotrivă: «Pelonero, stai liniștit» îi ordonaram.

Nici Risichino nu era de acord cu gluma aia, căci începuse să-i placă acel teatru de marionete.

Peppa alunecase, puțin câte puțin, urmată de Charles. Curva aia își băgă un picior în apa murdară, și văzurăm cum clipeau acolo niște valuri mici.

«Nu se poate, frumosule» zicea cu patima unui vorbitor niciodată sătul «curge râul și curge viața noastră. Întoarce-te în America.»

Pelonero nu mai râdea; parcă ni se încetșase și nouă mintea de la vorbele vrăjitoarei, mai ales acum că răscolea apele de la mal întâi cu un picior apoi cu celălalt, făcând clăbuci repezi ce se potoleau, din

când în când, murind ca niște bucle de apă. Turi voia să zică ceva, scotea din gură suspine nedeslușite. «Taci, taci» îi zise Risichino, căci auzisem parcă un cântec îndepărtat (era? nu era?), un şuierat tânguitor, ce și mai încremenite făcea să pară întinderile Câmpiei, unele peste altele, în jurul nostru toate deopotrivă, bucăți nesfârșite de paie galbene, morți deja și îngropați, blestemați și copleșiți de apăsarea acelei negre mări de soare. Stăteam liniștiți liniștiți, una cu ierburile puține și aproape uscate, când ne dădurăm seama că Peppa era aceea care cânta. Pe neașteptate încetă, ssss se duse pe râu în jos, nu vorbea nimeni, doar apele desfăcute de vrajă își urmau scurgerea.

«Ha, ha» râse Pupa. Se așeză cât era de lungă, cu picioarele în apă și cu capul, cu părul răvășit, pe pământ.

«Soldatule, ți se pare dreaptă soarta noastră?» începu să zică. «Mâna mea păstrează râul o clipă, apoi totul se sfârșește și apa curge, și nu e niciodată aceeași; nu vezi cum se schimbă? Haide, și întâlnirea noastră e la fel.»

Dar nu se gândea la râu, un zeu se înverșuna împotriva ei și o făcu să-și lăbărțeze șoldurile rotunde și porcești, cu sânii ce se suceau și se răsuceau, cu părul negru ca smoala.

Pelonero râse și, înainte ca noi să-l putem opri, trase cu o piatră în râu. Vrajitoarea nu auzi. Frate-meu luă exemplul de la Pelonero, și ne venea să le zicem: «Opriti-vă, proștilor, acum vine partea cea mai frumoasă.»

Peppa până la urmă auzi gălgâitul acela surd, ca de peștemare, ce se spărgea furios în inima râului.

«Ce-a fost asta?» întrebă.

Toți de-acum aruncau cu pietre, și prin păpuriș.

Peppa se ridică și ne strigă:

«V-am văzut, creștini nu sunteți.»

De sus ieșiseră Passuluni și Schinchimiddu și începură și ei pietruiala, bombardând fără milă.

Peppa, sprinten picior de căprioară, se-ndepărtă, fugind înnebunită.

«Angelica fuge. După ea!» zise Risichino.

Pierdurăm timp din cauza păpurișului, des și încâlcit; te jupuiai pe-acolo. Oricum, îi ajunserăm pe Passuluni și pe Schinchimiddu care coborâseră pe cealaltă parte. Ne oprirăm, nevăzând-o pe fată.

«Unde s-o fi ascuns?» întrebai.

Charles se târa în urma noastră. «Children» zicea «așteptați-mă». Harry îl chema probabil de sus, dar nu se-nțelegea ce spune din cauza distanței.

În fața noastră, la vreo două sute de metri, era o pădurice de aluni care lărgea canalul.

«Băi, proști mai suntem!» făcu Turi. «Cine-o mai prinde acuma?»

«O s-o prindem.» răspunse Pelonero.

Degeaba, fluturele dispăru înghițit de aluniș. Ajunserăm în pădurice. La început ni se păru că suntem pe întuneric. «Nu se vede nimic pe-aici» zicea Colombino, însă ne obișnuirăm îndată. Pe deasupra, acolo jos era și o neobișnuită răcoare. Nu era foarte întins crângul, căci dacă priveai în genunchi, cum făcurăm eu și Colombino, se vedea ca o perdea de praf.

Turi, care mergea înainte, ne zise:

«După cine umblăm? După fluturi? Hai să stăm nemișcați fără să facem zgomot. Angelica e foarte șmecheră.»

Charles ajunsese lângă noi, se frecă la ochi și se văită: «Girl a mea, girl!»

Pelonero îi puse o mână la gură ca să i-o închidă: «Nu te omorî cu firea, împiedicatule» îi zise.

Și astfel se făcu o liniște ca de mormânt, nici păsări, nici muște zbârnâitoare. Agrippino își lipi urechea de pământ și eu cu Stelladoro la fel. Pe jos, printre copaci, era plin de frunze putrede ce ne foșneau în urechi, însă nu se auzea nimic.

«A dispărut, cunoaște bine locurile astea.» observă Agripino.

Stăteam tot nemișcați. Dintr-o dată, un freamăt de frunze scuturate se auzi prin pădure. Turi ne făcu semn să nu ne mișcăm.

La scurt timp, auzirăm un fâșâit grijuliu de crengi. «Vine de-acolo» zise Passuluni, și plecarăm în urmărire.

Peppa sărea probabil peste copaci, fiindcă sub galeriile de aluni nu era nimeni.

«Să alergăm, paladinilor, prin pădurile din Ardenne.» zicea frate-meu. «Nu pricepeți că Angelica s-a prefăcut în corb?»

Nu toți înțeleseserăm cuvintele acelea, dimpotrivă, alergam și mai tare, nepăsându-ne nici de vârfurile crengilor, ce ne jupuiau fața, și nici de șopârlițele ce cădeau de pe ramuri, inelându-se pe pământ și pe noi.

«Ce scârboșenie, sfântă Agrippina» zicea Colombino.

Risichino și Passuluni striveau șerpoaicele. «Crăpați» ziceau «ce, dormeați la răcoare?»

Dar Pelonero, auzind pe frate-meu că repeta acel refren: «Stați încet, stați încet» ne zise: «unde mergem să dăm cu nasul? Nu vedeți că Peppa nu-i?»

Ne avertiză, în timp ce frate-meu râdea în felul lui, scuipându-se tot pe barbă și apoi lingându-se.

«Ah, ce rahați cu ochi mai suntem!» murmură Stelladoro, dând cu piciorul în trunchiurile de aluni.

«Auziți» făcu Turi. «Peppa nu poate fi departe. Când o găsim, cinci se urcă în copaci iar ceilalți stau jos să n-o lase să fugă.»

Hoinăream prin pădure cu nasul în sus, mirosind frunzele, încât Ciuriddu, Pelonero și frate-meu nechezau din străfundul plămânilor: «Iha ha, ha ha, ha!» Ne plăcea să umblăm așa și să vedem lumina filtrând printre frunze, uneori ne izbea drept în pupile. Într-un copac însă nu văzui acel joc de fire de lumină, ci cumva ca o întunecime rotunjită, ce făcea ca vârful să fie mai închis la culoare. Privii indiferent. «Nu toți copacii cresc la fel» mă gândii «o fi mai multă sevă.»

Eram gata să trec mai departe, însă mă uitai mai bine și nu mai văzui doar întuneceală, ci niște poale de rochie ce se desfăceau umflându-se, și picioarele Peppei ce se împreunau, acolo sus, în ramuri de corali albi pe de o parte, și în față într-o pată strălucitoare de frunze de măslin.

Rămăsei cu gura deschisă. «Să strig ori să nu strig?» mă gândii.

Angelica nu-și dăduse seama că eram jos, fiindcă nu putea să se uite în jos ca să nu facă zgomot, și

stătea în alun, aplecată spre pământ, cătrănită și argintată ca o gură de pește-cu-spadă răpus.

Avui putere să le fac semne celorlalți, care veniră unul după altul și se puseră în genunchi. Aerul în jur era fermecat, caii tropăiau prin păduri și se auzeau muzici ciudate, cine știe cine ne striga din fundul albiei râului Ferro: «Peppi, Pelonero, Turi, Carmelo!»

Stăteam ca proștii, nu mai eram copii, ci animale fără suflet, când Peppa, simțind respirația noastră sau inima noastră bătând în trunchiul copacului: «Ce vă uitați? Ce vă uitați?» strigă. Dând din aripi ca un corb, se mișcă în copac și sări dintr-un vârf în altul.

«Câtiva jos și ceilalți sus» mai apucă să zică Turi.

Eu, Risichino, Turi, frate-meu, Agripino, Pelonero ne cățăraram în aluni; și începurăm să sărim din creangă în creangă. Era ușor. Trebuia să aplecăm crengile, una la stânga și una la dreapta, se vedea bolta cerului și – «curaj» zicând – săream pe copacul cel mai apropiat, rupând vlăstarele încârligate, îndoind vârfurile, în timp ce șopârlele înnebuneau și cădeau împreună cu frunzele.

La început o vedeam pe Peppa cum se încâlcea printre crengi, lăsând bucăți de rochiță, însă era foarte iute curva aia de Angelica. Ne simțea țâșnind foarte aproape și se încâlcea și mai tare; odată chiar o prinserăm de braț eu și Turi, dar ne scăpă dintr-o smucitură, bătând din aripi cu țipete ascuțite de animal.

Și bine se gândi, curva naibii, cum să scape de noi. Își adună poalele rochiei, căci altceva n-avea pe ea, în jurul mijlocului, și, cine știe dacă o făcu anume, ne arătă, tot sărind de pe un copac pe altul,

curul care era ca laptele, dar se transformă, în fuga aceea,

în coș de frunze,

în neagră gură de lup,

în crin,

într-o mie de privighetori,

în răsunătoare tamburină afumată,

în coadă stufoasă (când se răsucea pe loc),

în cur murdar uns cu rășină și zgârieturi,

în pântec alb cu buricul violet,

în umbră urmărită și niciodată ajunsă,

și noi în urmă, și noi în urmă,

în cuib de șerpi morți,

în fund de tigaie puturoasă,

în cur adevărat,

în gaură roză și neagră și negrăneagră (oh, cum mi se-nvârtea capul!)

Jos alergau în urma noastră; printre noi erau crengile.

Nu mai știai ce-i acolo. Care sărea încoace, care încolo, care striga, care înjura de Dumnezeu din cauza zgârieturilor și a căzăturilor. Peppa era pesemne obosită, am fi prins-o sigur și am fi însângerat-o ca pe un porc—cum zicea Pelonero, asudat și-n păr—dar spre norocul ei, alunii se miceau, cu ramuri pe jumătate goale și mănunchiuri de frunze cenușii ce, ffff, cădeau imediat.

Atunci, neferiți și cu Peppa tot cu rochia ridicată, razele se prefăcură în valuri strălucitoare de râu pe curul acela, ce nu mai era nici crin, nici fund de tigaie, ci chiar o oglindă, care sărea în sus și-n jos

din cauza goanei prin copaci, și ne orbea și ne zăpăcea. Și nici n-o mai văzurăm pe Peppa.

Uneori de jos întrebau:

«Pe unde trebuie să mergem? Ziceți! E gălăgie mare aici jos și frunzele ne acoperă căzând.»

Cine știa strada cea bună? Turi și Agripino se orientau mai bine dar dintr-o dată nu mai văzurăm strălucind nimic și ne oprirăm să ne uităm înapoi, făcându-ne umbră cu mâinile, și ne dădurăm seama că eram la marginea crângului, mai încolo nu era nimic, – câmpie arsă, fără suflu de viață, nici măcar râul nu se vedea. Peppa se întorsese probabil înapoi, pierzându-se prin aluniș, și noi acolo, nemișcați pe crengi, privindu-ne unii pe alții ca niște păsări moarte.

«Ați prins-o?» întrebau de jos.

Nu răspunserăm.

«Ați prins-o?»

Ni se păru că vedem în stânga copacii tremurând, dar ne înșela soarele care se răsfrâgea puternic în locurile mai joase.

Angelica vicleana, cu fundul sclipitor, nu mai era prin copaci. Coborâse în pădure, departe de noi, cine știe încotro se îndepărta. Însă nu se auzea nimic, greierii nu cântau la ora aceea, nici păsările nu zburau prin aer, doar contururile înălțimilor de la Borgolupo și ale munților Coste se pierdeau în zare, scufundate într-o zăpușeală roșuvioletă.

«Vă rugați la Dumnezeu acolo sus, tâmpiților?» ne strigă Passuluni.

«Corbul zbură.» răspunse frate-meu.

Coborâram. Odată jos, Schinchimiddu, Passuluni, Colombino și Carmelo ne scuipară în față.

«Țineți!» ziceau. «Tâmpiților!»

«Na!»

«Na!»

«Na!»

Charles privea împietrit, jumătate de obraz împurpurată și jumătate albă.

«Nu mai terminați odată de scuipat?» mârâi Turi. «Vreți să vă sparg fața? Diavol e aia, nu femeie.»

Trebui să plecăm, fără să ne umplem buzunarele de alune cu coajă, cu miezul încă apos, dar bun de mâncat.

«Hai să mergem către strada mare. Cine știe dacă Harry ne așteaptă» propuse Stelladoro. «N-o să fim în stare să ne întoarcem acasă pe jos.»

În stânga noastră se ivi livada cu portocali a Peppei, era o bucățică de pământ, nimic mai mult.

«Ne vom întoarce mâine» zicea Agripino. «Trebuie s-o găsim pe Peppa.»

CAPITOLUL V

În câteva zile râul de camioane și de soldați americani se micșoră.

N-avea rost să mergem pe platoul de la Castel ca să pândim vreo mașină ce sosea fie dinspre Vizzini, fie dinspre Câmpia Cataniei. Iată de ce nu mai aveam chef să ne gândim la Peppa. «Hai să mergem» ziceau «o s-o găsim și-o să ne răzbunăm.»

Și Charles plecase. Rămăsese doar o garnizoană de soldați cu sarcina să caute carne proaspătă pentru ceilalți care erau pe front prin părțile Messinei.

Îi datoram lui Stelladoro faptul că odată un sergent american trimise după noi și ne zise, amestecând siciliana cu turca, tot şuierând și suflând:

«Boy prietenul vostru a zis că sunt calves, viței, acolo în country vecin. E adevărat?»

Pelonero și frate-meu ziseră imediat: «Da, e-adevărat» chiar dacă nu știau nimic despre boi, doar din plăcerea unei noi aventuri. Agrippino ne zicea «nu»cu capul, legănându-l de mai multe ori înapoi, dar nimeni nu-l băgă în seamă.

«Aa, așa v-ați gândit voi?» izbucni. «Vă spun că o s-o prindem pe Peppa dacă o să mergem în Câmpie.

I-am zis lui bunicu-meu că ne trebuie măgarul și mi-a spus că ni-l împrumută. M-ați înțeles?»

Însă Passuluni, când află că era vorba de-un chiolhan, ni se alătură.

«Ce ne pasă de Peppa?» zicea.

Sergentul ne puse multe întrebări și ne măsură din cap până în picioare unul câte unul, cu buza de jos atârânănd; poate se-ndoia maurul, căci eram îmbrăcați prost, mai ales Passuluni avea o cămașă toată zdrențe.

«Unde mă duceți?» întrebă.

«Acolo» răspunse Stelladoro arătând spre dealurile dinspre Albero Bianco.

Plecarăm pe înserat cu două camioane. Sergentul, când văzu toată banda, era și Mario Gulizia în ziua aia, ne zise:

«Toți children cu mine? Nu, nu! Numai tu și tu!»

Și-i atinse pe Stelladoro și pe Colombino.

«Haha!» râse Pelonero.

«Hahaha» îi ținurăm isonul.

Stelladoro zise: «Gubai, gubai» și se prefăcu că se-ndepărtează pe strada mare înspre Fuoriporta, fluierând. Soldații, șase cu toții, ne priviră amuzați, dar sergentul se întunecă la față și suflă de două-trei ori din pipă de ne învenină. Bătu din picioare, în timp ce frate-meu și Pelonero continuau nepăsători să râdă.

Din pipă ieșea fum pe sub nasul gradatului. Stelladoro tot mergea, cu umerii strâmbi, era departe și se legăna. Sergentul, scuipând fum, ne cântări cu o privire fulgerătoare. «Zece guri» s-o fi gândit.

«Let us go, go, go» zise «mici italieni de nimic.»

«Gogogogò» râse Pelonero, fluturând saliva, și sări primul sub acoperișul de pânză ceruită al camionului. Eu mă ținui după el, cu Ciuriddu agățat de buci și Colombino care zicea: «Dați-mi mâna să mă urc.»

«Nu uitați că sunt bucătar șef» comentă sergentul «și dacă vițeei nu sunt în country, vă bat.»

«Bat, bat, bat» făcu Schinchimiddu, fără să știe ce înseamnă.

Șoferul băgase în viteză și dintr-o smuncitură o pornirăm pe strada spre Seicanali, toată plină de gropi, în timp ce pânza camionului se umfla, bătându-ne în capete.

«Ce tare merge!» exclamă Mario Gulizia. Ne așezarăm ca să nu cădem. Turi făcea socoteli despre greutatea unui vițel, o sutăcincizeci – două sute de chile.

Înainte s-o apucăm pe curba înspre abator, Risichino și Pelonero începură să cânte cu voce tare.

«Faccetta nera, bell'abissina!»

Eu zisei: «Cântați cântece fasciste?»

«Da' ce ne pasă?» răspunse Pelonero. «Așa ne place nouă. Cântați cu noi.»

Fără să vrem, intonarăm motivul și noi, întâi frate-meu, apoi Passuluni, la urmă cu toții.

«Stați așa» făcu Turi. «Cinci să cânte și cinci să facă vocea a doua.»

«Aspetta e spera che gia l'ora s'avvicina!» zbierau Pelonero, frate-meu, Risichino, Passuluni și Colombino.

«...s'avvicina!» făceam eu, Turi, Schinchimiddu și Ciuriddu.

Stelladoro, Agripino, Carmelo și Mario Gulizia băteau cu pumnii în paravanul de scânduri al mașinii.

«Bam, bum, bam, bum, bam, bum.»

«Quando saremmo vicini a te...»

«...ini a te!teeeee!»

«Bambùm, bambùm.»

Camioanele alergau pe strada pietruită, de pe care se ridica praful; și trecuseră deja de cărarea lui Giummara, din piatră albă calcaroasă, când auzirăm niște bocăneli, o zvâcnitură și ne oprirăm lângă cătunul dărăpănat de la Mandria.

«Șiatape, șiatape» strigă cineva din cabină. Era sergentul. Coborâ înfuriat, zicându-ne: «De ce faceți atâta gălăgie?»

«Hai să plecăm» făcu Stelladoro, ce se prefăcu că sare peste parapetul camionului, cu fața întunecată.

Bucătarul șef înjura către cer. «God, god» zicea, strângând din pumnii enormi și păroși. Dar era șmecher. Se apucă să râdă în fața noastră, scârțâind din dinți și deschizând gura din care ieșeau flăcări.

«Hai să fie» zise.

Mașinile porniră din nou și noi începurăm iar să cântăm în cor, de data asta cu note răsunătoare, cu urlete câinești, un potop de mâini bătute.

«Giovinezza, primavera di bellezza!za!za! Zzazazazazazza!»

Din cabină se auzi o voce. «Iar ne ceartă» mă gândii.

Însă erau sunete îndurerate, ce încet încet se transformau în lente acorduri muzicale ce se alternau

în pauzele noastre. Noi cântam cu nepăsare, ca să ne distrăm și ca să ne treacă de urât în vreme ce cutreieram prin câmpia plină de măslini bătrâni străpunși de soare.

«Primavera di bellezza!»

Prin semne dădui de înțeles tovarășilor mei să tacă.

«Auziți?» zisei.

Americanii cântau. Oh, ce amărâți fără de minte!

Aveau ureche bună, căci știau să imite cântecul nostru pompând monoton aerul inspirat și expirat.

«Trăiască fascismul și chiolhanul!» strigă Risichino. Și reluarăm refrenul.

«Giovinezza, primavera...»

«Giovinezza, primavera» ne răspunseră americanii.

Ajunși pe panta de la Albero Bianco, odată ce furăm aproape de Canalicchio, bombardarăm scândurile camionului cu picioarele, cu pumnii, cu capul.

«Ce se-ntâmplă?» întrebare.

«Am ajuns, e foarte simplu» râse Stelladoro.

Camioanele se opriră și noi coborârăm. Aveam gura încleiată de la praful amar și alergarăm să ne răcorim în Canalicchio, ce izvora din pământ acolo la doi pași, țâșnind cristalin, cântător și foarte limpede, de era o desfătare pentru mâini și pentru ochi.

Beam, sprijiniți de zidul jos de piatră din lavă și scuipam în jgheab ca să ne prostim. Băură și soldații, stropindu-se pe fețele înfierbântate.

«Să mergem» zise Stelladoro, care comanda gașca.

Trebuia s-o luăm pe-o cărare printre câmpuri, înainte să ajungem la Mammana ce aveau casa sub muntele Carratabbia. Se ascunseseră printre nopali și nu răspundeau când îi strigau Stelladoro cu Agripino.

Sergentul făcea fețe-fețe și ne privea îndoielnic, dar din fericire Pelonero născoci una de-a lui.

«V-am văzut , Mammana» zise. «Ieșiți. Vreți să vă omoare?»

Cei trei frați, Minicu, Sariddu și Vincenzo, ieșiră din nopali cu mâinile ridicate, ca și când am fi fost de-adevărat la război, încât și sergentul râse.

«Da' ce faceți?» exclamă Stelladoro. «Bogăție vă aducem, nu necazuri. Țștia vor să cumpere un vițel. Ori voi, ori Buccherese trebuie să i-l vindeți.»

Dar șmecherii ăia de țărani nu se înduplecară și, smiorcăindu-se, le dădură de înțeles americanilor că nu au avut niciodată viței.

«Ia uită-te» zise Schinchimiddu. «Soldații o să ne ia la bătaie.»

Pelonero și Agripino nu se pierdură cu firea. «Hoți și șarlatani» ziseră către Mammana și se îndreptară spre casa umbrită de nopali. Țăranii, nemaiaivând nimic de pierdut, rămaseră pe loc, indiferenți. Lătră un câine și o femeie strigă: «Sariddu, Minico!»

Noi voiam să ne luăm după tovarășii noștri, dar sergentul zise: «Stați aici» și le ordonă soldaților să ne-nconjoare.

«Prostule» izbucni Sariddu. «Crezi că vrem să fugim?»

«E război adevărat» făcu frate-meu.

Așteptând să se-ntoarcă Pellonero și Agripino începurăm să-i insultăm pe soldați, în jurul cărora ne așezasem în cerc să facem hora. Americanii stăteau destul de serioși, cot la cot, și ne priveau , neînțelegând ce ziceam.

«Soldați de căcat!»

«Americani și fasciști împutiți!»

«Proștilor!»

«Piei roșii mizerabili!»

«Ticăloșilor!» urlă Passuluni.

«Ollrait, nemernicilor.»

«Ollrait și gata.»

«Războiul vostru duceți-vi-l acasă» insistă Colombino.

«Împutiților!»

«Nenorociților!»

«Proștilor!»

«Fasciștilor!»

«Ollrait!»

Ollrait, ollraitollraitollrait! Ce plăcere să cântăm așa! Americanii ne priveau cu ochi sticloși iar cefecele lor străluceau de la soarele ce cobora în străzi largi de flăcări de la Carratabbia. Sergentul nu ne înțelegea înjurăturile. Din fericire, auzirăm dintr-o dată un muget armonios ce inunda panta cu sunete melodioase.

«Veniți» strigau Pelonero și Agrippino.

«Ce se-ntâmplă? Ce-i?» ziceau ai lui Mammana.

«Mai împutiți decât americanii» îi țintui Passuluni, galben de atâta foame câtă răbdase în anii trecuți.

«Și ziceați că n-aveți boi?»

Ai lui Mammana nu-l băgară în seamă, se apropiară de sergent și prin semne și frânturi de fraze explicară că nu înțeleșeseră înainte, dar acum erau complet la dispoziția lor.

Când mama celor trei ne văzu ajungând în grajd, se albi și, încrucișându-și mâinile de disperare, exclamă:
«Isuse dumnezeule, vor să ne fure boii?»

«Nu faceți pe proasta, donna Riri» îi zise Agripino
«va plătesc americanii. Au bani cu carul!»

Oricum se puseră de acord. Un vițel îi costă pe proștii de americani de trei ori mai mult decât prețul obișnuit. «Acuma le zic» murmură Passuluni, supărat încă din cauză că-l făcuseră de rușine.

«Ești tâmpit?» îi zise Turi. «Vrei să-ți umpli burta sau nu? Pe noi ne interesează să mâncăm.»

Intrarăm în staul împreună cu sergentul; acesta-și știa meseria. Într-adevăr se uită bine în gură la fiecare vițel, îi pipăi pe coapse, îi mângâie pe spinare, și la urmă zise:

«Îl iau pe ăsta!»

«Dumnezeule mare, cel mai bun!» făcu donna Riri.

Și când află că animalul trebuia să fie tăiat chiar acolo, în câmpul ei: «Nu, nu» începu să zică «cine poate să reziste?»

Minicu Mammana privea fără grabă dolarii, îi sucea și-i răsucea, îi pune la lumină ca și când ar fi căutat sângele în filigran.

Vincenzo dezlegă vițelul și-l duse în bățătura care, măturată și curată, se crăpa de uscăciune. Auzirăm un muget adânc.

«E mama lui» făcu Agrippino. «Își cheamă vițelul.»

Colombino și Ciuriddu își încordară urechile, timp de o clipă fu liniște. Apoi mugi iarăși, mai puțin grav decât înainte, ca o chemare ce se scurse lin, rupându-se în ecouri ciudate ca de trombon sunat tare.

Un soldat, Gary îl chemau, luă animalul de cap și îl legă de un bolovan. Mammanii stăteau în rariștea din bătătură și se uitau împreună cu noi.

«E primul vițel pe care-l văd cum îl omoară» zise Stelladoro.

«La abator, don Papè Bonaviri îi înjunghie în frunte» observa Turi.

Gary, cu arătătorul și degetul mare, îndepărtă părul de pe fruntea vițelului, ca și când ar fi căutat un punct anume.

«Și sergentul?» întrebă Colombino.

Sergentul stătea sub nopali, cu brațele încrucișate, și privea înspre pământurile meșterului Filipo.

«I-o fi frică, lașul» zise Passuluni.

Animalul, ridicând capul, scotea câte-un muget și apoi încerca să lingă mâna soldatului, lungindu-și limba neagră. Gary, ca un călău ticălos ce era, cu o mână îi dădea puțin fân, dar vițelul îl lingea doar molcom pe degete, fără să știe că se pregăteau să-l înșele. O fi acționat rapid călăul – și Ciuriddu avea chef să zică, cum poți omorî așa un bouraș? – fiindcă auzirăm un pocnet și văzurăm un fulger stingându-se pe capul vițelului.

Animalul ne privi cu ochi mari plângători, ce se

dădură peste cap pe sub pleoape, strălucind o clipă în golul alb. Curse sânge de la frunte, imediat după aceea, boabe de un roșustrălucitor ce se încrustau printre firele de păr. Vițelul se-nngenunchie îndoind întâi unul, după aceea celălalt genunchi, pe lespedeaa calcaroasă, unde rămase horcăind ca un uriaș peștemarin.

Sergentul îl certă pe Gary, cine știe ce zicea, însă dădea de înțeles că animalul era încă viu, sfâșiat de moarte, în timp ce ziua se sfârșea, așa cum zicea sergentul arătând incendiul galben ce se pierdea pe după dealul lui don Iaa. Călăul, fără să-și piardă răbdarea, trase încă de două ori în vițel, tot în frunte, apăsând cu pistolul.

Pentru animal, sfârșitul era aproape. Îi rămase doar să alunece pe piatră, întâi pe o parte, tresărind cum tresare un corp fără viață, la urmă dând cu picioarele din spate prin aer, poate căuta pământ să se țină în picioare, să nu se simtă pierdut, în dansul acela, în care puterile-l părăseau și somnul sosea, cântat de vreun tambur în depărtare.

Atunci, vrăjitoarea aia de donna Rirì, ce îți pusese bine dolarii în șorț, ieși în ușă și se prefăcu că suferă pentru tot ce se întâmplase.

«Vai, vițelușa mea» zicea «ce sfârșit avuseși? Te-am crescut cu lapte și cu ierbușoare fragede te-am păscut pe munte. Cine ar fi putut să-mi spună că o sabie de atât de departe ți-ar fi închis ochii? Vițelușa mea, drăgălașa mea. Vina-i a mea, că n-am fugit când au sosit sarazinii ăștia cu copiii lui Iuda după ei.»

«Tăceți din gură, ma'.» făcu Minicu. «N-ați avut în schimb dolarii?»

«Ce să fac eu cu dolarii, fiule? Vițelușa s-a dus și-mi ținea de urât.»

Bătrânei i se dezlegase limba de-acum, scuipa bale din gura știrbă, mai ales împotriva noastră, dar nimeni n-o băga în seamă, numai Gary o privea supărat.

«Acu' deschid grajdul» continua «și dau drumul la mama lui să plângem împreună. Era simțitoare vițelușa mea. Eu sunt de vină. Au împușcat-o-n cap și a murit.»

«Tăceți din gură, ma', vreți să ne omoare și pe noi?» zicea Minicu, în timp ce ceilalți doi frați împreună cu soldații începeau să jupoaie animalul.

«Ajutați-ne, children» ne zicea sergentul. «It is night, noapte. Mă așteaptă la comandament.»

Passuluni avea ce avea cu bătrâna care acum zicea rozariul—«Christe eleizon, Christe eleizon»—și îndrepta mâinile urâte și uscate împotriva noastră ca să ne blesteme.

«Să-i aprindem focul sub rochie ca s-o ardem?» mormăia Passuluni, și Stelladoro după el.

«Ce tot vorbiți?» zicea Turi «lăsați-o să se frământa. Ne așteaptă chiolhanul.»

Ajutarăm să jupoaie vițelul; cine tăia într-o parte, cine tăia în alta.

Trebuia să sufli apoi pe sub piele, la glezne, ca să se dezlipească de os, și Colombino devenise roșuroșu, iar eu râdeam fiindcă suflam încet, numai așa, și-mi plăcea să simt în gură gustul cald al picăturilor de sânge.

Pelonero și frate-meu făceau la fel și-mi trăgeau cu ochii din partea cealaltă, ținând în mână ca pe-o trompetă una din copitele animalului.

Pielea fu agățată de un măslin. Văzurăm astfel carnea cu tendoane și membrane, cu umflături, parfumândă, strălucind pe spate și pe pulpe.

«Sfinte lăcaș, amin» zicea frate-meu, imitând-o pe vrăjitoare, care împrășca blesteme ciumate împotriva lumii întregi.

«Amin» repetă Pelonero, sărutând carnea.

Soldații, cu mâna sigură și iute, tăiară în patru animalul.

Tăiau cu cuțite și cu ferăstraie, ajutați de noi. Băteau, pârâiau, încheieturile trosneau și se rupeau, ca un ciocănit de clopote trase de foamea noastră de lupi. Însă când înțelesesem că sergentul voia să se întoarcă în sat, fără să frigă nici o bucată, ne înfuriarăm și umplurăm niște coșuri cu pământ.

«Hei, hei» ziceau Turi și Risichino «o să presărăm pământ și murdărie pe carne. Fiți atenți, fiți atenți!»

Cine știe de ce sergentul râse, buzele i se țuguieră, însă îi era foame mai mult decât nouă și-i era poftă de vițel.

«Bine, vom mânca» ordonă.

Lăsară măruntaiele Mammanilor, care le puseră într-un vas. Burta despicață aburea, se ridicau mirosuri beșinoase mai ales când deschiseră mațele, cordoane de argint alunecoase.

«Uitați-vă» ne zicea Agripino.

Și ne arăta, îndată ce țărani le deschideau să le curețe, mațele pline de un mâl dezgustător, în care

se vedea fânul, boabe înnegrite, cerculețe de paie, bule de aer urât mirositoare.

«Uite cum se formează căcatul. Ați mai văzut vreodată?» susținu Agripino.

Într-o oală mare, americanii puseseră niște bucăți, și-ntr-o tigaie cu puțin ulei—nu avem alt ulei, ziceau păduchioșii ăia de țărani—alte bucăți tăiate la perfecție.

Noi adunasem paie, vreascuri și crengi.

Aprinseră focul, sprijinind oala și tigaia pe niște pietre mari, «ce foc minunat» zicea Passuluni, și scânteile din două-trei se făcură o mie, deschizându-se în brațe mișcătoare și sulfuroase care, în timp ce pocneau nodurile crengilor, începură să frigă carnea.

Ne așezasem pe jos în bătătură să așteptăm. Mirosul de vițel fript se răspândea încet-încet, întâi parcă ne gâdila doar pe la nas, apoi se simți o aromă ușoară, la sfârșit era un miros de carne friptă, nemaivăzută, amețitoare, care ne paraliză simțurile.

«Ce se-ntâmplă?» întrebă Schinchimiddu.

«Ce se-ntâmplă?»

Eu de obicei mâncam carne de sfânta Agrippina și de Paști; pulpă de găină, nu mai mult.

Passuluni se ținea de cap: «Mă deoache bătrâna Mammana» zicea.

Colombino era în culmea plăcerii și parcă se desfăcea în sclipiri de carne mărunță albroză.

«Cât mai trebuie s-așteptăm?» zicea Turi, singurul care reușea să mai îndruge o vorbă.

Stelladoro, frate-meu și Pelonero se sprijineau

umăr la umăr, pesemne li se învârtea capul, căci priveau înspre strada care în culori pestrițe părea a se înălța și a se coborâ în vreme ce se lăsa seara.

«Wine» zise sergentul către ai lui Mammana.

«Wine» făcură aceștia.

«Wine, wine» insistau de data asta americanii.

«Vinul» zise Mario Gulizia. «Faceți pe proștii?»

«Vinul?» făcea Minicu, cu ochii mici șmecheri întredeschiși. «Păi de unde?»

«Nu este vin?» întrebă sergentul.

Nu fu nimic de făcut. Mammanii mințeau și se jurau că așteptau recolta nouă de struguri: «Sunt puțini, vedeți acolo jos?» ziceau.

Și arătau spre panta cu viță de vie, ce forma un pătrat între dealuri. Carmelo făcea cât douăzeci, insista să-i facem să aducă vinul pe țărani hoțomani, altfel i-ar fi reclamat pentru cei treizeci de dolari ceruți pentru vițel.

Sariddu Mammana se convinsese.

«O fac pentru tine» îmi zise «din respect pentru taică-tău.»

Aduse o damigeană mică de vin, acru și zgrunțuros. Cine-l putu bea?

Sergentul ne dădu niște bucăți fripte, în timp ce soldații puneau sferturile de vițel în copacii alăturați, să se usuce mai bine.

«Mâncăți» ne ziseră.

«Să vă fie de bine» făcu Vincenzo Mammana ce-și luase partea lui.

Donna Rirì se închisese în casă și n-o mai văzurăm nici n-o mai auzirăm plângându-se.

Noi începurăm măcelul. Rupeam cu dinții carnea și o mestecam încet, sugându-i întâi aromele care picurau. Și ca să râdem ziceam:

«Piept!»

«Coaste!»

«Pulpă!»

«Mușchi!»

«All right» zise sergentul. «Vă pricepeți.»

Focul se stingea, mai rămânea doar o lumină sângerie pe sub cratițe.

Cineva strigă:

«Hei, Mammana! Hei, Mammana!»

Vocea venea dinspre migdali.

«Cine-i acolo?» întrebă Minicu Mammana.

«Sunt eu, sunt eu.»

Era unchi-meu, don Michele Rizzo, ce avea o bucată de pământ, jos, înspre strada mare.

«Pot să intru?» zise când ieși dintre migdali.

«Sigur că da!» făcu Sariddu Mammana.

«Știți cum e, simțeam de la mine de-acasă un miros, nu vă spun! „Ce se-ntâmplă?” mă întrebai. „Înfloresc trandafirii?”»

Unchi-meu mă văzu.

«Bine» exclamă. «E și frate-tău. V-ați pierdut de casă. Nu știți că maică-ta are trei fete mici? Împielitaților!»

Avea către șaiszeci de ani, cu fața înfloritoare, părul alb.

Eu nu răspunsei, nici frate-meu, care încercase să se ascundă după americani. Dar era sărbătoare, și trandafiri erau în aer.

«Poftiți!» zise Minicu Mammana.

«Burtă» făcu unchi-meu.

Deschise un cuțit cu mâner de os, pe o farfurie de Caltagirone⁵ puse sare și încet tăie în felii burta, dând-o prin sare înainte s-o mănânce.

«Zahăr și miere» zicea, lingându-se pe buze.

Continuaram să mâncăm în tăcere bucățile de vițel.

Mestecam împreună, care mai încet, care mai tare, bătând dinții surd.

«Gustă burta» îmi zise unchi-meu.

«Nu, nu» răspunsei.

Dar fui nevoit să gust.

«Bună» exclamai.

Era sărată la perfecție, pișca puțin în gură.

O gustă și Passuluni.

«Bine, bine» făcu.

Și mănâncă, și mănâncă, ne îndopasem ca porcii și setea ne cotropea. Mammana aduseseră două ulcioare de apă.

«N-avem altă rezervă» ziseră.

«Păi cum facem?» făcu Schinchimiddu.

«Trebuie mers la Canalicchio» se băgă Minicu Mammana, uitându-se urât la noi.

«Ah, chiar?» răspunse frate-meu. «Da' numai cu apă putem să ne potolim setea?»

«Doar n-ai vrea vin?»

Frate-meu zise ceva la ureche lui Pelonero și lui Colombino.

⁵ Localitate siciliană renumită pentru arta obiectelor din ceramică (N.t.);

«Ha, ha» râseră.

Americanii sorbeau vinuțul păstos și se-nnegreau tot mai tare, fiindcă se lăsa seara.

«Atunci, nu ne dați vinul?» întrebă Carmelo, cu capul înclinat spre stânga, cum fac căruțașii cei pungași.

«Îl beau domnii» continuă Minicu. «De ce nu mergeți la Canalicchio? Vreți să vă mai umpleți burțile încă?»

«La lapte!» strigă Carmelo.

«Ce lapte?»

«N-aveți vaci?»

«Ah, Sfinte Antoane! Le-am muls! Tățele-s goale.»

Frate-meu, Carmelo și Pelonero scuipară bucăți de carne și alergară în grajd, care era dincolo de nopali, o peșteră naturală adevărată, în pânțelele muntelui Carabbia.

«Opriti-vă!» zicea Minicu Mammna.

Ne îndreptară cu toții, în timp ce unchi-meu râdea, și explica în americană—căci fusese la Noul York—ceea ce se-ntâmpla.

Soldații râseră și veniră după noi.

Odată deschisă ușa grajdului, ne izbi mirosul de bălegar.

Unul dintre noi tuși.

«Stați așa» ziceau cei trei frați.

Dar sergentul zise:

«Laptele li-l dați.»

«Se sperie vacile, la ora asta!»

Animalele nu se speriară, se întoarseră doar să privească. Păreau negre de la întuneric; suflară peste noi miros de fân.

«Și dacă dau cu picioarele?» întrebă Passuluni.

«Beți milk» ziceau americanii.

Agrippino și Colombino cunoșteau bine animalele și se ghemuiră între picioarele vacilor. Acestea nu se mișcară, în timp ce tovarășii noștri sugeau.

«Ce dulce e!» ziceau.

Soldații ziceau, zbierând: «Urra, milk, urra.»

Vacile erau patru și trebui să facem cu rândul. Mă nimerii împreună cu Turi și cu Risichino, care beau cu înghițituri puternice, gargarisind cu laptele în gât. Eu îl simțeam cum curge ca un fir cald ce se răspândea în cerul gurii și, cu cât trăgeam mai tare, cu atât mă inunda gustul acela dulce ca mierea. Unchi-meu rămăsese în bătătură, lângă farfuria cu burtă.

Mammanii se așezaseră în fața grotei, ne priveau sleiți, cu ochi albaștrui și triști.

«Destul» ziceau din când în când.

Vacile nu mai stăteau liniștite, mugeau supărate, ba chiar Pelonero de ciudă mușcase un sfârc și o vacă mugise mai tare.

«Ce faceți?» întrebau Mammanii.

Terminarăm când vru Dumnezeu. Mergeam cu picioarele crăcănate.

«Așteaptă-mă» zicea Passuluni către Turi care nu se ținea bine pe picioare.

Sergentul se opri în bătătură și privea în jur către dealul lui don Iaa, de la Incarbone, pe la San Gisippuzzo.

«Hei, hei» le zise soldaților care, râgâind amar a vin și a carne, priviră unde arăta șeful lor cu degetul.

Pelonero îmi trase un șut: «Uită-te» îmi făcu.

Pe dealuri erau focuri mici, cel mai înalt era al lui Don Iano: uneori părea gata să se stingă, alteori se ridica, ca și când cineva ar fi făcut semnale de acolo.

La fel răspundeau de pe celelalte înălțimi, cu focurile acelea când joase, când înalte, ce se alternau ca niște torțe de prin sate îndepărtate.

«Ce se-ntâmplă?» ne întrebă sergentul.

Nu știurăm să-i dăm nici un răspuns, căci nu mai văzusem niciodată podișul înroșindu-se de focuri. Soldații se uitau la noi, însă noi drept răspuns căscam că prea mult mâncasem.

Turi îi întrebă pe ai lui Mammana:

«Vedeți? Ce-și spun de pe munți?»

Țăranii se prefăcură că nu-nțeleg și se grăbiră să ducă oala cu măruntaiele în grotă. Între timp, pe muntele Carratabbia se nășteau valuri de lună, ce străbăteau aerul ca niște franjuri foarte subțiri de raze. Eu îl întrebai pe unchi-meu Michele, ce stătea tot pe rariște încovoiat:

«Cumetre, ai văzut?»

Privi în jur, mestecând burta, o flacără se aprinsese și înspre casa lui Bucherese.

«Foametea e mare» zise.

Și se ridică, adunând bucăți de carne fiartă, oase, rămășițe de măruntaie.

«Good night, plec» exclamă. «Am adunat asta pentru mătuși-ta Pipi și pentru surorile tale» îmi susură aplecându-se. «Țăranii își fac semnale. În scurt timp vor fi aici să ceară carne. Au văzut tot.»

Se îndepărtă pe pantă, și în câteva clipe ni se păru

că devenise o trestie uscată, apoi doar întuneric mișcător.

Abia dispăruse că auzirăm un fluierat foarte aproape și apoi un duet de privighetori.

«Chiuvi, chiuvi.»

Sergentul se uita la noi și nu se dumirea cine făcea astfel chiar deasupra capului său. Avui o îndoială și-i numărai pe tovarășii mei și-mi dădai seama că lipseau doi. Duetul continua.

«Chiuvi, chiuvi.»

Sergentul continua să privească printre copacii bombați, granuloși, cu frunzișul uriaș din cauza sferturilor de vițel care fuseseră agățate în ei. Dintr-o dată acolo sus izbucni un cântec cu glas tare ritmat pe două voci.

«Tutte le sere sotto quel fanal.»

«Lilì Marleen.»

Stelladoro și Schinchimiddu se ascunseseră sub pielea vițelului și la lumina lunii, ce ieșise cu vârfurile netede și cu cocoșa înspre apus, se vedeau spinările celor doi tovarăși ai mei și, ca-ntr-o revărsare de schije de argint de crengi purpurii de la carnea spintecată și împrăștiată peste tot, migdalii dimprejur, care nu erau copaci, ci o mică pădure de coapse, de piepți, de umeri bovini.

«Lilì Marleen!» continuau Stelladoro și Schinchimiddu.

Vocea le era înneacă, izvora ca un pârâu din copacii aceia rotunzi, și ca o gângurire tristă-dulce, se-nfiripa, înghițită și apoi ștearsă, și se răspândea în jur.

«Mici italieni de nimic» spusese abia sergentul râzând, când se auziră niște voci din vale.

«Putem veni și noi?» auzirăm.

Ne întoarserăm să ne uităm. Se întrevedeau cinci umbre ce urcau pe povârniș și din când în când întrebau cu glas tot mai tare:

«Putem pofti cu voi?»

Ai lui Mammana dispăruseră și ne lăsaseră singuri.

«Cine-i acolo?» întrebă un soldat.

Erau șase țărani pe care-i recunoscuserăm bine când ajunseră în rariște. Aveau băști, în ciuda căldurii. Se închinară, nu înțeleseserăm dacă la americani ori la bucățile de carne fără sânge, ce atârnav într-o lumină albastră în migdali.

«Vrem să v-ajutăm» zise unul.

Schinchimiddu și Stellaoro ieșiseră cu capetele din piele și nu mai ziceau: «Lili Marleen.»

Sergentul, la început, înțelese că voiau să-l atace. Avea pistolul în mână și ne întreba ce voiau țărani.

«Bine» zise când pricepu, și dădu ordin să încarce vițelul în niște prelate pe care le aduseseră anume.

Țărani se urcară în copaci, și dezlegând bucățile le lăsa să cadă cu o bufnitură surdă în șervetele acelea pe care le întindeau soldații. Apoi ziseră:

«Îl ducem noi, nu trebuie să vă munciți voi.»

Sergentul nu vroia, carnea trebuia să ajungă la comandament întreagă. De ce veniseră țărani la ora aceea, dacă nu să ceară de mâncare?

Cei șase oameni se făcură că nu pricep și-o luară înainte urmați de americani.

«Ajutați-ne» ne zise țăranul cel mai bătrân.

«Ce vreți?» întrebă Turi.

«E foamete mare, copile, și n-avem nici măcar grâu.»

Pelonero râse, zicând:

«Începem o nouă partită.»

Turi nu voia să-i ajute, nici Stelladoro cu Schinchimiddu.

«Nu sunteți sânge din sângele nostru?» făcu țăranul cu umerii strâmbi.

«Ce vă cer?» întrebă sergentul ce se albea din cauza lunii.

Nu-i răspunserăm.

«Cu voi vorbesc, mici italieni de nimic» lătră.

«Nimic, nimic» făcui eu.

Turi se întunecă la față și scuipă pe picioarele bucătarului șef.

«O să vedeți voi» murmură.

«Sânge din sângele nostru» zicea către noi bătrânul. «Vreți să m-ascultați? Uite ce trebuie să faceți împotriva ăstor musulmani.»

Și făcurăm cum ne sfătuiră țăranii.

Odată ajunși în valea lui unchi-meu Michele, ne ascunserăm printre trestii, într-un șanț, și începurăm să lătrăm ca niște câini turbați. Sergentul întrebă de mai multe ori: «Ce se-ntâmplă?» dar cei șase țărani fugiră în goana mare strigând:

«Fugiți, câinii ne rup!»

Americanii rămaseră o clipă descumpăniți pe marginea văii. Țăranii se ascunseră printre trestii și de acolo se întoarseră prin spatele soldaților, către

via lui unchi-meu, în timp ce străinii păgâni păcăliți, blestemați, făcuți de răs pe față, ne strigau: «childrenchildren, we shoot, shoot» dar nimeni nu răspunse, doar lumina slabă a lunii care fărâmițându-se în picături albecalaptele, se ondula și râdea peste câmpurile pustii. Ne ascunserăm sub gutuiul lui unchi-meu, omiederamuri ne atârnavă în cap și ca o uriașă glugă ne acopereau până la pământ. Rămaserăm să ascultăm strigătele lor spasmodice, cucuvelele țipau înspre Nunziata, apoi auzirăm niște împușcături de revolver: «pam, pampum, pumpumpum», parcă erau beșinile unui porc de țaran. Americanii nu se dădură bătuți. Coborâră în șanț și-l cercetară în lung și-n larg, chiar și cu brichetele aprinse.

«Caută urmele noastre» îmi suflă în față un țaran.

Dar albia era plină de măracini și de iarba ursului carbonizați de vară; umblau cu greu pe-acolo, împungându-se. Apoi veniră în vie. «Ne-am fript» zise Stelladoro. Respiram cu jumătate de gură, ferecați în coama revărsată de ramuri a gutuiului.

Îi vedeam bine: se opriră, adulmecând aerul, și rămaseră ascultând. Pe câmp nu se auzea nimic, nici câinii nu lătrau, nici măslinii nu tremurau. Noi muți, ghemuiți, stăteam în fund sub copacul ce răspândea un miros aspru și dulceag de gutui. Americanii se uitau peste tot, sărmane fantome lungi și fosforescente, biruiți, învinși, inimăgreă și nimic altceva.

Spre norocul nostru, plecară pe cărarea învățătorului Sorrentino, în șir, ca niște indieni ce

erau. Sub copac nu mai puteam sta, râgâiam carnea mâncată, aerul era acru și putred, drept care încet dădeam la o parte câte o creangă să respirăm mai bine.

«Hai să ieșim» zise Colombino care simțea că se sufocă.

«Ești nebun?» făcu bătrânul, și-l strânse de ceafă să-l facă să stea nemișcat.

Așteptarăm încă puțin, cine știe dacă soldații nu se puneau la pândă, însă auzirăm camioanele, erau ei, plecau. Văzurăm farurile luminând dealurile de la San Gisippuzzo, apoi, timp de o clipă, îndreptându-se spre cer.

Ieșirăm prudenți, unul câte unul. Ah, ce bine respiram afară!

«Vă salutăm» ne ziseră țăranii.

«Ce?» răspunse Turi, văzându-i că dădeau să plece cu carnea. «Și noi nimic?»

«Nu vă-nțeleg, copii» ne zise Umărstrâmb.

«Vă fac eu să-nțelegeți» izbucni Risichino, care avea patru frați mai mici acasă. «Carne vrem.»

«Trădătorilor!» se plânse țăranul. «Voi nu v-ați umplut burta? Nu știți că n-avem nici măcar grâu și ne hrănim cu ierburi?»

«Vă rupem fața» făcu Passuluni.

«Auziți-i» zise Umărstrâmb. «Și ar putea fi copii noștri.»

Bine că se băgă și bătrânul, care era cel mai înțelept.

«Barbarii s-au dus. Pantarèi.» începu.

«Cum vorbiți?» îl întrerupsei.

«Totul trece. Ne-ați ajutat și o parte vi se cuvine, chiar dacă sunteți plini și vă pute gura.»

Umărstrâmb zicea că vorbește ca un bătrân fără minte, dar noi aveam deja pietrele în mâini și ceilalți patru ne ziseră:

«Hai, să fie, la urma urmelor ne-ați ajutat să facem rost de mâncare.»

Începurăm să împărțim carnea. În mare parte era dărăburită, deci o împărțirăm mai ușor. Mario Gulizia și Passuluni cântăreau cu mâinile partea lor, căci se pricepeau.

«E puțină» ziceau «lipsesc două-trei chile.»

Țăranii fură nevoiți să ne mulțumească, ba chiar împletiră lăstari de viță să ne înjghebe coșuri , pe care le umplurăm de carne.

«Și acum vă salutăm» ne ziseră țăranii, plecând încovoiați printre nucii de pe cărare.

Nouă ne era frică să ne întoarcem în sat: «Dacă ne văd americanii» zicea Ciuriddu «suntem pierduți.»

Ajunserăm în sat târziu și urcarăm dinspre Mura, unde toate casele erau închise dar străluceau scufundate într-un lac lunar. De soldați, nici urmă.

Ne salutarăm: « Binecuvântați, binecuvântați!» și eu, Stelladoro, Passuluni și Pelonero ne îndreptarăm înspre Santa Maria.

CAPITOLUL VI

În septembrie se zvoni că americanii plecaseră din Sicilia ca să treacă în Calabria. Iată de ce prin Mineo nu se mai vedeau nici soldați, nici jeeps, nici avioane care înainte tăiaseră cerul în toate direcțiile. Risichino și Mario Gulino ne părăsiseră.

«La Catania mergem» ne ziseseră.

Zăpușeala ne orbea la Fuoriporta, când plecară cu ultimul camion de soldați ce-și făceau vânt cu băștile și scui-pau în aer.

«Bă, tâmpiților, pe unde-o apucați?» strigă Pelonero.

«Nenorociților» exclamă Stelladoro «americanii or să se cace pe voi, pe numele meu.»

«Dare-ar Dumnezeu să vă rupeți gâtul, scârboși și mizerabili» zise Schinchimiddu, care ținea mâinile la ochi să vadă mai bine.

«Unde vă duceți?» strigă iar Pelonero, în timp ce camionul pornea hârâind din toate încheieturile.

«Furiile să vă urgisească» izbucni Colombino, luminat de soare.

«O, fire-ați ai naibii să fiți» răspunse Mario Gulino «Știm noi ce facem, voi habar n-aveți. O să ne

umflăm de carne, de dulciuri, de fazani, de ciocolată, de cassate, numai bunătați, în ciuda voastră, fețe de măgar.»

«Furiile, furiile» zicea Colombino.

Camionul plecă și fumul ne venea în față ca dintr-o gură neagră de canal. Risichino ne întoarse spatele și-și aplecă și capul; era mic în mijlocul acelor indieni care tot scupau împotriva orizontului.

«Nu uitați de noi» mai apucați să zică, în timp ce praful ne încetoșa vederea.

De ciudă, noi în aceeași zi meraserăm în Câmpie.

«Cunosc bine vița-de-vie» ne zicea Agripino. «Sunt struguri aproape copti. Hai să mergem mai pe-nserat, să nu ne vadă vechilii, își arată colții, acum că războiul s-a sfârșit.»

Eu eram vesel și nu mă mai gândeam la Risichino. Pe panta de la donna Ragusa o luarăm pe scurtătura ce trecea peste terenurile lui unchi-meu Giovanni Casaccio.

«Pe unde mergem?» îl întrebaserăm pe Agripino, care era șeful bandei.

«Înspre Lamia.»

Pământurile dinspre Lamia se întindeau în dreapta noastră, dincolo de strada mare, printre bălăriile arse și vreo câteva vii ce se vestejeau galbene. Nu lipsea nimeni dintre ai noștri. Turi vorbea despre speculanți și zicea că venise vremea s-o terminăm cu prădăciunile noastre și că bine făcuseră Risichino cu Mario Gulino că plecaseră din Mineo. Dar nimeni nu-l băga în seamă. De două zile mâncam coji de pâine tare și ultima bucată de ciocolată trebuise s-o

împart cu Vincenza, Maria și Ida, surorile mele. Frate-meu alerga înainte și nici măcar Pelonero nu-l ajungea, deși era iute de picior.

«Opriți-vă!» ordonă Agripino. «Uite via pe care am ochit-o. Hai să ne urcăm în măslinul ăsta.»

«Păi de ce?» întrebă Passuluni. «Suntem capre? Trebuie să mâncăm frunze?»

Ne urcarăm. Agripino își răsuci mâinile ca un binoclu și se uită îndelung în vie; în sfârșit zise:

«Nu-i nimeni. Putem să mergem.»

Într-o jumătate de oră eram înăuntru, printre strugurii cu ciorchinii ce nu se vedeau bine—era noapte—atingeau de pământ și erau buni, dulci și zemoși.

«Nu! Stați un pic.» ne sfătui Agripino. «Țăranii ăștia trag.»

Ne întinserăm cu burta în jos printre butucii de viță, calzi încă, și nu culegeam strugurii, îi mâncam direct cu dinții ca și când am fi fost niște animale însetate de apa aceea gălbuie. Ne împărțisem în două grupuri; unul mergea în stânga, unul în dreapta, prin brazdele din vie. Nu totdeauna strugurii erau copti, mai ales cei negri pe care eu îi scuiam, căci erau acri. În scurt timp învățai să-i recunosc după miros; nu aveau aroma dulceagă ca cei tămâioși, parcă mă înțepau în nas, un miros unsuros ce mă făcea să spun: «Tu ești un strugure acru.». Și îl lăsam la o parte.

Ca să nu ne-mprăștiem, făceam ca mierla, țirli, țirli, și așa iar ne apropiam unul de altul. Frunzele mă gădilau, uneori pe gât sau chiar pe vârful nasului. Și pe ceilalți. Colombino râdea, încât Turi îi zise:

«Nu fă gălăgie, prostănacule!»

Via era mare, deja întunecoasă. Te lua somnul.

«Hai să ne culcăm» propusei, când ne oprirăm, răsuflând a must.

Acolo butucii erau mai înalți, poate depindea de terenul mai gras, sau de soiul corzilor de viță.

«Și dacă țăranii ne găsesc?» răspunse Agripino.

«La ora asta?» izbucni Passuluni.

«Umblă cu lanterne, nu știi?»

Rămaserăm acolo, iar sub noi brazdele se desfăceau ca un pat cald. Colombino ne sfătuia să ne întoarcem în sat.

«În sat?» îl întrerupse frate-meu. «Încă-i ziuă.»

Ziuă nu mai era, era doar ca un răsărit mohorât ce se stingea sus pe înălțimi. Și peste Mineo.

Cum fu, cum nu fu, adormirăm. Un somn binevenit, printre crini și trandafiri. Mă trezi, ca întotdeauna, Pelonero, șoarec împutit.

«Bă, Peppi» îmi zise «n-auzi un zgomot?»

N-auzeam nimic. Îl trezirăm și pe Passuluni și pe Stelladoro, cu gurile căscate printre butuci.

«Înspre cărare trebuie mers» porunci Turi.

«Nu înțeleg ce poate fi» zise Agrippino, care încerca să înțeleagă, cu urechea la pământ.

Căscai și dădui să mă ridic, dar Schinchimiddu îmi trase un pumn: «Ești nebun? Vrei să ne descopere?»

Ne târâirăm ca să ajungem pe marginea cărării, chiar lângă urcușul înspre Mineo. Ne oprirăm să ascultăm. Era un zumzet nedeslușit, cine știe dacă nu erau albine trezite prin tufărișuri.

«Păsări» zise Ciuriddu.

«Nebunule» îl contrazise prompt Carmelo.

«Avioane» exclamă. «Iar e război.»

«Aiurea!»

«Muscoaie» râse frate-meu.

Nu mai era un bâzâit, ci ca niște osii scoase din cuiele lor, în depărtare, sau ca niște pietre rostogolite.

«Tântălăilor» zise Colombino «mult vă rebuie să pricepeți? Sunt căruțe.»

Avea dreptate. Taică-său avea un han în piață și trăise printre căruțe. Agrippino se uita la el pieziș, fiindcă nu ghicise mai repede.

«Hei, cumătruțu' lui Giovanni Roccuzzo?» îi zise Turi. «Vrei să te lupți?»

Ne așezarăm. La scurt timp, auzirăm un scârțâit zgârietor, într-adevăr huruia jos către vale.

«Unde merg la ora asta?» întrebă Colombino.

«Vă spun eu. Facem pariu?» izbucni Turi.

«Spune» îi răspunsei.

«La Catania. A început specula și în oraș tot ce se mănâncă e aur curat.»

Ne mirarăm. Nimeni nu se gândise la asta. Lumea se schimba. Întrebai: «Și noi ce vrem să facem?»

Aici se iscă cearta. Unii, ca Schinchimiddu și Colombino, erau hotărâți să se-ntoarcă acasă; alții, ca Turi și Passuluni, ziceau că s-ar fi dus la Catania, cum făcuseră Risichino și Mario Gulino. Eu nu știam ce să zic, nu mai fusesem la Catania și nu cunoșteam pe nimeni acolo.

Între timp, căruțele se apropiau, dar mergeau cu luminile stinse ca să nu-i vadă de sus. Turi, Passuluni

și Stelladoro, dintr-o săritură fură în mijlocul drumului. «Noi mergem» ziseră. Căruțele se iviră de după curbă, se auzea și tropăitul măgarilor. Noi strigarăm: «Opriti! Halt!» Căruțașii, luați prin surprindere, apucară puștile.

«Ce faceți?» strigă Passuluni «Fricoșilor trădători.»

«Ne iau drept tâlhari» exclamă Pelonero.

«Opriti» ziserăm noi de pe margine ca să-i ajutăm pe cei trei nesocotiți.

«Suntem din Mineo ca voi.»

«Eu sunt Agrippino Lauria.»

«Eu sunt Lorenzo Cuddè, poreclit Colombino.»

«Eu sunt Nazareno Diforti, poreclit Schinchimiddu.»

«Eu sunt Carmelo Bonaviri.»

Doi căruțași ieșeau înainte cu puștile spre noi. «Ha, ha» râseră când ne văzură. «Ce faceți aici, dracilor? Nu mai lipsea mult și vă-mpușcam.»

Stelladoro alergă spre un căruțaș.

«Hei, unchiu' Iano» zise «nu mă recunoști?»

«Și tu, împielitătule? Nu știi că războiul e departe și străzile-s pline de hoți?»

Ne grăbirăm către căruțe, măgarii pufneau, unul chiar necheză. Blanciforti ca să-l facă să tacă, îi dădu cu biciul peste bot, însemnându-l de sânge.

«Ce faceți aici?» ne întrebă don Ciccio Cavalluccio. «Întoarceți-vă acasă.»

«Acasă» îl întrerupse Turi. «Noi venim la Catania cu voi.»

«La Catania?» întrebă don Peppino Cirmeni.

Măgarii dădeau din copite. Din căruțele acoperite cu pânză, ne venea miros de pâine proaspătă, poate caldă încă din cuptor. Dinspre câmpuri nu se auzea nici un zgomot.

«Sunteți nebuni?» ziseră la unison don Iano și Blanciforti. «O s-ajungem de-abia mâine și drumurile sunt periculoase. Cine-și ia o astfel de răspundere?»

Ne așezară în mijlocul străzii. Jocul ne plăcu mult.

Turi, Carmelo și frate-meu se întinseră în albia pietroasă, zicând:

«Treceți peste noi sau ne duceți la Catania.»

«Uite domnule ce trebuia să ni se-ntâmples!» exclamă Cavalluccio. «Mai bine bandiții.»

Blanciforti și Cirmeni voiau să ne bată. «Bâte ca orbii le trebuie» ziceau.

Și-și scoaseră curelele, făcându-le să pocnească deasupra capetelor noastre.

«Mergeți acasă» se ruga don Iano.

«Unchiu' Iano, du-ne cu tine!» se smiorcăia anume Stelladoro.

Nu știau ce să facă. Blanciforti îi trase o curea lui Carmelo care se strâmbă la față. Eu, Pelonero, Schinchimiddu și Stelladoro, drept răspuns, ne urcarăm în căruțe și ne așezară peste sacii plini cu pâine. Văzând așa, Blanciforti râse în gura mare, și exclamă punându-și cureaua la loc:

«Hai să fie. Mai bine voi decât hoții. Da' știți de ce mergem la Catania?»

Râserăm în cor. Turi, frate-meu și Carmelo se ridicau de jos. Era un râs gâlgâit, limba zbătea în

cerul gurii; din șanțuri, ecoul răspundea râsului nostru. Căruțașii ne priveau, cu băștile trase pe frunte, și legănau capul, serioși.

«S-aveți ochi și la spate» zise Cirmeni.

Urcărăm toți, cu mâinile pe cercurile roților.

Frate-meu se așeză, împreună cu Cavalluccio, pe scaunul din față, să țină hăturile.

«Tarraca!» zicea ca să-ndemne animalele.

Plecarăm. Când Schinchimiddu și Passuluni încercară să bage mâna într-un sac, Cirmeni se plânse:

«Vă ducem la Catania și pe deasupra vreți să ne furați pâinea?»

Lumina stelelor era foarte slabă, dar între noi ne vedeam. În scurt timp, măgarii își acordară tropăitul lor monoton după cum se învârteau neîncetat roțile. Pelonero voia să cânte, dar încasă un hotărât: «taci din gură» de la don Iano.

«Atunci ce să facem?» zise. «De mâncat nu, de cântat nu, să ne uităm pe câmpul ciumat?»

«Uitați-vă aici» ne sfătui Turi.

Se aplecă și ne arătă scândurile externe ale căruței, pe care cu greu se deslușeau niște figuri șterse în culori cenușii și portocalii.

«Ce poveste e?» întrebai.

Turi privi cu atenție.

«Am înțeles» exclamă; «e Rinaldo când se lasă de lupte și se face călugăr într-o pădure.»⁶

⁶ Este vorba de legendele cavalierești prelucrate de Ludovico Ariosto în *Orlando furioso*, prezente în tradiția populară siciliană atât în teatrul de marionete cât și în decorațiunile pictate pe căruțele tipice (N.t.);

«Aveți grijă să nu vă rupeți gâtul» ne zicea don Iano Margarone, văzându-ne atârând în afară, hotărâți să-l deslușim pe Rinaldo printre niște ramuri ce se deschideau negricioase.

Era chiar el. Îl recunoscui după sabia șerpuitoare pe care niciodată n-o părăsea.

«E și valea cu râul» observă Stelladoro. «Uitați.»

Era o vâlcea în care apa gâlgâia; Rinaldo cobora-n apă, cine știe dacă de sete sau din dorința de a sta singur.

«Și de cealaltă parte?» întreba Stelladoro.

Alunecărăm peste pâinea cu miezuldeaur, de neatins, și ne aplecărăm peste celălalt parapet. Era o lumină lunară pe pictură, mai bine zis niște trăsături de penel argintii.

«Ce-i, ce-i?» întrebai.

Măgarul grăbise pasul, poate îl întărâtau glasurile căruțașilor: «Hei, cea!»

«Ai înțeles?» izbucni Stelladoro, al cărui cap se bălăbănea încoace și încolo.

«Uitați-vă mai bine» continuă. «Nu-i luna, ci mii de săbii scoase și întinse pe un câmp. Nu vedeți petele astea negre? Sunt fețe și coifuri de mauri. Se luptă, și ce mai luptă ! Nu-l vedeți pe Rodomonte? și zidurile din Paris? Orlando e cel mai înalt și a tăiat deja capul unui mahomedan.»

Și Parisul se vedea, asediat și înconjurat de corturi cu semilună.

«Și cine câștigă?» întrebă Pelonero. «E asediul lui Antiforo?»

«Nu» răspunse Turi. «Comandantul era Rodomonte, ce fu ucis în chip năpraznic. Nu vedeți că paladinii ies pe uși?»

De data asta nu erau uși, ci pete întunecate.

Șirul de cavaleri se vedea bine. Pesemne era mare forfotă și femeile erau la balcoanele din zidurile cetății.

«Nu v-ați plictisit?» ne întrebă don Iano, care se sprijinea de un sac, poate era obosit din cauza nopții ce ne umplea ochii potopindu-ne de cenușă.

Eram deja la porțile Palagoniei. În fața noastră mergea Cavalluccio, ce trăgea de hățuri, ca să n-adoarmă măgarul. În spate erau Passuluni, Colombino, Carmelo și probabil vorbeau între ei.

«Despre ce vorbiți?» întrebai.

Se lungiseră cu capul spre noi.

«Ce crezi că zice mincinosul ăla de Colombino?»

«Despre cer» zise Pelonero, râzând.

«Ne-am săturat. Uită-te aici, uită-te acolo, mie mi-e foame.»

«Trebuie să dormim, copii» ne zise don Iano. «Imediat se face ziuă.»

Ne așezarăm în spate, printre saci. Turi povestea despre asediul Parisului.

«Mâine va fi ceață» ne strigă, din căruța vecină, Agrippino.

Cerul era jos, negru ca o gaură de cur, și stelele se revărsau în prăpăstii fumegânde.

«Cum să dormi?» zicea Stelladoro. «Mi-e foame, mă arde gura, da' unchi-mio e zgârcit și păduchios.»

Măgarul își reluase ritmul dinainte, încet și egal întrerupt de bruște pauze.

«Orlando înfipse în cele din urmă spada» zicea Turi, căruia îi venise poftă de povestit, când se auzi un «Halt», o smucitură și un scârțâit puternic.

«Au, au» făcui, ridicând capul.

Văzui, în spatele meu, pe Blanciforti ce luase pușca și mă țintuia cu ea în cap.

«Ați înnebunit? » îi zisei.

«Ssst...» ne porunci don Iano, ce căuta cu o mână pușca de vânătoare de sub coviltirul căruței.

«Asta-i bună!» făcu Turi.

Văzurăm strada mare blocată de niște trunchiuri groase, puse de nu se știe a cui mână. Însă necunoscută nu fu mâna asta, căci într-o clipă, dintre buruienile negricioase și cețoase ce creșteau printre nopalii de la Porticele, ieșiră niște oameni, —da' cine-i putu număra de frică?—mascați.

Ne țintuiau cu puștile.

«Opriți și coborâți» auzirăm. «Dacă încercați să vă-mpotriviți, facem moarte de om.»

Blanciforti țintea, însă Cirmeni îi strigă: «Ce faci, tâmpitule?»

Căruțașii coborâră cu mâinile-n sus, se resemnau în fața întâmplării nenorocite, cine știe dacă și pentru noi.

«Ce duceți aici?» întrebă un bandit.

«Căutați și vedeți» răspunse Blanciforti.

Se urcară în căruțe. «Ah, ce de bunătățuri!» strigară.

«Și ăștia cine sunt?» întrebă arătând spre noi.

«Copiii noștri» apucă să zică don Iano.

«Aha, îi învățați meseria. Toți jos la pământ. E lumea voastră acum, eh, speculanților?»

Coborârăm. Ne așezarăm în șanțul mic, întâi Pelonero. «Ce faci?» îi zise un hoț cu vocea ca trombonul.

«Ajutați-ne să descărcăm.»

«Păi cine poate?» bombăni Pelonero.

«Haideți!»

«Haideți!»

Pelonero nu se lăsă și nici eu. Zisei:

«Nu auziți cum ne chiorăie mațele de foame? Oac, oac.»

«Oac, oac, oac» făcu Pelonero.

«Scuața, scuata, scuata» se plânse frate-meu.

Și se dezlănțui iadul pe pământ.

«Oac, oac, oac.»

«Oacprrr, oacprrr.»

«Pâipâipâi.»

«Oacoacoacoacoacoac.»

«Gura, ori v-o rupem. Vă umplem burta de gloanțe.»

Oricum, rămaserăm să ne uităm. Bandiții și căruțașii descărcau sacii în niște coșuri. Le puseră pe măgarii care apăruseră cu capul în jos dintre tufele de nopali și abia se mișcau, doar luați la bătaie.

«De unde ați luat măgarii ăia?» îi zeflemisi frate-meu.

«Vă arăt eu de unde, căci voi veți rămâne cu mine, drăgălașilor», izbucni șeful lor, căci șeful trebuia să fie, mândru și gata să dea ordine. Era mărunțel de statură, cu ochi mici pătrunzători și o mitralieră sub braț.

În depărtare nu se vedea nimeni, nici nu se auzea vreun zgomot dinspre ținuturile Palagianiei. Odată golite căruțele, șeful bandiților le porunci consătenilor noștri să facă stânga-mprejur și să se-ntoarcă în sat.

«Haideti sus» ne zise don Iano.

«Băieții rămân cu noi.»

«Cu voi?»

«Da, cu noi. Avem nevoie de ei. Ce, suntem vârcolaci?»

«Păi ce le zicem mamelor?»

«O să spuneți că au fost reținuți de niște oameni cumsecade. Se vor întoarce teferi și nevătămați, vă asigur.»

«Da' nu puteți avea încredere, sunt prea tineri.»

«Vă spun că rămân aici.»

«Oh, săracele mame, cine știe cum or să mai plângă!»

«Plânsul spală păcatele și purifică. Cine n-a plâns vreodată? Și acum gata, drumul, altfel încep să trag.»

Blanciforti se încruntase, nu zicea nimic și privea pușca, pe care fusese silit s-o arunce.

«Deci?» insistă Don Iano; odată în căruță, trase de hamuri să întoarcă.

«Nu-i nimic de făcut» interveni un hoț corpulent, care avea nasul acoperit de o cârpă.

Noi stăteam și ne uitam, îngrijorat Colombino care se lipea de mine, serios Turi care-i țintuia prostește cu privirea pe escrocii ăia.

Măgarul lui Cirmeni dădea din copită și nu voia să se-ntoarcă, însă biciuit pe spinare trebui să se supună. Căruțele își reluară marșul, mai puțin melodios, era ca un tirintintin mortuar, câte-o scânteie se aprindea pe drum de la copitele animalelor. Îi văzurăm tot mai mici, ca niște cozi bituminoase, tot mai slab, până când se făcură una cu pânza nopții.

«Și acum?» întrebă deodată Turi.

«Acum veniți cu noi. Mai întâi hai să mâncăm. Nu mâncăm de două zile. Nici nu mai vedem de foame.»

Inima noastră cânta de veselie, chiar dacă drumul pe potecă printre nopalii tot mai deși șerpuia și urca pe sub bolți de crengi învălmășite, adevărate peșteri pe unde mergeam aplecați.

Bandiții își dăduseră jos baticurile de pe față, dar oricum nu li se vedeau trăsăturile în galeriile acelea întunecate.

Tot mergând, ne obosisem.

«Mergem în iad?» întrebă Pelonerio.

«Ai dreptate» primi răspuns. «Cine crezuse vreodată că vom face această meserie?»

Urcușul se sfârșise. Ajunserăm pe un podiș, tot printre nopali. Acolo, cinci oameni ne așteptau.

«A mers bine?» întrebă. «Și căcații ăștia cine sunt? Prizonieri de război?»

Și râseră în felul lor, cu gâtlejul tresărind, umplând muntele de gălăgie.

Ospățul începu imediat.

«Luați» ne ziseră.

Unul împărțea sticle de vin și ciocolată cu amândouă mâinile.

«Asta da foame!» observă frate-meu.

«Se poate trăi cu ciocolată și vin?» întrebă unul.

Pâinea era proaspătă; de ani de zile nu mai mâncasem o astfel de pâine. Coaja crăpa și miezul se muia imediat și se topea în gură, pufos.

«Ah, raiul burții mele!» exclamă Passuluni.

«Trăiască mizerabilul de unchi-mio Iano!» strigă Stelladoro. «În ciuda lui!»

«În ciuda fasciștilor» strigă un bandit, cu glas răgușit și gâlgâind la vin.

«Trăiască creștin-democrației!» făcu altul.

«Trăiască America!» zise Pelonero.

Între un trăiască și altul, bandiții se-mbătară, sparseră și plosca și se apucară de cântat; cântau cu supărare, ecoul părea un cântec de morți, miile de frunze tremurau.

«Își cântă de leagăn?» râse Schinchimiddu, care mușcă dintr-o pâine odată cu Passuluni, ca porcii cu râțul în troacă.

Șeful avea ochii lacrimoși, poate că vinul îi spălăcea sufletul, ori era ghiftuit de pâine albă.

«Auziți» ne zise după ce cântarea se stinse. «Am nevoie de voi. Familia mea în Palagonia moare de foame. Vă dau un măgar și două coșuri pline. Mergeți în cartierul de sus și întrebați de Mandra. Spuneți că pâinea le-o trimite băiatul cel mare. Ați înțeles? Pentru siguranța mea o să vă-nsoțescă Febronio. Cine poate să se-ncreadă în voi? Și nici o vorbă despre tot ce s-a-ntâmplat, dacă nu vreți să vă găuresc burta.»

Și iar se apucă de băut. Ceilalți se lungeau pe jos și deja sforăiau, aparte câte unul, care încerca să cânte, chinuit sau înghițit de râgâieli de vin scârbos.

«Febronio» îl chemă șeful, cu ochii ca două gămălii. «Du-te cu ei, și fii atent, că mi se par foarte dați naibii.»

Pe rariște, de sus, se vedea o sclipire. Se vedea abia-abia. Febronio se ridică.

«Isuse Hristoase!» exclamă.

Era un băiețandru. Avea pieptul de găină și părul îi cădea pe frunte.

«Ajutați-mă» zise.

Colombino îi întinse mâna. Nu se ținea pe picioare. Pelonero ne zise: «Dorm toți, hai să dezlegăm cei patru măgari și să ne ducem pâinea înapoi la Mineo. Putem s-o vindem.» Turi acceptă propunerea.

Și eu. Măgarii dormeau cu pleoapele închise. Trebui să-i tragem de coadă și să-i lovim cu bâte.

«Un măgar, nu patru, a zis șeful.» mormăi Febronio. Stelladoro îl luă de mână. «Vino» îi zise «tu vezi dublu.»

Cărăruia nu era așa pietroasă, dar era abruptă, și ieșea dintre tufele de nopali; aer mai subțire se ridica de jos din vale.

«Unde mergem?» îl întrebară pe bandit.

«Sus, la Monte Croce. Jos e satul.»

Abia ce îl lăasă Colombino, se așeză pe un morman de frunze uscate. Ne uitarăm la el. Închidea și deschidea ochii și nu reușea nici măcar să caște. Frate-meu îl scărpină în cap, dar ăla insista cu măgarii: «Eu văd patru, vă spun că vă sparg capetele.»

Dar tot scărpinându-l, adormi.

«Ha, ha, ha» făcu Passuluni. «Nu știe că pâinea-i a noastră? Las' că-i arăt eu.»

Luă un căpăstru de la un măgar și-l legă la picioare, în timp ce banditul înjura somnul acela mortal care-l cuprinsese.

«Hai să ne pișăm pe fața lui» propuse banditul de Pelonero.

Începu el. Tâșnitura se răspândea de pe păr pe ceafă și pe sub cămașă.

«Plouă?» întreba cu gura cleioasă.

Frate-meu se pișa pe față și Schinchimiddu pe buric.

«Plouă! Vai, vinul ăla mi-a-mpăienjenit mintea.» se plângea.

Îl înconjură din toate părțile, căci toți voiau să urineze.

«Lăsați-mă și pe mine» zicea Colombino.

Se făcuse un pârâu; se scurgea pe lângă și peste corpul lui Febronio care striga: «Ce faceți? Ce faceți?»

«Acuma hai s-o întindem» ne sfătui Turi. «Dacă îi dispar efectele vinului îi cheamă pe ceilalți, și nu-s prea departe. Vedeți, acolo jos?»

Se vedea pădurea de nopali, un zid ce bloca pe neașteptate coborâșul abrupt. Trăserăm de măgari, care de cap, care de chingă, și începurăm iar urcușul, uitându-ne în sus unde se vedea vârful negru.

«Când ajungem?» întrebă Colombino.

Ciuriddu propuse să încălecăm pe măgari. «Hoții n-au cum să ne mai prindă de-acum. Suntem peste mână și Febronio doarme.»

Așa zise. Animalele erau obișnuite cu drumurile rele greu de străbătut, și nu îi stânjenea deloc, ci urcau dând din copite și râcâind pietrele mărunte. Îi oprirăm și urcarăm dintr-o săritură, eu, Passuluni, Ciuriddu și Turi.

«Bine» zise Turi. «deocamdată călărim noi, apoi ceilalți.»

Măgarii trăgeau mai greu acum. Răsuflau, căutau terenul mai puțin alunecos, dând din copite, dar noi le dădeam picioare în burtă, exclamând: «Hei, mergi, măgar de bandiți.»

Era bine în șa printre coșuri. Simțeam între picioare blana pufoasă a animalului. Dură puțin, căci ceilalți se răzvrătiră:

«Și noi? Sunteți regi, cu servitorii după voi?»

Nu-mi făcu plăcere s-o iau iar pe jos. Urcușul era și mai abrupt și trebuia să te agăți de colțul stâncilor; numai pe versantul din dreapta pământul era mai neted, jos de tot, era o pantă domoală de unde se auzea un ronțăit continuu de greieri.

Pelonero, Schinchimiddu și frate-meu se distrau pe măgari. «Ah, ce răcoare sus aici» ziceau să ne ia în bășcălie. Eu mă uitai în sus. Eram aproape ajunși căci încrețiturile muntelui se netezeau și i se vedeau marginile.

Animalele se opriră pe un mic podiș învălurat, cu atâția bolovani de nu aveai nici unde să pui piciorul. Cei patru cavaleri bătură cu pumnii și cu picioarele în măgari ca-n tobă.

«Hai, ticăloșilor» zicea frate-meu «mișcați-vă. Ce v-apucă?» Agrippino zise că nu se putea face nimic, trebuia să se dea jos, fiindcă măgarii se obosiseră și era plin peste tot de pietre, parcă erau ciuperci. Schinchimiddu, frate-meu și Ciuriddu se dădură jos din șa, înjurând.

Animalele, dând de mai multe ori din coadă,

continuară să se cațere. Nimeni nu avea chef de vorbă. Stelladoro se rătoi către Agrippino:

«Din vina ta suntem aici. Da' unde naiba mergem, la peștera din Bethleem, să ne rugăm lui Iisus?»

Agrippino nu răspunse. Urca în urma mea, aplecat, căutând locul sigur sau vlăstari.

Ne oprirăm de mai multe ori. Măgarii șchiopătau din greu, vânturându-ne în față aer puturos și cald.

Turi ajunse primul.

«He, he» râse. «Ce faceți acolo jos?»

Ajunsei în vârf după Agrippino și Schinchimiddu. Cărarea se sfârșea într-o miriște acoperită de pământ nisipos și de tufișuri de sorg. Sus bătea un vânt ușor dinspre răsărit ce uneori ne răvășea părul și alteori rămânea încremenit în insule de nemișcată căldură.

«Ce răcoare» zisei.

Ultimul sosi Passuluni, care bombăni: «Munte împutit, cine te-a fătat?»

Animalele se așezară printre sorg cu picioarele dinainte întinse în aceeași direcție. Scuturau din spinări, poate fiindcă voiau să fie ușurate de coșurile cu pâine. Colombino și frate-meu se așezară și ei.

«Ce facem?» întrebai. «Să ne odihnim» propuse Carmelo. «Ce ne mai pasă de bandiți. Până aici n-or să poată ajunge în noaptea asta.»

Nimeni nu se-mpotrivi. De altfel, nu știam unde să mergem și dedesupt de noi se vedea parcă o fântână biciuită de un neîncetat abur de întuneric. Ne lungirăm lângă măgari ca să nu cumva —cum spuse Pelonero— să nu-i auzim dacă s-ar fi îndepărtat în timp ce dormeam.

Nu era rău printre sorg, chiar dacă eram nevoiți să stăm nemișcați ca să nu ne zgâriem cu ierburile rele de munte.

Greierii râcăiau pese tot ca niște trompete îndepărtate, scufundate într-un râu. «Ah, maică-mea îmi cântă de leagăn.» zise frate-meu, simțitor la ora aceea târzie din noapte, și adormi ca un copil prostuț ce era, trăgând cu urechea înspre câmpie. Și ceilalți adormiră în curând. Eu voiam să mă gândesc la surorile mele, la taică-meu în Abisinia, dar gândurile mi se destrămau și mă luă somnul.

Ne treziră niște răgete. Erau asurzitoare, chiar în ceafa mea.

«Oh, măgari împuțiți» zise Ciuriddu. «Ce bine dormeam.»

Passuluni, Turi și Colombino își întinseră brațele, căscând de mai multe ori. Se lumina de ziuă deja, însă încetul cu încetul.

«Și acum?» întrebă Stelladoro ca și cum ar fi reluat o discuție întreruptă.

«Și acum?»

«Și acum?»

Turi se uită în coșuri. Mirosul de pâine era ca un fir care ne ademenea și ne alinta simțurile.

«Ah!» exclamă. «Veniți aici.»

Eu n-aveam chef să mă scol; mă cuibărisem într-o tufă din care vedeam numai într-o parte. Pelonero, Colombino și frate-meu se apropiară de Turi și scoaseră strigăte de mirare.

«Ce e?» întrebă Stelladoro, deloc dispus să se ridice din culcușul lui de paie.

Turi scoase un corn dintr-o desagă. Frate-meu scoase altul. Carmelo se uita și se gândea, el care umblase prin lume împreună cu taică-său. Și Pelonero găsisse un corn, părea de os, și se termina cu o cavitate micuță conică, semăna cu o gaură albă.

«Păi ce fac bandiții cu astea?» întreba Pelonero. «O orchestră?»

El suflă primul în corn și parcă ar fi bubuit din cur, apoi sunetul se limpezi în grabă în niște stropi veseli.

Suflă și frate-meu și apoi Turi care trâmbița tare ca un cocoș.

Noi priveam la cele trei animale cornute și numai Passuluni se ridică să caute în desagi. Măgarii erau deja nerăbdători să reia drumul și dădeau din coadă. Nu mai erau alți corni și Passuluni îl rugă pe Pelonero să i-l dea pe-al lui. Cântă. Aerul înnebunit se răspândea în rafale vântos cu cadențe răgușite peste munte și sălta spre apus zguduind noaptea înlemnită.

Schinchimiddu, chemat așa pentru că era mic de statură, reuși să găsească ultimul corn, legat de samarul măgarului negricios. Avea mânerul crăpat. Turi îi acoperea pe toți ceilalți și din când în când zicea:

«Cine știe cânta mai bine ca mine?»

Ne întărâta astfel și pe noi care ne bucuram de priveliștea aceea, întinși în culcușuri.

Carmelo se îndepărtase și se oprise de partea cealaltă și se uita în josul povârnișului.

«Bine» ne zise, întorcându-se înapoi. «Nu se văd tufe de nopali și bandiții nu ne pot auzi. E mare distanța.»

Ciuriddu împrumutase cornul de la frate-meu.

Sufla de mama focului dar nu reușea să sufle la fel de tare ca Turi, care făcea să tremure rariștea cu trâmbițaturile lui, trezind niște ciocârlii și niște potârnicchi, ce, luându-și zborul, dilatară cerul.

«Ha, ha, ha» râdeam eu, Stelladoro și Colombino.

Pelonero ținea cornul jos, și aproape îl târâia peste tufe de sorg ce se albeau, stârnind un zumzăit de musculițe și de bondari. Frate-meu ținea cornul la jumătatea trupului, avea buzele băloase de-atâta osteneală. Instrumentul scotea țipete de mamă, grohăituri de porc, cântec de privighetoare muribundă. În jur, peste câmpia pietroasă se lumina de ziuă printre umbre fumegânde. Jos, la poalele coborâșului, se înlănțuiau casele din Palagonia.

«Haideți!» zisei.

«Hai!»

«Distrugeți tot» râdea Stelladoro, culcat prin ierburi.

«Ola, olaola»

«Cântați, cântați!»

«Haideți!»

«Nu vă pierdeți răsuflarea, proștilor.»

Cei patru cântăreți se așezaseră aproape unul de altul, cel mai mic Schinchimiddu, cel mai mare Turi. Țineau ritmul, mișcând gâtul la stânga și la dreapta. Câmpia dinspre Mineo era încă pustie.

«Hei, hei» făcu Colombino «ce cai verzi aleargă acolo jos?»

«Hi ,hi» râse Carmelo. «Așa strălucește apa mării.»

«Sunt porți micuțe-micuțe, nu vedeți?» zicea Stelladoro, ce trăgea cu urechea din ascunzișul său.

«E ziuă, e ziuă» ziceau, și Colombino privea cu ochi triști puținele stele ce se evaporau în albeața uniformă.

Din locul meu, se vedeau deja străzile satului, și pe unde se deschideau obloanele să privească afară. Cântăreții nu se mai strâmbau și trâmbițau plăcut; orizontul părea înflăcărat de raze. Eu mă ridicasem și cercetam coborâșul ce ducea în sat.

«Ne-am futut, zigo» lălăiam eu. «Ne-am futut, zigo.»

Colombino se apropiase ca să cerceteze locul. Eu clătinam din cap. Îl strigai pe Colombino care se freca la ochi.

«Ce vrei?» întrebă.

«Pe unde o luăm?» zisei. «putem merge doar noi. Dacă ducem și măgarii, ne vād în sat.»

Îi trasei una în fluierile picioarelor lui Pelonero. «Ascultă-mă» îi zisei.

Melodia se întrerupse și ceilalți tăcură o clipă. Vălurele de aer întunecat se înăspriră pe vârful dealului.

«Trebuie să luăm o hotărâre» ziceam. «Ar putea sosi și bandiții.»

Schinchimiddu, îmbrobonat de sudoare, lăsă cornul printre tufele de sorg.

«Ce vreți, tâmpiților?» ne zise.

«Vino-ncoa'.»

Se uită de pe margine.

«Păi ce mai așteptăm să mergem?» se sperie. «E lume pe străzi. Nu putem merge cu măgarii.»

Îl luarăm pe frate-meu de-un picior, sărea și cânta; lumina îi sticlea pe față. Pelonero veni după noi de bunăvoie cu cornul la subsuoară. Scrută jos în sat. Apoi se așează pe o piatră și se gândi.

«La ce p.... mă-tii te gândești?» îi zise Stelladoro, ce se ridicase de la locul lui. «Să lăsăm măgarii și să mergem dacă nu vrem s-avem o zi groaznică.»

Fața de șoarec a lui Pelonero se schimbă, își descreți repede fruntea încruntată de strâmbături, cu un rânjel măgăresc, de al naibii ce era.

«Încă nu s-a terminat distracția» excalmă.

«Ce vrei să spui? Dacă sosesc hoții, ne sparg capul!»

«Pâinea n-o putem salva, așa-i» continuă. «Singurul drum e acela spre Palagonia și acolo ne-ar ataca dacă ne-ar vedea cu atâtea bunătăți. Știți ce facem?»

«Ce facem, nenorocitul?»

«Vedeți cărarea asta? Se sfârșește chiar în fața caselor. Hai să rostogolim pâinea pe ea. Ha, ha, ha.»

Râse și Carmelo de găselnița lui Pelonero. Dezlegarăm desagii de pe măgari. Turi mai cânta; dinspre Lentini se vedeau dâre sângerii.

«Strigați-l» zise Stelladoro.

Pelonero luase o pâine rotundă și, ținând cu grijă, o aruncă printre pietre, făcând-o să se rostogolească până la primele porți din sat. Nimeni nu-și dăduse seama jos acolo; de acolo de sus nu puteau cădea decât pietre. Pâinea avea culoarea aurului și era păcat s-o aruncăm așa, în jos pe povârniș, în șiruri nesfârșite. Primii care băgară de seamă ce se-ntâmplă

fură niște copii, de la primele case. Cu nepăsare luau pâinea și o mâncau.

«Uită-te la mucoșii ăia» zicea Steladoro, ce era unul din cei mai buni trăgători împreună cu Agrippino. Nu greșeau nici o lovitură. Ca să nu ne vadă, ne ascunsesem în spatele unei stânci pe care creșteau câțiva sofrani galbeni.

Niște babe înconjură copiii, strigând. Vocea lor era ca de cucuvea.

«Go go, go, tototo.»

N-auzeam altceva. Fraze fără noimă, desigur din cauza distanței. Passuluni, frate-meu și Pelonero râdeau, aruncând pâinea tot pe aceeași urmă. Pâinea sărea din piatră-n piatră. Era un du-te vino de oameni ce priveau în sus zgomotoase, către noi. Niște femei îngenunchiaseră și făceau mătănii cu palmele deschise.

Turi încetase cu cântatul și venise lângă noi, bucuros de acest nou joc.

«Ha, ha» făcea frate-meu «jos s-or fi rugând la sfântul Febronio, în loc să se roage la unchiu' lui Peppi Stelladoro.»

Bombardam bucata aceea de sat cu pâinile ce săreau dintr-o râpă în alta. Uneori se rupeau, umplând de miezuri tufele de păducel și bolovanii.

Auzirăm clopotele trăgând de jos, cu bătăi răsunătoare.

«Pui pariu că bat pentru noi?» zise Colombino, gata să-și dea drumul fanteziilor. 'Coșurile erau aproape golite, la două li se vedea chiar fundul din trestii împletite.

«Pe unde plecăm?» întrebă Carmelo.

Nu-l băgarăm în seamă. Mai era pâine de aruncat, și jos venea lume de pe la toate porțile și strigau tare pesemne, după zgomotul ce plângător și răsfrânt ajungea până la noi.

«Vai, ce proști!» exclamă Schinchimiddu, ce nu se mai sătura de jocul ăsta. Pâinea era pe terminate. «Stați!» ne zise Carmelo.

«Ce vrei?» întreba Agrippino, atent să țintească.

«Să păstrăm niște pâini și pentru noi și să ne pregătim de fugă»

«Ce tot zici?» se băgă Turi.

«Uitați-vă!»

Ne luarăm după degetul lui pe jumătate strâmb, murdar de pământ, și jos de tot într-o livadă de migdali și nopali, văzurăm câțiva inși urcând cu grijă, cu siguranță îndreptându-se spre noi.

«Îs bandiții?» întrebă Colombino.

«Da' de unde» făcu Carmelo. «Mi se par săteni care vor să descopere miracolul pâinilor.»

Fiecare dintre noi își băgă o pâine în sân, rostogolirăm coșurile în cealaltă parte și cu pietre îndepărtarăm animalele, spre cărarea de pe care venisem. Carmelo, din fericire, descoperise o scară, pe care o săpase ploaia în peretele estic al muntelui. Coborârăm unul câte unul. Era destul să te ții cu mâinile de stânca de sus și să te uiți la picioare.

Coborâșul se termină repede și ne trezirăm în mijlocul unei livezi de migdali. Ne umplurăm buzunarele cu fructe, care din întâmplare nu fuseseră scuturate încă. Din păcate, după aceea ne fu sete.

Întâi lui Schinchimiddu.

«Mă arde limba.» zise.

Și lui frate-meu îi fu sete.

«Am cântat prea mult» își dădu cu părerea.

Pelonero scui pă, o salivă arsă, mângoasă.
«Cristoșii mă-tii» înjură.

Pământul era pârjolit; terase argiloase coborau spre întinderea albă a câmpiei.

«Ne băgăm în vreo livadă de portocali» ne povățuia Turi, care-și ținea cornul legat la curea.

Odată coborâți, ajunserăm într-o mică vâlcea plină de verdele portocalilor.

«Hei, urra!» zisei.

Ne grăbirăm. «Un-doi, un-doi» zicea Agrippino ca să ne ia peste picior.

«Credeți că găsim apă?» zicea ca tâmpitul Colombino.

Pe sub ramurile copacilor era răcoare, crengile se uneau ca într-un acoperiș, simțeam umezeala sub picioare; nici urmă de apă. Pelonero mirosea și lungea frunzele, crezând că sunt umede.

«Vă arăt eu» zise Agrippino, râzând. «Da' dacă ne descoperă, trebuie să fugim.» Ne luarăm după el. Cu cât înaintam, cu atât razele soarelui pătrundeau mai puțin.

«Mergem la pârâu sau în sat. Cine să ne cunoască?» zicea Turi.

«O clipă» insistă Agrippino.

Găsi fântâna. Era închisă și misterioasă.

«Păi cum facem?» îl întrebă pe frate-meu.

Rămaserăm nemișcați în jurul camaradului nostru.

Mișcă un mecanism, scutură un lanț`de fier, nimic.

«Și acum?» făcu Colombino.

«Ar trebui cheile» observă Turi. «Crezi că țărani-s proști?»

«Ziua nu se-nchid puțurile» comentă Agrippino, care între timp mișca o pârghie.

Auzirăm o absorție puternică și un gălgâit neașteptat.

«De unde vine?» întrebă Colombino.

Turi și Passuluni arătară spre niște șanțuri mici prin grădină, în vreme ce un șiroi de valuri mărunte se revărsa în jur.

«Uite-o!»

«Vorbește!»

«Cântă!»

«Vine de sub pământ.»

«Cine te ținea prizonieră?»

«Ieși repede, mârșavo!»

Cea dintâi era apă gri, probabil amestecată cu pământ, dar cu sughițuri spumoase curgea deja peste țiglele ce formau fundul canalelor și se răsucea pe margine în vălurile clocotitoare, lăptoase și curviștine.

«Mult îți trebui să ieși!» se plângea Schinchimiddu, ce-și ascutea limba-ntre dinți.

«Cine te ținea de cur, acolo jos?»

Ne lungirăm să bem, pe rând, de-a lungul canalului, și sorbeam ca niște oi, făcând zgomot cu buzele și plescăind în cerul gurii. Mie îmi ieșea și pe nas, mă pișca, dar mă răcorea, mai ales că, împreună cu Pelonero, Turi și Agrippino stăteam cu botul în

vâna de apă și cu fața la suprafața pârlăușului ce curgea într-una.

Băurăm pe săturate, ba chiar scuipărăm apă pe portocali, pe pământul săpat, pe noi, ca într-o adevărată bătaie gălgăită. Niște câini lătrară din spatele livezii de portocali, întâi mai încet, ca și când ar fi fost treziți din somn, apoi tot mai tare, până când se prefăcu în hăulit furios. Ne descoperiseră.

«Fugiți» zise Agrippino.

Ne luarăm după el. Simțea din instinct pe unde s-o apuce, căci își dădea seama, după cum se schimba lumina, dacă portocalii se răreau.

Într-adevăr, ziua nu mai era așa de întunecată, aerul se rarefia, și ne venea în întâmpinare o zăpușeală arzătoare. Ieșirăm pe o cărare brăzdată cu urme de roți. Nu era nimeni.

«Pe-aici» zise Agrippino.

Casele din Palagonia nu erau departe, dar tot era mult de mers și eram îngrijorați fiindcă trebuia să trecem prin fața livezii cu nopali unde-i lăsasem pe bandiții adormiți.

«Păi cum să facem?» zicea Colombino.

«Nu-ți fă griji» îi răspunse râzând Pelonero. «Nu coboară ei hoții la ora asta în mijlocul satului. Cine știe pe unde-or fi.»

Tocmai ajunși la curbele umbrite de măslini, auzirăm un hârâit îndepărtat, apoi ca și când ceva se rostogolea, și văzurăm înroșindu-se podul de peste torentul Cornalunga.

«O fi o mașină» comentă frate-meu.

Era un jeep, ultimul pe care îl văzurăm în acel

război, sfârșit de-acum pentru noi. Ne așezarăm în mijlocul străzii, șoferul frână, înjurând, după cum înțeleseserăm din vorbele lui, dar fu nevoit să ne lase să urcăm.

«Enna, Enna» zicea. «I am going to Enna.»

Erau doi soldați în total, și noi ne cuibărirăm pe scaune, strâns, unul lângă altul, cur în cur, spate în spate. Pelonero spărgea cu dinții niște migdale, tot așa și Turi și Schinchimiddu. Americanii le luară zicând «good, good», și râdeau, în timp ce vântul ne ardea pe față și Câmpia din Mineo dansa în jurul nostru.

Ne lăsară la răscruce și, dând multă vreme din mâini, ne salutară bucuroși.

CAPITOLUL VII

De atunci înainte nu mai întâlnirăm alte mașini englezești sau americane; prin părțile noastre nu trecea nimeni, chiar și căldura se potolise, căci era deja septembrie târziu. Turi, Schinchimiddu și Passuluni își puseseră în cap să meargă la Catania, însă așteptau vești de la Risichino și Mario; nimeni nu le aducea, nici măcar căruțașii ce mergeau să facă bișniță în oraș și cunoșteau toate cartierele, până și portul.

Ne întâlneam mereu dar în sat stăteam rareori.

Câteodată mergeam sus la Castel, întunecos de la ierburile înnegrite, peste care se involburau primele vârtejuri de vânt. Ne așezam pe marginea povârnișului și așteptam ca vreun zumzet îndepărtat să ne spună că un avion va apărea în adâncitura munților. Nu se auzea nimic, în afară de câte-o piatră ce se desprindea singură și răsuna pe spinările stâncoase. N-aveam chef de vorbă, doar cu călcâiele râcăiam peretele de stâncă ce se fărâmița.

Odată ni se păru că auzim ceva, ca un ronțait de soarec, venea din toate părțile, dar tot așteptând era mereu la fel, poate era un avion departe, departe, sau niște cocori care migrau.

«Hai să ne uitam la p...ă, cel puțin vedem ceva» zise Pelonero.

Râse frate-meu: «Altceva ne trebuie.»

Primul se ridică Turi, insistând că trebuia mers la Catania, să părăsim odată și odată satul.

«E-adevărat că Giovanni Rocuzzo se joacă la Fiumecaldo?» întrebă Stelladoro. De ce-i veni așa un gând rău și nimicitor?

«Trăiască» exclamă Schinchimiddu, și plecă primul, îndreptându-se spre Ciurera.

Ne luarăm după el, întâi Pelonero. Carmelo începu să cânte cu vocea lui falsă ca o găină cotcodăcitoare.

«Rosa Pitosa, fimmina di casa, veni to' maritu...»

Passuluni și frate-meu reluară motivul, lălăindu-se din gură, din gât și din inimă, ca și când ar fi dus mortul.

«Pitosa, Pitosa...»

Înainte de a alerga Pelonero, iute de picior fusese întotdeauna. Sărea peste hârtoape, peste grămezile de bolovani, și peste cotețele pe care țărăncile le scoteau afară, peste tufele muribunde de flori de mai, iar pe coborâș fu ca un fulger; era un cocoloș de aer și de lumină alb-cenușie, căci un zeu încornorat, îpuțit și înșelător îl ademenea.

«Hei, unde te duci, Pelonero?» îi ziceam.

Nu-mi răspunse, nici nu putea, fiindcă nu auzea chemările mele. Alergam cât ne țineau picioarele, și Colombino alături de mine.

Tăiarăm strada de la Fuoriporta, de unde sosiseră englezii împrôscând cu ciocolată și o luarăm pe cărarea spre Seicanali, ce se abătea la dreapta, în bucata de pământ a lui Don Iano Aloisi.

Smochinele se crăpau de coapte ce erau.

«La atac» zise Passuluni, lup cu o sută de burți. Dar atacul ni-l dădu un țăran cu o măciucă.

«Țăran blestemat» îi zise Passuluni «Dă-te la o parte, nu știi că-i război?»

«Război a fost» ne răspunse zgârcitul ăla. «Vă sparg capetele dacă nu plecați. Da' ce, e sfârșitul lumii?»

O luarăm iar pe cărăruia ce mergea în jos, spre torent, întortochiată și cocoșată, săpată în terenul argilos. Creșteau tufe de sorg.

«Țăran blestemat» cânta Pelonero, tot în frunte, ca și când focul sacru îi ardea în piept. «Tot o să mâncăm noi. Țăran blestemat!» Și noi îi țineam isonul, cu vocea anume când subțire, de copii, când apoi pe neașteptate groasă, de preoți ce cîntă slujba.

«Capul vi-l crăp» ne striga omulețul, amărât, blestemat, înghițit tot mai mult de depărtare.

Ajunserăm pe terenurile lui Malvicino ce suiau ca niște etajere către muntele Calvario, întunecat de crângurile de măslini; cenușă împrăștiată ne intra în ochi și dinspre munții Camuti ce se înălțau în fața noastră.

Primul se opri Turi, ce-i strigă pe ceilalți cu glas tare.

«Chiar vreți să mergem prin peșteri pe la Fiumecaldo să-l căutăm pe Giovanni Rocuzzo? Stați așa!»

Ne oprirăm. Carmelo zări niște ruguri ale căror ramuri se aplecau peste cărare.

«La răcoare!» zise.

Erau niște scări naturale de cretă, adevărate scaune. Passsuluni își trase un pumn în stomac, căci îi chiorăia în continuu.

«Păi cum facem?» mormăi. «Ce mâncăm?»

Agrippino ne sfătui să mergem pe câmpurile învecinate să culegem câte ceva. Se ridică întrebând: «Cine vine cu mine?»

Îl urmară frate-meu, Schinchimiddu și Ciuriddu. Trecură printre ruguri printr-un loc pe unde nu erau așa de dese, ci doar rămurele tinere ce se-ndoiau ușor.

Între timp, Colombino pusese ochii lui porcini pe tufe, uitându-se când încoace când încolo. Întinse o mână și culese, una câte una, niște mure.

«'S bune» exclamă Passuluni. «Dă-mi-le.»

«Da» îi răspunse Colombino, dar dintr-o singură înghițitură mâncă fructele micuțe ce-i înroșeau buzele.

«Buci mari» îl înjură Passuluni.

Nu erau rele fructele alea. Le culegeam cu voie bună de prin tufe ce ne apărau de soarele încă arzător. Pelonero le găsea scotocind prin cotloanele cele mai întunecoase. «Uite-le» zicea. Multe le ciuguliseră mierlele și erau ca niște năsturași albaştri.

«Oh, de ce mai există și păsările?» înjură Passuluni, care nu mai putea de foame, și acceptase în silă propunerea să adunăm mai multe mâini de mure înainte de a le mânca.

Rugul era mare și învăluia chiar și trunchiurile de măslini.

Căutam furioși, aproape închiudați, dar adunarăm puține mâini de fructe. Era deja toamnă și vrăbiile, mierlele și țăranii prădaseră deja tot.

Le așezarăm pe o piatră pe care o curățarăm anume.

Le împrăștiarăm ca să pară mai multe.

«La atac» făcu Passuluni, căruia îi lăsa gura apă.

«Și ceilalți, ce, sunt câini?» zise Turi.

Nu venea nimeni, nici nu se auzea vreun zgomot de pași printre ierburile negre.

«Băi, Agrippino, Schinchimiddu, Tutu!» chemai.

Auzirăm ca o voce sufocată ce venea de departe.

«Unde sunteți?»

Așteptarăm. Sosiră cu un mănunchi de spice. Suiau dinspre torent. Schinchimiddu zise:

«Giovanni Roccuzzo se joacă la peșteră. I-am auzit schelălăiturile.»

«Așa?» întrebă Pelonero, ca și când un glas necunoscut l-ar fi chemat.

«Hai să mâncăm, la naiba!» înjura Passuluni.

Smicurarăm spicele. Era grâu negricios, cu boabe tari și lemnoase.

«Păi cum să mâncăm așa ceva? Ce, suntem măgari?» sări Colombino.

«Ar trebui să-l fierbem» ne sfătui Turi.

«Cum să facem? dacă n-avem chibrituri?»

Agrippino era un țăran atotștiutor, se înțelegea după cum mișca din gură neconținut; un gând îl rodea.

«Așteptați» zise.

Adună crengi, vreascuri și câteva ierburi.

Colombino se uita la el și se scărpină în cap.

Tăranul luă două pietre ascuțite, aspre`și le frecă tare una de alta; zanzan, zanzan. Frate-meu râse. Passuluni voia să facă la fel dar nu putea căci burta îi chiorăia și el își trăgea pumni s-o amuțească. Turi zise: «N-am mai văzut cum se face.»

«Păi și normal» răspunse Colombino. «Nu citești niciodată. Ne-am întors în epoca de piatră. Ce crezi că chibriturile au existat întotdeauna?»

Agrippino era umflat la față de trudă, și venele de la gât i se umflau. Zanzan, zanzan. Nu fu zadarnic. Câteva scânteii izbucniră între pietre, le scrijeliră parcă le-ar fi zgâriat cu unghia, se stinseră.

«Focul!» strigarăm.

Eram ochi și urechi, nici nu ne mai gândeam la câmpia din jurul nostru ce se desfășura aici în terase iar dincolo se surpa la vale. Și freacă-freacă, un vârful de foc trosni printre crengi, o sclipire de gămlii fu, străluci în sfârșit printre frunzele uscate.

«Focul nostru» strigau Colombino și frate-meu.

Din palmele mâinilor lăsarăm grâul să alunece pe jarul minuscul, grăunțele se înroșeau lucioase și se desfăceau pocnind. Agrippino avea grijă să se coacă.

«Ce miros de pâine» zise Passuluni.

Așa era. Agrippino luă grâul din cenușa arzătoare, zicând: «E gata, la masă.»

Suflam peste grâul rumenit să-l răcim, și miresmele îmbătătoare ne desfătau mintea. Pelonero, atunci, cu vorba lui ca de rege, începu ultima lui litanie dulce-tristă:

«Vai de cine se-atinge de pulpa mea.»

Și luă grâul și-l mâncă.

«Scuzați, am greșit» spuse iar. «E fazan, am înțeles când am gustat. Vă las vouă cocoșii, potârnichele și prepelițele.»

Passuluni nu auzea pe nimeni, și ar fi mâncat tot, dacă eu cu Turi nu i-am fi tras câteva peste mâini. Bun era grâul, mai rar mi se-ntâmplase să-l mănânc așa; fiert, cu miere, da.

«A mea e carne de păsare-paradis» zicea Colombino.

«Ficat de porc fript la grătar» cânta Carmelo, ce se pricepea la carne, fiind taică-său măcelar.

«Burtă a la don Michele Rizzo» zicea Schinchimiddu.

«Fazani, vă spun eu» insista Pelonero. «Nu simțiți mirosul?»

«Cururi de găină fripte în ulei» o zise pe-a lui Stelladoro.

Trecurăm la mure. Ni se fărâmițau printre degete și ne înțeleau cerul gurii cu un roșu-violet. Din păcate, erau puține, dar cel puțin ne răcoreau; eu mestecam încet partea mea ca să o gust mai bine și-o priveam mâhnit cum se împrăștează. Pelonero își reluă discursul și vorbele i se făceau totuna cu alergarea râului.

«Smochine alese. Nici măcar în grădina lui don Iacopo Aloisi.»

Și noi umpleam aerul cu cuvintele noastre.

«Ananași.»

«Ce ziseși? Sunt animale?»

Colombino alegea comparații dificile.

«Piersici.»

«Sunt rulouri cu brânză.»

«Struguri din grădina regelui.»

«Miere ce albinele o fac anume pentru noi.»

«Orez de aur. Din China.»

«Păi unde-i China?»

«Lotuși.»

«Da, lotuși.»

«Pepeni proaspeți. Cine dorește să cumpere?»

«Mandarine din Scordia.»

«Miere, lotuși, mandarine, struguri, căpșuni.»

Și frate-meu ce se distra să încurce totul, chiar și numele lui, exclaimă:

«Căpșunimandarinemierelotuși.»

Prânzul se sfârșise. Nu ne săturasem, dar ne distrasem; și Passuluni își spusese replicile. Și tot Stelladoro, inimă-neagră inimă-neagră, începu iar cu ideea lui:

«Și acum la Giovanni Roccuzzo, la vale!»

Turi nu voia. «Ce, să-l vedem pe prostul ăla însetat de sânge?» zicea.

O luarăm iarăși să ne întâmpinăm soarta. Cărăruia se lărgea și se albea de la șisturile întortocheate ce ascundeau în spate torentul. Schinchimiddu între timp ne zise că văzuse în fața peșterii trei copii, Rummulicchio, Chiuviddu și Fino.

«Stau să se joace cu Giovanni, de când englezii l-au dat afară din marginea satului.»

Turi se opri pe o înălțătură de bazalt și voia să ne convingă să nu mergem înainte. Pelonero nu-l ascultă și, cățărându-se pe o stâncă, ne făcea semn să ne luăm după el. Nu era simplu să-l urmăm sus,

pe creasta aceea; trebuia mers cu grijă, în patru labe ca oile, cu pericolul să te sfărâmi în gol. Oricum, reușirăm. Ne așezarăm printre tufele de capere și auzirăm un murmur de cuvinte nedeslușite urcând până la noi din peșteră, căreia nu-i vedeam nici măcar intrarea.

«El e» zise Schinchimiddu, amintindu-și jocurile de altădată.

Murmurul era acum tânguitor, ca un glas îndoit de durere, dar era nedeslușit și îndepărtat, căci practic venea de sub pământ.

De acolo se vedea întreaga vale, despăcată de stâncile atârănânde în care fierbea torentul.

După puțin, îl văzurăm pe Giovanni ieșind cu o pisică moartă pe o tavă, luminată de o sută de chibrituri, mai ales la capul întors într-o parte.

«Oh, blestematul, nu se schimbă niciodată» observă Colombino, ce în trecut fusese unul din banda lui.

Passuluni se umfla și se dezumfla de un răs abia reținut, să nu ne descopere. Cioclii – căci asta erau nebunii aceia – intrară iarăși în peșteră; și apoi sui fumul cuvintelor rele. După aceea fu liniște, îmi țiuia în urechi ca un șuierat ascuțit neîntrerupt. Nimeni nu trecea la ora aceea pe la Fiumecaldo.

«Ce facem?» întrebă frate-meu, către Turi ce ne aștepta pe cărare.

«Hai să-i facem o glumă lui Giovanni» propuse Stelladoro. «Să-l speriem.»

«Opriți-vă» zicea Turi, ce venea spre noi. «O să ne încăierăm.»

Nu-l ascultarăm. Chiar frate-meu începu să fluiera; era ori nu un măcăleandru? Cirișea sunete peste sunete și noi după el, șuierând îndârjit ca mierlele. În fața peșterii, fluierăturile noastre ajungeau nedeșluite, abia suflate, dar ecoul văii le înmiia ca-ntr-un adevărat cor de păsări cântătoare.

Giovanni ieși, privi spre râu, care în locul acela se arunca într-o cascadă mică, și ciuli urechile.

Chiuviddu, Rummulicchio și Fino stăteau lângă el, mici și șterși, în spatele unui val de fum. Fluieratul nostru era acum în toi, ca un cântec de mierle certărețe, când acel fiu de vrăjitoare împuțită se uită în sus și ne văzu.

«Ce vreți?» ne strigă. «Am venit eu vreodată să vă stric jocurile de război? Ce vânt rău vă aduce pe-aici?»

Îi răspunserăm cu un șuierat furios, cu triluri răutăcioase, cu triluri de privighetoare jalnice și apoi cu pârâituri turbate amestecate cu înjurături improvizate.

«Ce vreți?» continuă Giovanni Rocuzzo cu voce de oaie plângăcioasă, în timp ce Rummulicchio, Chiuviddu și Fino ascultau îndobitociți cum răsunau trâmbițele noastre ascuțite.

Acel ton al vocii, de mamă răpusă de jale, mă pătrundea la inimă și-i zisei lui Pelonero, care stătea lângă mine, ca o pasăre șuierătoare:

«Nu vezi că plânge când vorbește? Hai să-l lăsăm în pace.»

Pelonero, care uneori era sensibil ca o floarea-soarelui la razele soarelui, încetă să mai fluiera.

Ceilalți încetară și ei, pârlăiau doar din buze, și păreau acum rândunici ce se-depărtează țipând. Giovanni ne privi iarăși, apoi intră sub pământ.

«Gata» zicea Turi. «Nu v-ați obosit? Hai în sat. Ce vreți să faceți în valea asta?»

«Să căutăm raci» propuse Agrippino. «Se ascund pe sub lespezi. Le smulgem picioarele.»

«Hm, plăcută treabă» zise Passuluni. «Se pot mânca prăjiți?»

Coborârăm de-a bușilea, cu spatele spre răsărit, dar Schinchimiddu se beși.

«Trebuie să mă cac» zise.

«Păi cine stă după tine?» făcu Carmelo.

Pelonero ne sfătui să-l așteptăm. «Turi ne povestește ceva» zise.

Și nu-și dădu seama că fața i se făcuse ca de porc, cu buzele îngroșate, ca și cum o aripă neagră ar fi trecut peste ea ușor.

Turi fu gădilat în mândria lui, avusese întotdeauna darul povestirii, înainte ca războiul să fi ajuns la Mineo. Uită de gândul întoarcerii și se așază cu noi în mica adâncitură din țărâna gălbuie de la iarbă. Schinchimiddu stătea la vreo douăzeci de pași de noi, scoțând sunete din fund și din gură și dând din mâini de fericirea momentului.

«Cine-i mai bine ca mine?» striga.

«Ce ne povestești?» întrebă Colombino, blegit, cu ochii rotunzi gânditori, moleșit până-n măduva oaselor.

«Mi-o povestea bunică-mea» începu Turi, ce parcă punea o piatră peste alta la fiecare cuvânt.

Pelonero își reveni, fruntea i se descreți și pe fund în jos începu să sară pe povârniș.

«Bunică-mea, bunică-mea» zicea și râdea .

Frate-meu după el, frecându-se și el de teren și de ierburile spinoase. Turi se făcu că nu-i vede și începu povestea:

«Trebuie să știți că se numea apa Seni și Macaone mergea la apă să-i scufunde în ea pe luptătorii răniți și să-i vindece. Înainte de a ajunge acolo era o câmpie, zisă a lui Ilio; vara era acoperită de praf și dacă cineva o răscolea cu mâinile găsea acolo jambiere, bucăți de coif și oase omenești.»

Turi se întrerupea des, poate ca să se gândească.

Privea înaintea lui, ca și când ar fi trebuit s-aștepte ca vorbele să se prindă de ierburile roșii și apoi relua:

«Prin părțile acelea locuia un rege, pe un munte sălbatic. Era bolnav pe moarte și-i vru lângă el pe cei doi fii ai săi. Lor le porunci să plece în căutarea apei Seni, dacă voiau să-l vindece. Celui care va găsi-o, îi va da regatul cu o sută de orașe minunate, Ftia, Argo, etc, etc.»

Pelonero și frate-meu se tăvăleau pe jos, murdărindu-și cămășile și părul, și din când în când, în patru labe, îl luau peste picior pe Turi:

«Etcaetera, etcaetera, cum se sfârșește?»

«Bunică-ta se vaită când povestește?»

«Nu-l vezi pe Schinchimiddu că nu se grăbește deloc?»

«Scurtează, de ce lungești povestea?»

«Halal povestitor! nu te opri, zi-i înainte.»

Ciudat că Turi nu se-nfuria, povestea rar și, furat

de vorbele lui, nu-și dăduse seama că niște lăcuste, în zbor dinspre ținuturile Ganziro, ne treceau deasupra capetelor.

«Porniră. Cel mare merse spre apus, cel mic spre miazănoapte. Trecură peste văi, peste munți cu păduri, și norocul îi surâse celui mic; Pirro, așa-l chema bunică-mea.»

«Și ce zise? spune-odată!» Pelonero ne coplesi de schimonoseli și de râsete și, prinzând câte-o lăcustă o arunca pe noi, rupându-i aripile.

«Pirro?» întrebă. «Prr! prr!»

Și frate-meu:

«Prr! Prr!»

Și Stelladoro: «Prr! prr, e numai bun pentru Schinchimiddu.»

Turi se schimbă la față, întretăiată de umbrele lăcustelor.

«Da' nu mai taci odată, Pelonero?» zise. «Dacă povestea nu vă place, eu termin și plecăm.»

«Și cum se sfârșește?» întrebă Colombino.

«Și cum se sfârșește?» zicea ca să-și bată joc Stelladoro.

Timp de o clipă nu vorbi nimeni; Pelonero își scoase niște spini din mâna dreaptă, sprijinindu-și un genunchi de pământ.

«Pirro» reluă Turi, și lăasă povestirea suspendată, ca un ștregar ce era.

«Pirro era într-o pădure cu plante înalte și cărnoase, și găsi izvorul. Ape amare. Fiere, zice bunică-mea, apă ca fierea.»

Repetarăm de parc-am fi fost vrăjiți:

«Apăcafierea.»

«Apăcafierea.»

«Apăcafierea.» «Apăcafierea.»

«Calul voia să bea dar necheza și scuipa. Acolo, în pădurea aceea, își făcea cuibul pasărea cu penele albastre; și trebuia o pană albastră muiată în acel izvor, pentru bătrânul rege bolnav, stăpânul a o sută de orașe îmbelșugate, Ftia, Argo, etc, etc. Pirro trase o săgeată și răni pasărea albastră. Luă o pană pe care o udă. În clipa aceea sosi frate-său. Își simți inima roasă de mii de viermi, dar se prefăcu că-l îmbrățișează. Îl îmbrățișă cu pumnalul și-l omorâ. Pirro căzu la pământ și ierburile îl accoperiră. Apacafierea tot curgea.»

«De ce vorbești despre moarte?» întrebă frate-meu, așezat lângă cărare.

Pelonero râse în felul lui, încercă să pâraie însă nu reuși și fără să vrea scoase un geamăt dureros din gât și din cap. Și parcă înnebuni. Începu iar să se dea peste cap, cu capul în sus și picioarele desfăcute, lăcustele zburau încă pe deasupra lui când pe cărare merse pe locul șes ce se afla dincolo de torent.

Eu voiam să aud sfârșitul poveștii și tăceam ca să nu-l enervez pe povestitor. Colombino era acaparat de poveste, bea apăcafierea, și numai Peppi Stelladoro era neatent și urmărea zborul lăcustelor ce se-nmulțeau.

«Prin acea pădure nu trecu nimeni mulți ani, în vreme ce fratele mai mare devenise rege. Într-o zi, pe-acolo nimeri un ciobănaș ce căuta după o oaie rătăcită. Se împiedică în iarba deasă și întunecată. „Oh” zise „oare ce scârțâie?” Găsi un oscior.»

«Era al fratelui mort.» comentă Ciuriddu.

«Așa n-are farmec» se-nfurie Agrippino. «La ce ne mai trebuie atunci povestitorul?»

«Mergând toată ziua prin pădurile de fagi și stejari, se-ntristă. Oile mergeau înaintea lui cu capetele aplecate. Își făcu un fluier din oscior. „Ce bine” zise „pot să cânt.”»

«Puse fluierul de os la gură, nu ieșea cântec ci cuvinte ce ziceau: „Ciobănașule ce în brațe mă ții —fui omorât la izvorul Seni——ca să iau pana albastră—și fratele cel mare mă omorî.”»

Turi tăcu. Se scărpină-n cap, ciufulindu-și mai tare părul negru.

«Și dup-aia?» întrebă Colombino.

«Să cântăm melodia» propuse Turi. «După aia se știe. Toate se sfârșesc la fel. Bătrânul rege află totul de la ciobănaș și puse să-l închidă în insula Lemno pe fiul ucigaș. Să cântăm cântecul. „Pecorarello che in braccio mi tieni...”».

Stelladoro nu se mai uita în sus, se ridicase și smulse o plântuță de lemn-dulce care creștea acolo și îi sugea rădăcinile.

Turi încercă să cânte și zicea: «Pecorarello che in braccio mi tieni....».

«Fui omorât la apa Seni» îi răspunse Colombino mieunând un pomelnic de sunete tânguitoare.

«Ca să iau pana albastră» repeta Pelonero care tot mai sărea pe mica ridicătură, făcând un cerc, punând la pământ când mâinile când picioarele, ca o roată însuflețită de o tainică forță. Avea fața fericită și scotea limba să ne ia în batjocură, și nu știa săracul

că un zeu îmbibat de pucioasă și răutăcios îl ațâța pentru ultima dată. Lăcustele continuau să-i roiască deasupra și ca un nor îl îndepărtau privirii noastre. Un nor adevărat ieși de după dealurile din Camuti, la Portelle, era alb și se desfăcea într-o sută de fumuri.

«Se schimbă vremea» observă Agrippino, în vreme ce ceilalți încercau să cânte cântecul ciobănașului. «Se-apropie iarna blestemată.»

Pelonero se opri, nu se mai răsuci, ca și când i s-ar fi rupt un șurub înăuntru; privea cu atenție într-un punct. Luă o piatră mare și începu să bată.

«Bă, ce faci?» îl strigă frate-meu. «Stai să vin și eu. Aici m-am săturat de ciobănaș și de fluier.»

Pelonero bătea netulburat, poate chiar și zeul acela scârbos îl părăsise în acea clipă; în jurul lui, totul era limpede, ca și când soarele ar fi răsărit chiar din râu.

«Ai găsit un joc nou?» strigă Stelladoro.

Turi nu mai cânta, privea spre rariștea aceea mică și-mi zicea: «Nu vezi, Peppi?»

Și apoi: «Oprește-te, Pelonero! Ce faci? Ce răsună?»

Nu fu clopot. Pelonero se întorsese o clipă, însă nu-l mai văzurăm, căci o bubuitură izbucni ca o mie de chitare răsunătoare și o flacăară îl înghiți.

«Mamă mamă!» o fi zis Colombino într-una din urechile mele.

Orbit, închisei ochii, și în jurul meu auzii mugetele unui râu revărsat. Îmi revenii repede și-i văzui pe camarazii mei privind spre marginea râului, unde totul se poleniza în galben.

«O bombă» gemu Turi, care încerca să-și revină din buimăceală.

«Gluglu» făcu Passuluni, fără să știe ce voia să spună.

Eu încercam să mă îndrept din spate, dar n-aveam putere în picioare.

«Măicuța mea» zisei.

Ecoul exploziei între timp se propaga în jos pe vale și cu siguranță turme de boi și corni răgeau prin stâmturile acelea.

«Pelonero» sughiță Ciuriddu.

Pe rariștea înclinată și răscolită, tufișurile ardeau cu flăcări roșu-închis.

«Ce mai așteptăm?» zise dintr-o dată Turi, luând-o pe cărare.

Eu nu reușii să mă iau după el. Fugiră Passuluni, frate-meu și Colombino.

«Hai să-l ducem la râu!» porunci Turi. «Ajutați-mă. Poate că-și revine.»

Eu mersei de-bușilea, în timp ce Ciuriddu din spate îmi zicea: «N-auzi cum îmi bate inima?»

Pelonero fusese aruncat pe marginea râului; era plin de țărână și fața nu mai era a lui, devenise o mască neagră. Apele râului se retrăgeau în matcă atinse abia de ultimele flăcări care le făceau să țipe, să spumege și să se rostogolească unele peste altele. Eu, Turi și Carmelo îl spălarăm pe față. Îi ștergeam încet fața cu mâinile ca să nu-l doară. Auzirăm un geamăt.

«Cine-i?» întrebare ceilalți ce stăteau în jurul nostru.

«E el» făcu Turi.

«Apa-l arde» făcu Agrippino.

Îl spălai și pe mâini. «Ascultă-mă, Pelonero» îi ziceam. «Eu sunt, Peppi; mai sunt și alte jocuri de jucat.»

O pată roșie se formase pe suprafața râului.

«E rănit» zise Agrippino. «Nu vedeți sângele? Să-i căutăm rana.»

Îi dădurăm jos haina ferfenițită, un mănunchi de zdrențe însângerate.

«Uite» strigă Agrippino.

Avea o spărtură în șold, curgea sânge, și acolo carnea i se făcuse netedă ca și catifeaua.

Spălarăm rana. Turi își dăduse jos cămașa, o rupsesese cu dinții și începuse să tamponeze.

«N-ajunge» exclamă.

Îmi dădui jos cămașa, mi-ajungea la buric, și, clătind-o, după ce o rupsesem în trei bucăți, o pusei pe rană. Sângele nu se oprea, întâi țâșnea, apoi picura cu stropi calzi ce înroșeau terenul.

«Nu vedeți că are capul zdrobit?» ne zise Agrippino.

Sub ceafă era un cocoloș și părul era rar. Sub degetele noastre capul trosni.

«E osul» confirmă Turi.

Se auzi iar un geamăt, neîntrerupt de data asta, văzui buzele lui Pelonero abia mișcându-se.

«Vai, vai, sfântă Agrippina!» se ruga Colombino.

Ne apropiarăm de fața lui, în timp ce în jurul nostru lăcustele își reluară dansul lor dezordonat.

«Mi-e sete» auzirăm.

«Băi, Pelonero, bă' » îl chemă Turi, zguduit ca de friguri.

Luai niște apă cu mâinile împreunate, o lăsai să curgă peste buzele lui ce se mișcă să sugă, dar nu reușiră.

«Mi-e frig» îl auzirăm din nou.

Noapte nu era, norul de peste Camuti se împrăştia şi ziua era senină. Puserăm hainele noastre peste Pelonero.

«Hai să-l mutăm» ne sfătui frate-meu. «Are picioarele în apă.»

Apa nu mai ardea, ultimele flăcări se stinseseră şi albia râului era iarăşi limpede. Erau nişte agave la dreapta noastră, înalte, cu frunzele tari şi ascuţite. Îl puserăm sub ele pe Pelonero să-l adăpostim puţin de fierbinţeala zilei. În timp ce-l aşezam, auzirăm un tânguit, părea piuit de puişori, dar se făcu horcăitor.

Strigarăm:

«Bă, Pelonero, de ce nu vorbeşti?»

«Ce săgeată cumplită te-a străpuns?»

«Un zeu ucigaş te-a urmărit» mă plângeam eu.

«Stâlpul camarazilor tăi.»

«Răsuflarea nu ţi-o mai auzi?»

«Vorbeşte, Pelonero!»

«Nu vezi agavele ce te acoperă? Cu vârfurile lor ne făceam cuie. Mai ştii?» zicea Colombino.

«Cuiele te-au acoperit.»

«Înveninate.»

«Ascuţite, împung.»

«Ţi-au supt sângele.»

Stăteam aşa şi ne rugam şi nici nu auzii vocile din spatele nostru, gâfâite de fugă..

«Dracul vă învaţă jocurile astea?»

Era Giovanni Roccuzzo, cu Chiuviddu, Rummulicchio şi Fino după el.

«Ce vă jucați?» zise iar.

Nimeni nu-i răspunse. Pelonero nu mai horcăia și foarte încet își îndoia capul pe pietre, era alb, tăiat în două de umbra unei agave.

«Vai, vai de mine» făcu Giovanni. «Da' cine-a tras cu bomba?»

«Pelonero!» strigam, și îi treceam degetele peste buze. «Sunt picături de apă. Bea.»

Dar Pelonero își bea moartea; și soarta lui se împlinea tocmai la Fiumecaldo. Își dădu seama Giovanni care zise:

«Liniște.»

Și fu liniște. Se aplecă și-și sprijini urechea de pieptul camaradului nostru. «Inima nu bate» zise. «Nu-nțelegeți c-a murit?»

«Îți rup botul, dacă mai zici o dată așa.»

«Vrei să mă-nveți tu pe mine? Eu cum înțeleg când pisicile sunt moarte?» Horcăiala se stinsese și corpul lui Pelonero se îmbiba de sânge, și dintr-o ureche îi curgea. Turi îl atinse și-l mângâie pe frunte.

«Pelonero» îl ruga «Ce-ai făcut?»

Rummulicchio, Chiuviddu și Fino priveau îngroziți, cu fețele lor mici strâmbate.

«Pe cine mai strigi?» insista Giovanni.

«Îți rup botul» repeta Turi.

«Să mergem» mormăi Giovanni, către cei trei tovarăși ai săi. «Noi nu știm jocurile diavolului.»

«Botul» se jeluia Turi și nu putu să mai continue. Se îndoi și se sprijini pe genunchi, bătând cu pumnii în pământ, ca și când ar fi vrut să cheme pe cineva de sub brazdele întunecate.

Giovanni se-ndepărta, când Passuluni îi zise:

«Unde mergi?»

«Ce vreți de la mine? Nu vedeți că-i mort?»
«Rămâi!» îl rugă Passuluni, privindu-l cu ochii umflați, deși nu plânsese.

«Ce vreți de la mine?» bombănea Giovanni.
«V-ați convins că-i mort?»

Noi gemeam, Turi bătea în continuare în pământ, peste agave treceau ultimele lăcuste.

«Așteptați-mă» zise Giovanni.

Se întoarse la puțin timp, cu o scândură mare și, ajutat de cei trei copii, îl puse pe ea pe Pelonero, al cărui corp nu mai sângera, și parcă se chircise și se făcuse mic.

«Cine mă ajută să-l duc?» întrebă Giovanni. «E scândura cea mai mare pe care-o am. Am furat-o de la nana Carmela, brutăreasa.»

Nu știam ce să zic și priveam la acela ce fusese Pelonero, părea un sărman animal păros acolo sus; Cuie cuie cuie îl ținutau strâns de scândură. «Ce faci, Giovanni?» strigai.

Giovani nu-mi răspunse și-i înjură în schimb pe Schinchimiddu și pe Colombino, vechii lui tovarăși.

«Ați uitat?» zicea. «V-ați schimbat obiceiurile, purtările și jocurile? Ajutați-mă, v-am spus!»

Îl privea cu ochii aceia porcini, ce câteodată străluceau ca niște corali negri, și între timp își întindea mâinile spre ei, ca și când ar fi vrut să-i atragă într-un cerc de fier. Schinchimiddu și Colombino se ridicară, gemeau încă, dar mai încet, fiindcă furia sentimentelor se potolea, și-l ajutară pe

Giovanni să ducă scândura pe umeri. Frate-meu, Carmelo, Agrippino și Passuluni erau în urma alaiului; își îndreptau umerii ca să rupă durerea ce-i copleșea. Era albicioasă cărarea goală și mie îmi venea să zic că Agrippino, frate-meu și ceilalți erau niște țapi, animale cu două picioare, copii nenorociți ai unei femei blestemată.

Turi se învârtea tot în jurul locului unde până înainte cu o clipă fusese întins corpul lui Pelonero. Terenul era încă umed de apă și de sânge și urma lui Pelonero nu se ștersese, lungă, cu picioarele tăiate în două parcă; părul, dimpotrivă, lăsase o dâră înflăcărată. Eu stăteam nemișcat, nu priveam nimic, cine știe dacă apele râului erau iarăși albe, mânate de o putere divină.

«Să mergem» zise Turi.

Mergea repede, ca și cand ar fi vrut să nu întârzie, și se-ndrepta spre peșteră, spre mirarea mea. Gemea din greu. Nu puteam sta singur, acolo sus. Aveam un nod în gât și înăuntru îmi băteau o sută de inimi.

O luai și eu spre gaură, în fața căreia era un loc șes, înnegrit de cremene.

Intrarea era sus, scobită-ntr-o stâncă acoperită de mușchi de pe care atârnav capere. Tovarășii mei erau toți înăuntru. Simții că mă-ntâmpină o răcoare. Abia intrat, nu văzui nimic. Mă simțeam dezorientat în întuneric și eram gata să ies. Cineva mă luă de braț și-mi zise:

«Intră, ce te-ai speriat?»

Era Stelladoro, îi cunoscul glasul; era mai aspru, aproape șuierat. Închisei ochii să mă obișnuiesc.

Puțin câte puțin, văzui bolta foarte înaltă, crăpată și pavată cu plăci mari.

«Unde-i Giovanni?» îmi veni să întreb.

Stelladoro mă duse în dreapta, unde era un palier natural. Îi întrevăzui pe camarazii mei. Chiuviddu, Rummulicchio și Fino se acoperiseră cu niște veșminte ciudate cu glugi, nu mai erau ei, ci figuri murdare deformate de pitici.

«Ce fac?» zisei.

«Taci» mă îmbună Stelladoro. «Sunt nebuni, sunt nebuni. Cine ne-a pus să venim aici?»

Aerul se lumina tot mai tare, nu era așa mare peștera și prin pereți creșteau capere în adevărate tufe. Schinchimiddu și Colombino stăteau aplecați în jurul scândurii. Îl văzui și pe Turi în partea cealaltă. Era liniștit și privea cu atenție. Fundul peșterii nu se vedea bine. Auzii glasul lui Giovanni: «Ce așteptăm? Să-ncepem.»

Se auzeau stranii ecouri, nu răsună vocea, ci se întorcea înapoi răgușită, corbii nu puteau croncăni, apoi iarăși se făceamăi slabă și mai caldă.

«O, Hristoase» exclamai. «Ce se-ntâmplă?»

Trosni ceva, cine știe cine freca pietrele, destul că mai multe vârfuri de chibrituri luminară cu arbescuri lunguiește corpul lui Pelonero, dezbrăcat de hainele noastre. Giovanni își luase între timp pe el un fel de mantie și se apropiase de scândura pe care ardeau flăcările sfârâitoare. Aerul se mai luminase, cel puțin în partea dreaptă a peșterii și o sclipire palidă îi lovea pe tovarășii mei în față.

Giovanni cânta, ca de obicei, un val de sunete funebre mă izbi, cineva ar fi putut tot la fel zgâria

corzile unei chitare. Piticii își mișcau mâinile spre cele trei puncte cardinale și legănau din umeri încet, ca să-nsoțească acel cântec de jale. Turi se așezase pe jos, nu mai părea el, era cu totul în umbră și doar părul îi strălucea. Eu nu mă mai gândeam la Pelonero.

Giovanni cânta înaintea, răcnea aceeași notă, joasă-joasă. Colombino și Schinchimiddu se luau după el pe-o aripă de somn. Scândura fu între timp ridicată și dusă pe umeri către marele orificiu al cavernei. Chibriturile se stingeau, Giovanni le înlocuia pe cele arse cu altele, ce delimitau targa improvizată.

Steladoro din când în când repeta: «Vai, nebunii!» dar nu era vocea lui, era grozav de răgușită, ca un câine ce latră.

De trei ori duseră corpul lui Pelonero în fața peșterii. Era un ghemotoc de lumină și sclipea ca o piatră de marmură, și eu văzui pentru ultima oară fața mică, secătuită de moarte și de soarta năprasnică. Strălucea ca o piatră de râu.

Cioclii intrară iar în întuneric. O sută de lanțuri mă legau. Giovanni deschisese o carte murdară, îngălbenită, cine știe unde o găsisese, și, făcând semn să înceteze cântecul, zise: «Furiilor, Furiilor! veniți la noi, suntem aici și v-așteptăm. Râul plângerii vă aduce. Furiilor, furiilor!»

«Ce zice?» mă întrebă Stelladoro, care nu se dezlipea de mine.

Mie mi se părea că Giovanni citea. Stătea lângă flăcările chibriturilor și răsfoia câte-o pagină. Se simțea superb și perfect în jocul lui divin.

«Râu al durerii. Tărăna îl așteaptă pe Pelonero. Aleargă, râule. Pantarei. Or să vadă ăștia! Or să vadă!»

Și se apucase să împrăstie țărâna. I-o dădea dintr-un coș Schinchimiddu, care nu-și pierduse vechiul nărav. Țărâna încetoșa o clipă chibriturile ce ardeau, apoi iar le limpezea căci cădea pe fundul peșterii în bulgări mici.

«Panta rei» continua sa zică regele blestemat «și ce mai rămâne? Jocul se sfârșește și plânsul e mai mare.»

Stelladoro îmi zise la ureche:

«Ce păcat. S-a terminat.»

Turi dispăruse, nici măcar capul nu i se vedea, desigur și-l aplecase mai tare, ori se lungise la pământ. Schinchimiddu îi dădu un alt coș lui Giovanni. Era plin cu bulgări de pământ mărunțit, calzi încă. Uneori scena se întuneca, pentru un moment nu vedeam pe nimeni.

«Pantarèi, o, Furiilor!» zicea înainte Giovanni. «Sa săpăm groapa, mare și frumoasă cum n-a mai fost alta.»

Chibriturile se-ndoiau, stingându-se într-un fum negru, din Pelonero mai rămânea o umbră ciudată ce se umfla în bule granuloase pe față.

Chiuviddu, Fino și Rummulicchio săpau în partea de nord a peșterii, poate aveau niște sape mici sau niște unelte ascuțite.

Le auzeam cum bat și se simțea un miros de pământ răscolit, de mușchi.

«Repede» porunea Giovanni, ce începuse iar să cânte.

De afară, fără ca nimeni să se-aștepte, se auziră strigăte neliniștite, tot mai limpezi, îngrijorate, care ne surprinseră și-l făcură pe Giovanni să-și ciulească urechile.

Niciunul dintre noi nu se mișca; îmi păru rău că ne întrerupeau. Cine putea fi?

«E-aici, e-aici.» auzirăm.

Giovanni ascultă puțin apoi zise:

«E Ciuriddu. I-am recunoscut vocea. Ce laș, ne-a trădat și a chemat lumea din sat.»

Cine se mai îngrijise și de Ciuriddu? Nu era într-adevăr printre noi, îi numărai pe cei de față. Giovanni porunci:

«Hai să ne-ascundem în fundul peșterii. Stingeti ultimele chibrituri. Poate că nu ne văd și putem să ne continuăm jocul. Furiile să-l prigonească pe blestematul de Ciuriddu Simili. Asta o să ne-o plătească!»

Și din toate părțile, în peștera ce era iarăși aproape în întuneric, ca și când o apă neagră ne-ar fi îngropat dintr-o dată, auzii zicând:

«Furiile să-l prigonească pe belstematul de Ciuriddu Simili.»

«Furiile să-l prigonească pe blestematul de Ciuriddu Simili.»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

«Furiile!»

Și apoi fu liniște deplină. Lumea sosise la gura peșterii.

August 1961—Iunie 1963.

Cuvânt critic

Râul de piatră vede lumina tiparului în anul 1964. Romanul, a cărui acțiune se desfășoară la Mineo, mică localitate siciliană, la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, își dezvăluie încă din primele pagini caracterul autobiografic: ziua și luna în care se petrec primele întâmplări coincide cu data de naștere a scriitorului («„Astăzi fac treisprezece ani” îmi veni să spun, și imediat după aceea îmi păru rău.»). Evenimentele legate de războiul din '43 nu constituie însă centrul de greutate al romanului. Războiul din Mineo are rădăcini cu mult mai adânci în timp, e lupta de zi cu zi pentru supraviețuire, îndârjită căutare a hranei. Protagonistii sunt băieți ai străzii, tineri pierde-vară, dezlănțuiți și zgomotoși, printre care se numără Bonaviri însuși, eul narator; aceștia, în mod cu totul diferit față de tendința dominantă din literatura și cinematografia neorealistă italiană din perioada postbelică, trăiesc într-o absolută libertate fantastică, o vitalitate distrugătoare, lipsită de orice condiționare ideologică. Pentru băieții din Minèò tot ceea ce se întâmplă devine un pretext pentru incursiunile lor îndrăznețe. Locurile și

evenimentele, deși fiind minuțios descrise din punct de vedere cronotopic, par a se dizolva în vis și în mit. Rămâne însă, în această aură suprarreală, acel nedeslușit sentiment de apăsare la care titlul face aluzie.

Romanul e construit din patru blocuri narrative, unite de aceeași temă a distracției articulată în diverse moduri.

La început o veselie tumultuoasă, ce se stinge în grabă din cauza neașteptatei înnegurări a lui Pelonero care, bombardând «cu pumnul închis șerpoaica», prevestește fapte de moarte. În mod pirandelian, tragedia personajului începe cu propriul nume, semn lingvistic dintre cele mai motivate, la a cărui alegere contribuie în aceeași măsură tradiția populară, bogată în porecle, memoria autobiografică, dar mai ales intenția de a îi vehicula rolul. Nu din întâmplare deci Pelonero (lit. „păr negru”), ca și Rosso Malpelo din nuvela omonimă a lui Giovanni Verga, «băiat malițios și rău, ce promitea să devină un șmecher de toată frumusețea», sortit unui sfârșit groaznic. Numele propriu devine emblemă și pentru alte personaje: Stelladoro, Ciuriddu, Turi Guastedda, Colombino, Passuluni, Schinchimiddu, Cacanitu (lit. „Stea de aur”, „Floricele”, „Turi Pâine”, „Porumbel”, „Stafidă”, „Mărunțel”, „Căcăcios”). Semne care evocă plăcerea de a lua în răs, trăsături de caracter, imagini poetice ale universului, rolul izbăvitor al pâinii, metonimie a vieții, pentru a cărei cucerire se desfășoară jocul în care se exprimă violența primordială și nevinovată a băieților care se luptă

cu instincte elementare, cum sunt foamea sau somnul.

Scena romanului sunt câmpurile. Înălțimi acoperite de tufe uscate ce coboară în șesuri ierboase, spații deschise umbrite de măslini, de viță de vie, de smochini, peșteri ce se deschid ca niște guri înfometate, izvoare picurânde, râuri străbătute de prezențe misterioase. Banda picarească de băieți fără familie (rare și grăbite întâlnirile cu rudele) hoinărește în mijlocul naturii gustând o libertate inifinită, regăsind propria autenticitate. În sat, unde prânzul frugal are gustul aspru al pâinii muiate în oțet, această autenticitate se manifestă prin luarea în derâdere a puterii instituționale și a dictaturii. Odată coborâte de pe pereți tablourile cu regele și cu ducele la Casa del Fascio, episod încărcat de o ironie desacralizantă, banda organizează o procesiune bahică, cu imaginea lui Mussolini fără un ochi. Prădează și pivnița cavalerului Racinedda, inundând străzile cu vinul împărțit americanilor și sătenilor deopotrivă. O lecție de independență absolută, de nemiloasă zeflemisire a autorității, un refuz al condiționării sociale.

De pe o terasă stâncoasă gașca descoperă jos în vale o tabără militară. Sunt soldați fasciști ce se pregătesc să-și consume rația. Un steag fără arme cu gamela în spate care luptă aceeași luptă ca și Pelonero și ceilalți, împotriva foamei, dușman implacabil pentru care se pun în practică rând pe rând cele mai neașteptate strategii: inteligența, imaginația, transgresarea, devianța, derâdere,

calculul, agresivitatea. În timpul incursiunilor, băieții din Mineo asistă la sosirea tancurilor și a trupelor de ocupație, la acapararea pesmeților și a ciocolatei. Și în joacă, jocul fiind motorul de neoprit al universului, încep să urmărească printre trestiiile râului și prin crângul de aluni, pe Peppa zisă Pupa, care, asemeni Angelicăi din *Orlando Furioso* al lui Ludovico Ariosto, fuge de propunerile amoroase ale unui arzător soldat american. Într-o noapte simt imboldul de a povesti întâmplările epice cu Orlando și Rinaldo, paladini ai Franței, cu creștinii și sarazinii care se luptă, pictate pe parapetele exterioare ale căruței cu care călătoresc. Personajele din poveștile eroice par a prinde viață, proiectând grupul vesel de băieți într-un univers magic, bogat în raționalitate și romantism, cinism și ingenuitate, veselie și dinamism. Dar poveștile, răsărite din străfundul memoriei populare și folclorice a teatrului de marionete (în dialectul sicilian *opira' i pupi*), în curând se risipesc. Urmează apoi alte aventuri: întâlnirea cu bandiții, miracolul pâinilor, ultima cursă cu un jeep american. Între o aventură și alta o privire către cosmosul îndepărtat, către Calea Lactee, și jocul magic cu stelele. Și iarăși prădăciuni și acaparare a hranei, uneori fruct al îndemânării, alteori dar spontan al naturii sau al întâmplării. Spre a învinge foametea endemică, ce în Sicilia-*speculum mundi*, e mare. Stăruitoare prezența cuvintelor din respectiva sferă semantică: *a mânca*, *a suge*, *a hali*, *a se porci*, *a se sătura*, *a se îndopa*, *a își umple burta*, *a se ghiftui*, ca și *burtă*, *gură*, *mamelă*.

O altă bandă de copii, condusă de Giovanni Roccuzzo, se joacă în întunecatele grote care înconjoară Mineo celebrând funeralii pentru pisicile moarte. Un joc din care nu învață nimic altceva decât plânsul. Grupul acesta se contrapune celui luminos a lui Pelonero. Lui celui cu «soarta rea» îi revine, în paginile de încheiere a romanului, sarcina de a fi martor al morții. După cântecele sărbătorești de batjocoră, curse istovitoare prin câmpie, ultimul sărăcăcios prânz cu mure și grâu, cele două bande rivale se regăsesc împreună, una spălând rănila de pe corpul lui Pelonero sfâșiat de o bombă, cealaltă oficiind tristul ritual funebru cu care se încheie vârsta inocenței. «Jocul se sfârșește și plânsul e mai mare.»

Scrierea multicoloră a lui Bonaviri e densă și extrem de creativă. Un modern Turn Babel lingvistic cu rădăcinile în cultura milenară siciliană, în care se alternează registrul popular, mai ales în dialoguri, cu cel literar, în descrieri și în pasajele lirice. Alături de forme familiare, argotice și onomatopeice coexistă forme clasice. Este «veselia lingvistică nemaipomenită», «fantezia și libertatea continue» despre care vorbește scriitorul Italo Calvino.

Universul fantastic al lui Giuseppe Bonaviri

Giuseppe Bonaviri se naște la 11 iulie 1924, «pe la cântatul greierilor», la Mineo, centru agricol în apropiere de Catania, definit de Giuseppe Pitre «Parnas sicilian», fiu al croitorului Settimio

Emanuele, zis don Nanè, și al Giuseppinei Casaccio, zisă donna Pape. Primul dintre cinci copii, la vârsta de trei ani, deși continuând să frecventeze casa natală, Giuseppe vine dat în grija unchilor Agrippina și Michele Rizzo care, întorși din America, unde emigraseră timp de câțiva ani, cu ceva bani puși deoparte și fără copii, se ocupă cu dragoste de educația lui. Atras de timpuriu către literatură (face primii pași în lumea poeziei la vârsta de opt ani), Bonaviri moștenește din familie și din mediul care-l înconjoară înclinația lirică, capacitatea de a istorisi și încărcătura fantastică: tatăl său scrie poezii, culese de fiu în volumul *L'arcano* (*Arcanul*), spre a înfățișa tainica legătură genetică ce ne unește cu părinții; mama, «Decameron însuflețit», are obiceiul de a-i povesti istorii minunate, reelaborate de el în culegerea *Novelle saracene* (*Povești sarazine*); unchiul său, Michele, care are o predilecție pentru tratatele de astronomie ale lui Flammarion, îi vorbește despre soare și despre stele și îi povestește încâtătoarele istorii ale Paladinilor Franței. Geamăt dureros și nostalgic, tărâm pur al inimii, lume rănită, izvor al vieții, al istoriei, al mitului, deopotrivă reală și visată, Mineo e locul începuturilor tulburătoare, al stărilor de spirit depănate de-a lungul unei vieți de sărăcie și greutate. Rădăcinile întortocheate ale acestui povestitor se pierd în obscure stratificări și interconexiuni demo-antropologice, sociologice și culturale ale unei memorii individuale și colective ale cărei origini simbolice sunt înfipite în înălțimile din Camuti, din împrejurimile satului. Aici, pe aceste

meleaguri «mirosind a mentă și a iriși», une legenda spune că s-ar afla mitica piatră a poeziei, familia Bonaviri posedă o mică bucată de pământ și tot aici își petrece de obicei vacanțele de vară.

Frecventează la Mineo școala primară până în clasa a VI-a. Apoi la Catania, unde se mută în 1936, gimnaziul și liceul, ca oaspete în casa mătușii Jana Casaccio, în împrejurimile «pieței unde urlau vânzătorii de verdețuri, de fructe, de portocale, de brânzeturi, de stofe și de pantofi». Vacanțele de vară le petrece întotdeauna la Mineo. În 1943 se înscrie la facultatea de Medicină și Chirurgie din Catania. Părăsește casa mătușii sale și merge să locuiască, împreună cu alți prieteni, în pensiuni sărăcăcioase, reci și zgomotoase, unde studiază «cu un palton vechi și cu pături pe el». Între timp, din cauza războiului, în orașul bombardat, neajunsurile și greutatea materiale cresc și amărăsc și mai mult viața tânărului din ce în ce mai conștient de vocația sa de scriitor. Greutatea cea mai mare era aceea de a găsi informații la zi din lumea literară. Își ia licența în 1949. Viața somnoroasă din Mineo, unde își începe profesiunea de medic, îi permite să se dedice primelor sale lucrări. În vara lui 1950 pleacă militar mai întâi la Florența, apoi la Novara și la Casalmoferrato. Lăsat la vatră în ianuarie 1952, se întoarce în Sicilia unde își reia activitatea de medic. Se specializează în cardiologie în 1955. Părăsind postul de la dispensarul din Mineo, în 1957 se mută la Sora, în Ciocciaria, unde se căsătorește cu Raffaella Osario, din Marcianise, învățătoare, pictoriță și poetă,

cunoscută la Mineo, unde fusese directoarea unei tabere de vară. Au doi copii, Giuseppina, medic psihiatru, și Emanuele, inginer electrotehnic. Din 1958 Bonaviri trăiește și lucrează la Frosinone, lângă Roma.

Debutul lui Bonaviri are loc în 1954, cu romanul *Il sarto dalla strada lunga* (*Croitorul de pe stradalungă*), tipărit în colecția «I Gettoni», condusă de Elio Vittorini, la editura Einaudi. După succesul inițial, au urmat multe alte publicații ce cuprind diferite genuri literare. Romane, nuvele și povestiri (*La ragazza di Casalmonferrato*, *La contrada degli ulivi*, *Il fiume di pietra*, *La divina foresta*, *Notti sull'altura*, *L'isola amorosa*, *Le armi d'oro*, *La Beffaria*, *L'enorme tempo*, *Martedina e il dire celeste*, *Dolcissimo*, *L'estate dei paseri*, *Gesâ e il bambinello*, *Novelle saracene*, *L'incominciamento*, *E' un rossegiar di peschi e d'albicocchi*, *Il dormiveglia*, *Lip to lip*, *Ghigo*, *Apologhetti*, *Il dottor Bilob*, *Silvinia*, *L'infinito lunare*, *Il vicolo blu*), poezii (astăzi incluse în cea mai mare parte în volumul *Il dire celeste*), eseistică (*L'arenario*), teatru (*Follia*, *Il giovin medico e Don Chisciotte*, *Giufa e Gesu*). Motivele fundamentale la Bonaviri sunt eposul familiar (părinții, fratele, surorile, soția, fii, nepoții), rădăcinile insulare, Mineo, *omphalos*-ul grecesc, *topos* sacru, metaforă a universului, stăruitor referent cultural.

De la realismul magic al începuturilor, până la fabulos, la liric, la elegiac, la picaresc, la dionisiac, la dramatic, Bonaviri cântă un imn vibrant

pământului său natal, în care e evocată Elada și lumea sarazină, scena multicoloră și glorioasă a teatrului de marionete și aceea în umbră dar tenace a oamenilor obișnuiți. Scriitor extraordinar prin unicitatea sa, om de știință dăruit cu *habitus* pragmatic și pururi copil capabil să perceapă energiile secrete ale naturii și adierea ușoară a lucrurilor, adăpostit la sânul memoriei pământurilor sale și în același timp proiectat înspre o dimensiune panteistică, Bonaviri exorcizează moartea, «câmpie neagră», trecând peste bariere de timp și spațiu, sublimând materia. Viața de fapt se alcătuiește și dăinuie în infinitele ei posibilități de a fi. Planul real se împletește cu cel fantastic în mod inextricabil pentru a surprinde adevărul pe care numai creația artistică îl poate dezvălui. O continuă trecere, de la suferința umană până la căutarea esenței de a fi, de la individ până la pietre, la plante, la păsări, la bolta cerească, de la microcosmos până la macrocosmos. Însă vena fantastică, încărcătura ludică, evadarea cosmică nu înseamnă renunțarea la aspectele vieții cotidiene individuale și sociale, din moment ce rămân tulburătoare, pe tot parcursul său literar, întrebările existențiale, aspirațiile, neliniștile, dorințele, singurătățile, dorurile.

Datorită caracterului original și inovator, postmodern, subliniat de critica literară italiană încă de la apariția primelor romane, opera lui Bonaviri și-a păstrat prospețimea de-a lungul anilor, rămânând mereu actuală, dovadă fiind multele reeditări, precum și traducerile în numeroase limbi.

Bibliografia

Opere de Giuseppe Bonaviri

OPERE IN PROZÀ

- Il sarto della strada lunga*, Torino, Einaudi, 1954
La contrada degli ulivi, Venezia, Sodalizio del Libro, 1958
Il fiume di pietra, Torino, Einaudi, 1964
La divina foresta, Milano, Rizzoli, 1969
Notti sull'altura, Milano, Rizzoli, 1971
L'isola amorosa, Milano, Rizzoli, 1973
Le armi d'oro, Milano, Rizzoli, 1973
La Beffària, Milano, Rizzoli, 1975
L'enorme tempo, Milano, Rizzoli, 1976
Martedina e il dire celeste, Roma, Editori Riuniti, 1976 (in prosa e in versi)
Dolcissimo, Milano, Rizzoli, 1978
L'estate dei passeri, Teramo, Lisciani e Zampetti, 1918
Il treno blu, Firenze, La Nuova Italia, 1978
Gesù e il bambino, Roma, La Cometa, 1978
Novelle saracene, Milano, Rizzoli, 1980
L'incominciamento, Palermo, Sellerio, 1983 (in prosa e in versi)
L'arenario, Milano, Rizzoli, 1984 (saggistica)
E un rossegiar di peschi e d'albicocchi, Milano, Rizzoli, 1986
Il dormiveglia, Milano, Mondadori, 1988
Lip to hp, Lecce, Piero Manni, 1988
Ghigò, Milano, Mondadori, 1990
Apologhetti, Catania, Il Girasole Edizioni, 1991
Il dottor Bilob, Palermo, Sellerio, 1994
Silvinia, Milano, Mondadori, 1997
L'infinito lunare e altri racconti fantastici, Milano Mondadori, 1998
La ragazza di Casalmongera, in S. Zapulla Muscarà e E. Zapulla, *Bonaviri inedito*, Catania, La Cantinella, 1998 (II-a edizione aggiornata 2001)

Il vento d'argento, Catania, La Cantinella, 2001

Il vicolo blu, Palermo, Selerio, 2003

OPERE IN VERSURI

Il dire celeste, Roma, Editori Riuniti, 1976

Di fumo cilestrino, Poesie giovanili, Ostia Vetere (Ancona), Dossier Arte, 1981

Quark, Roma, Edizioni della Cometa, 1982

O corpo sospiroso, Milano, Rizzoli, 1982

Poesie, Palermo, Sellerio, 1984

L'asprura, Roma, Edizioni della Cometa, 1986

Il Re bambino, Milano, Mondadori, 1990

Il dire celeste, Milano, Mondadori, 1993

Poemillas espanol ed altri luoghi, Lecce, Piero Manni, 2000

OPERE TEATRALE

Follia (del 1947), a cura di G. Barberi Squarotti, Catania, Società di Storia patria per la Sicilia Orientale, 1976

Il giovin medico e Don Chisciotte, in *Idòla, Uno*, antologia a cura di Pietro Caniglio, Palermo Novecento, 2000

Giufà e Gesù, Catania, La Cantinella, 2001

IN COLABORARE CU FIICA GIUSEPPINA

E il verde ramo oscillò, Fiabe di folli, Lecce, Piero Manni, 1999

OPERE INGRIJITE

L'arcano, poesie del padre, don Nanè Bonaviri, Frosinone, Bianchini, 1975

La cattura, poemetto di Paolo Maura, Palermo, Sellerio, 1979

Tirititùf, fiaba di Luigi Capuana, Milano, Rizzoli, 1976

Fiabe siciliane, scelte e tradotte da Giuseppe Bonaviri, Milano, Mondadori, 1994

Favola, fiaba, fantastico, scelta e introduzione di Giuseppe Bonaviri, in *Cento libri per Mille anni*, Roma, Istituto poligrafico e zecca dello stato, 1999

CĂRȚI PENTRU COPII

Acqua d'argento e altre storie, Lecce, Piero Manni, 2003

Opinii critice asupra operei lui G. Bonaviri (bibliografie esențială)

- G. Barberi Squarotti, *Poesia e narrativa del secondo Novecento*, Milano, Mursia 1967
- G. Savarese, *Giuseppe Bonaviri*, in *I Contemporanei*, vol. VI, Milano, Marzorati, 1974
- G. Spagnoletti, in *Scrittori di un secolo*, Milano, Marzorati, 1974
- E. Giachery, *Due Maestri, cinque amici*, Roma, Edizioni dell'Argileto, 1974
- G. Spagnoletti, *Profilo della poesia italiana del Novecento*, Roma, Cremonese, 1975
- G. Pandini, *L'itinerario meraviglioso di Bonaviri*, Milano, Marzorati, 1977
- G. Manacorda, *Bonaviri*, in *Storia della letteratura italiana contemporanea*, Roma, Editori Riuniti, 1977
- A. Ricci, *L'avventura metafisica di Bonaviri*, in «Italianistica», Pisa, gennaio - aprile 1978
- R. Di Biasio, *Giuseppe Bonaviri*, Firenze, La Nuova Italia, 1978
- C. Musumarra, *Argomenti di letteratura siciliana*, Catania, Giannotta, 1979
- «La Fusta», Rutgers University (New Brunswick, N. J., USA), 1981, nn. 1-2, interamente dedicato a Giuseppe Bonaviri (contributi di F. Zangrilli, O. De Rienzo, A. Pietrasanta, C. Di Biase, G. Manacorda, G. Barberi Squarotti, E. Gioanola, G. C. Ferretti, F. Mollia, M. Carlino, R. Di Biasio, G. Pandini, F. Bongiorno, R. Pellecchia, J. Bloncourt-Herselin, A. Valentini, G. Spagnoletti)
- C. Di Biase, *Linea surreale in scrittori d'oggi*, Napoli, SEN, 1981
- C. Musumarra, *Le novelle saracene*, in «Critica letteraria», Napoli, n. 36, 1982
- G. Amoroso, *La narrativa italiana*, Milano, Mursia, 1983
- AA.VV., *Giuseppe Bonaviri*; Atti del Convegno nazionale dedicato a Giuseppe Bonaviri, in «Tabella di marcia», Messina, maggio 1983, 4 (contributi di P. M. Sipala, C. Di Biase, S. La Spina, F. Zangrilli, A. Pietrasanta, A. Amitrano Savarese, T. M. Fogliani Messina, A. Aliberti, M. Cataudella, R. Scrivano, R. Verdirame,

- A. De Stefano, C. Colicchi, G. Amoroso, C. Musumarra, O. Savoca, J. Bloncourt, M. Montanile, G. Casaccio)
- P. M. Sipala, *Il romanzo di 'Ntoni Malavoglia e altri saggi sulla narrativa italiana da Verga a Bonaviri*, Bologna, Patron, 1983
- F. Zangrilli, *Bonaviri e il mistero cosmico*, Abano Terme, Piovan, 1985
- F. Zangrilli, *Bonaviri e il tempo*, Catania, Marino, 1986
- AA.VV. *L'opera di Giuseppe Bonaviri*, a cura di A. Iadanza e M. Carlino, Roma, La Nuova Italia Scientifica, 1987 (contributi di R. Luperini, L. Vaccari, G. Vacana, E. Gioanola, E. Giachery, N. Merola, G. Savarese, G. De Rienzo, G. Spagnoletti, P.M. Sipala, G. Savoca, V. Ronsisvalle, F. Bongiorno, F. Zangrilli)
- G. Savarese, *I colori di Carmen*, Roma, Bulzoni, 1988
- G. Manacorda, *Cosmicità e terrestrità di Bonaviri*, in *Letteratura nell'etere II*, Caltanissetta-Roma, Sciascia, 1989 I
- AA.VV. Muscarà, Catania,
 Ma usarra, G. Congiu,
 G. sco, C. Cucinotta,
 G. P. M. Sipala, G.
 Ma mo, W. Zheng-yi,
 L. la Muscarà)
- M. Lar eo, Napoli-Roma,
 LE
- C. Di lell'oltre, Napoli,
 Li
- AV, U della Cometa, 1995
- F. Zar iaviri, Catania, la
 Ca

Language	Romanian
Author	Bonaviri, Giuseppe
Title	Raul de piatra
Type	Fiction
ID Code	
ISBN	9738457726

GIUSEPPE BONAVIRI

Sicilia, vara anului 1943... Aliații au debarcat, nemții se retrag, armata italiană s-a dezorganizat și în sate autoritățile încearcă să șteargă urmele adeziunii la regimul fascist.

În romanul *Râul de piatră* (*Il fiume di pietra*), toate evenimentele sunt văzute cu ochii inocenți ai copiilor din Mineo, care, pe fundalul satului, proiectează lumea lor picarescă cu plăcerea de a prăda livezile, de a înfrunta bandele rivale și de a se ascunde în peșteri... Pentru ei, acest „cutremur al istoriei” e numai prilejul de a trăi noi aventuri și de a inventa farse pe socoteala adulților: notabili ai satului, soldați americani, bandiți etc.

O istorie de o extraordinară sinceritate, cu atât mai „adevărată” și mai vie cu cât este mai fantastică și mai liberă, este povestită într-o limbă densă și bogată. Un roman în care se descoperă – după cum scrie Italo Calvino – „o bucurie lingvistică extraordinară, o noutate și o libertate continue”.

Giuseppe Bonaviri s-a născut în anul 1924 la Mineo (Catania). A scris și scriitor de roman, stradal. Dintre operele importante creații se numără de roman apărut în 1997, *La anima*

foresta (1969), *Notti sull'altura* (1971), *Novele* (1980), *Ghigò* și volumele de *Il dire celeste* și *O corpe* (1982). A primit premiul Stello. Opera centă este *Silvania* (1997).

FOTO: FRANCESCO GATTONI

www.all.ro

ISBN 973-8457-72-6

9 789738 457720

KN-978-464

